Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

Lodzer Folksblat פּרייז 30 גראָשען

היינט 16 זייטען

לאָדזשער פאָלקסבלאַט

אומפּאַרטייאישע פּאָליטיש - געזעלשאַפטליכע טאָג - צייטונג

Nr. 92/1387 | Łódź, Piątek 20 kwietnia 1928 r. | זעקסטער יאָהרגאַנג | לאָדזש, פרייטאָג ל' ניסן תרפ"ח | Nr. 92/1387

Adres redakcji i administracji: Łódź Piotrkowska 21, tel. 2471. | אדרעס פון רעדאַקציע און אדמיניסטראַציע: לאָדז, פּעטריקאָווער 21, טעל. 24-71.

DZIŚ o godz. 12-ej w poł. jako w rocznicę śmierci

b. p. Izraela K. Poznańskiego

odbędzie się w SYNAGODZE SZPITALA nabożeństwo żałobne, na które zaprasza

ZARZĄD SZPITALA STAROZAKONNYCH
Fund. Małż. Poznańskich w Łodzi.

Z intencji zaręczyn koleżanki mojej
p. **Feli Rozenmanówny**
z p. **Abramem Saurem**
życzę wiele szczęścia i świetnej przyszłości
Izak Domb.

Z okazji zaręczyn siostry naszej
p. **Feli Rozenmanówny**
z p. **Abramem Saurem**
składamy najserdeczniejsze życzenia
Bracia **Marek** i **Salek Rosenman**

זונטאָג דעם 22. אַפּריל, האַלב 12 פאַרמיטאָג, וועט אויף'ן בית-החיים פּאַרקומען אַ הזכרה און די ענטהילונג פון דער מצבה נאָך מיין טייערע פרוי, אונזער אונפאַרגעסליכע מוטער

ע"ה חנה מילראַד

וועגען וואָס טיילען מיט אַלע קרובים, פריינד און בעקאַנטע

מאַן אבא מילראַד און קינדער.

צענטראַלער יודישער האַנדווערקער - פערבאַנד
4 פּאָלודניאָווע 4.

מאָנטאָג, דעם 23. ד. ה., פּינקטליך 8 אַ זייגער אין אָוונט קומט פאָר אין אונזער לאָקאַל, פּאָלודניאָווע 4, אַ גרויסע

האַנדווערקער-פערזאַמלונג

וועגען צעכען-געזעץ און שטייער-ענינים.
רעפערירען וועט דער פּרעזעס פון צענטר. יודישען האַנדווערקער-פערבאַנד אין פּוילען, ה' סיים-דעפּ. חיים ראַסנער.
727 די פערוואַלטונג.

אַ שיק-יונגעל
ווערט געזוכט
אין זייגערגעשעפט פּיעט-ריקאָווער 41.

קוואַליפיצירטע
שטעפּער-געזעלן
ריכטעוואַר און נייער ווי אויך געהילפען ווערען געזוכט ביי
מ. ראַקאָווסקי, קילינסקי 163. 710

צענטראַל-פערבאַנד פון די קליינהענדלער
לאָדז זאַוואַדזקאַ 5.

מיר פאָדערן אויף אַלע אונזערע מיטגלידער, אַז זיי זאָלען זיך אין זייערע אינטערעסען

מעלדען אין סעקרעטאַריאַט

אין די ביוראָ-שעה'ן פון 7 ביז 10 אַ זייגער אין אָוונט.
נ. ב.: ס'האַנדעלט זיך וועגען די זונטאָג-אַרבעט, וואָס איהר מוזט אָנמעל-דען אין אונזער פערבאַנד, שפּעטסטענס ביז'ן 30 אַפּריל. נאָך דעם טערמין וועט שוין זיין צו שפּעט.
735 דער ראַט.

אַ לעהרערין
אַ גוטע פּעדאַגאָגין ערטיילט אונטערריכט [אין יודישער, פּוילישער און דייטשער שפּראַכען. פאַר ערוואַקסענע צו ביליגע פּרייזען 697
לאַסקאַן בושעשינער 15

זונטאָג דעם 22 אַפּריל ד. י. 11 אַ זייגער פאַרמיטאָג וועט פאָר-קומען אויפ'ן בית-החיים אַ הזכרה און די ענטהילונג פון דער מצבה נאָך מיין אונפאַרגעסליכען מאַן, אונזער טייערען פאָטער ע"ה

שמעון עקשטיין

וועגען וואָס עס טיילען מיט אַלע קרובים, פריינד און בעקאַנטע
פרוי און קינדער.

זונטאָג, דעם 22. אַפּריל 11 אַ זייגער פריה, ווערט געשטעלט אַ מצבה אונזער טייערער נישט-פערגעסענער מוטער ע"ה

רבקה אשת המנוח שרגא פייבל ז"ל גראַסמאַן

אַלע פריינד, בעקאַנטע און קרובים ווערען געבעטען צו קומען אויפ'ן בית-החיים, וואו ס'וועט אָבגעריכט ווערען אַ הזכרה נאָך דער פערשטאָרבענער. די זיהן אברהם יצחק, מרדכי מאיר, וואָלוויש און אהרן גראַסמאַן

לאָסען
פון דער 1. קלאַס, 17. מלוכה-לאָטעריע שוין צו בעקומען אין דער עלטסטער, גרעסטער און גליקליכסטער קאָלעקטור

E. Lichtenstein
Warszawa, Centrala Kolektury Marszałkowska 146
ŁÓDŹ, PIOTRKOWSKA 72
gm. Grand Hotelu

700,000 הויפּט-געווינס
אַלגעמיינע סומע געווינסטען 24 מיליאָן.

פּרייזען: 1/4—10 זל. | 1/2—20 זל. | 1/1—40 זל.

יעדער צווייטער לאָס געווינט!!!
אונזערע שפּילער האָבען שטענדיג גליק
קויפט אונזערע גליקליכע לאָסען!!!
בעשטעלונגען פון פּראָווינץ ערלעדיגען מיר תיכף און פּינקטליך. קאָנטע פאַר לאָדז פּ. ק. אָ. 64209
די פירמע עגזיסטירט פון יאָהר 1835.

האַנדווערקער-פעראיין אין דער פּוילישער רעפּובליק,
זאַכאָדניאַ 66.

אכטונג, דאַמען-מאַגאַזין-שניידער!

מיר רופען אייך צוזאַמען זיך, אַלע ווי איינער, אויף דער

פאַך-פערזאַמלונג,

וואָס קומט פאָר מאָרגען, שבת, 10 אַ זייגער פאַרנאַכט, אויף וועלכער ס'וועט אַרומגערעדט ווערען וועגען טרוי-ריגען מצב פון דאַמען-מאַגאַזין פאַך אין די מיטלען, ווי אַזוי עס אויסצובעסערען.
די פאַך-קאָמיסיע.

שבועה דאורייתא!

לויט אַ פּסק-דין פון הרב ר' יוסף פיינער, וועט מאָנטאָג, 11 אַ זייגער פריה אין וווילקער בית המדרש (זאַכאָדניאַ - גאַס) שווערען די כלה חנה וואָלבערג.
יהודה קאַץ,
דרעוונאָווסקאַ 6. 724

אָרטיגע פאָלקיסטישע אָרגאַניזאַציע, זאַוואַדזקאַ 5.

זונטאָג, דעם 22. אַפּריל, 7 אַ זייגער אָוונט קומט פאָר אין פאָלקס-קלוב די יעהרליכע

אַלגעמיינע פערזאַמלונג

פון די פּאַרטיי-חברים.

טאָג-אָרדנונג: 1) וואַהלען פון אַ פאָרזיצער; 2) בעריכטען; 3) קריטיק; 4) אונזער וויטערדיגע אַרבייט; 5) ביוזשעט פאַר'ן יאָהר 1928—29; 6) וואַהלען פון ראַט, קאַנדידאַטען און רעווידיר-קאָמיסיע; פרייע פאָרשלעגען.
אַלע חברים ווערען אויפגעפאָדערט צו קומען פּינקטליך.
797

אַנאָנסען אין „נייעם פאָלקסבלאַט"
האָבען דעם גרעסטען ערפאָלג!

קינא

ביים קאאפעראטיוו פון מלוכה קאמונאלע און געזעלשאפט־ליכע בעאמטע

40 שיענקעוויטשא 40

אנהויב אין געוו. טעג 4 א ז. לעצטער 9.30

שבת, זונטאג און יום־טוב 2.30 נאכמ.

1־ער סעאנס אלע פלעצער 75 און 50 גר.

פראגראם 16 № - נור ביז מאנטאג ד. 23 אפריל 1928, פרעכטיגער שאמפאניער־פארס!

„א פאטער צו ווערען איז נישט שווער...”

אין דער הויפטראלע: Liliana Harvey

אין דער הויפטראלע: Harry HOLM

אנאנס! קינפטיגער פראגראם: „רעווי איבער אלע רעוויעס”! מיט Józefina Bakier אין דער הויפטראלע. 869

זאל פילהארמאניע

20 נארוטאוויטשא 20.

שבת, דעם 21־טען ה. ח. האלב 11 א זייגער אין דער פריה, וועט פארקומען

פון א פארלעזונג ח׳

ז. רבר

א. ד. ס.

צו אידישלאנד

(דער יעווסעקישער טעריטאריאליזם)

טעזיסען: צווישען אסימילאציע און חבת־ציון; קולטוריזם און עקאנאמיק; אחדות פון פאלק און אחדות פון קלאס; נאציע און טעריטאריע; בונדיזם און פועלי־ציוניזם; לאקאליזם און אלוועלטליכקייט. קאלאניזאציע און טעריטאריאליזם; בירא־ביידזשאן און פאלעסטינא. בילעטען פון 50 גר. ביז 1 זל. צו בעקומען אין אלע פראפ. פאראיינען פרייטאג א גאנצען טאג און שבת—ביי דער פילהארמ.־קאסע;

וואָרנונג צו דער גאנצער יודישער עפענטליכקייט!

דערמיט טייל איך מיט דער גאנצער יודישער עפענטליכקייט, אז ה׳ יוסף סושעק, סוחר פון נאוואמיעסקא 15 איז בעגאנגען געגען מיר א גרויסע אונמענש־ליכע עולה. ער האט גענומען ביי מיר 15 הונדערט דאלאר אלס תנאים־געשריבענער חתן און מכלומרשט אויף צו פיהרען א געשעפט. דערווייל האט ער זיך שטילערהייט בגנבה גע׳שדכנ׳ט צו אנ׳אנדערער כלה, און איצט, 2 וואכען פאר דער חתונה ערקלערט ער, אז ר׳וועט נישט געהען אונטער דער חופה. דערביי האט דער „עהרליכער” סוחר מיר נישט געוואלט אומקעהרען די 1500 דאלאר. ס׳האבען אויך נישט געהאלפען די פיל אויפפאדערונגען פון בית־דין צו געהן צו א דין־תורה. דער ה׳ סושעק האט בעסער געהאלטען פאר נויטיג נישט צו קומען, כדי צו קאנען אראפשלינגען די 1500 דאלאר.

איך וואָרען דעריבער די גאנצע יודישע עפענטליכקייט פאר דעם שאנטאזשיסט, ווייל דער שידוך איז נישט אפגעגאנגען און דער ענין געפינט זיך אין די הענד פון דער פראקוראטור,

העניך הימעלפארב

טאמאשאוו מאז. קאשטשושקי 2.

677

Dr. med.

STUPEL

Szkolna 12

ספעציאליסט פאר הויט־, האר־ און ווענערישע ק־אנקהייטען, מענער־שוואכע, לישיי און ראק, רענטגענשטראהלען און קווארץ־ליכט, עלעקטרא־טעראפיע.

נעמט אן פון 12 ביז 3 נאכמ. און פון 6 ביז 9 אין אווענד.

לעטשניצע־פרייזען.

Dr. med.

L. Pikielny

אוראלאג

ספעציאל־ארצט פאר נירען, בלאזען און הארן־קראנקהייטען

Nawrot 8,

telefon 19-90.

טעגליך פון 4—7 אין אווענד

א לערן־מעדל

צו נייען שירצען, וואס בע־זיצט א מאשין, אדער אהן מאשין קען זיך מעלדען ביי וויסקאפף.

שקאלנע 30 807

לעטשניצע „זדראוויע”

פון דאקטוירים־ספעציאליסטען

אויף נאוואמיעסקא 3 (וואסכאדניא 13) טעלעפאן 37-76.

אויגען קראנקהייטען	ד״ר קראוש	3—4, זונטאג 10.30—11.30
נערווען קראנקהייטען	ד״ר בראניסל. פרענקעל / „ קלאזענבערג	12.30 - 1.30, חוץ פרייטאג / מיטוואך, שבת, זונטאג 11—12
מאגען און קישקע קראנק.	ד״ר אלהסנד. מארגאלים	2 - 3 אח״צ זונטאג, דינסט.
אינערליכע קראנקהייטען	ד״ר גיביאנסקי / „ קאץ / „ לעווי / „ האי העניריה	9½—11½ זונטאג 9½—11 / 12—2 זונטאג 1—12 / 3—4½ זונט. 1—2 / 11 — 12 זונטאג 11—12
קינדער קראנקהייטען	ד״ר סאלאוויעטשיק ארס / „ מאשלאנקא / „ פרעכנער	11—12.30, 5—3, ז. 12—2 / 1.30—2.30, זונט. 10.30—12 / 5—6.30, זונטאג 9—10.30
כירורגישע קראנקהייטען	ד״ר גאלדמאן / „ פערלים	טעגליך 2—3 / 12-1.30, 6-7.30, זונט 11-1
פרויען קראנקהייטען	ד״ר אראנסאן / „ איינעראווא	12—1, זונטאג 12—1 / 10.30-11.30, דינסט. 1.30-2.30
נאז, האלז און אויערן קראנקהייטען	ד״ר ראבינאוויטש	12—2, זונטאג 12—1.30
הויט און ווענערישע קראנקהייטען	ד״ר פאלק / „ זאנענבערג	3.30—4.30, זונטאג 9—10 / 11—12, זונטאג 11—12
רענטגענאלאג	ד״ר היילסאן	3 - 7
ערצטליכע אנאליזען	ד״ר מ. קאצען	

וויזיטען אין שטאט. :—: פאקען־שטעלען. :—: רענטגענאגראפיע. :—: זעמט־ליכע דורכשטראהלונגען (קווארץ־לאמפען). :—: אלערליי אנאליזען און אונטערזוכונגען

די לעטשניצע איז טעטיג טעגליך פון 8.30 פריה ביז 7.30 אווענד.

זונטאג פון 8.30 ביז 2 א זייגער נאכמיטאג.

צו דער חתונה פון דער טאכטער פון מורה הוראה

הרב ר׳ מרדכי ניסן קרול

ווינשען מיר איהם גליק און מזל־טוב

די פערוואלטונג

פון דער לאדזער יודישע קהלה.

צו דער חתונה פון אונזער חבר

אפרים אייכנער

מיט ח׳טע פרל. ביילע ביאלעק

ווינשען מיר א הארציגען מזל טוב און א גליקליך צוזאמענלעבען

988

ח. ניימאן, ב. יארכאווסקי,

ס. קורעק און פ. שימקעוויטש.

צו דער פארלאבונג פון אונזער שוועסטער

פריילין סאלא קאלסקא

מיט ה׳ מיכאל גראמב

ווינשען מיר פיל גליק, זאל זייער לעבענס וועג מיט בלומען בעצירט זיין

907

שוועסטער אנדזשא

און ברודער פנחס קאלסקי

א לאקאל

בעשטעהענד פון 3 אדער 5 טרוקענע צימערען (אין סוטעריגע) מיט עלעקטריש בעלייכטונג פון זאפארט צו פערמיטען. צו ערפאהרען אין דעמזעלבען הויז זאוואדזקא 18 רעכטע אפ. 1 שט. פון 2—4נ.מ. ביי פר. העלער

Dr.med. A. MAZUR

אויערען און האלז־קראנקהייטען, שטימע־און שפראך־פעהלערן (שטאמלען א. ז. וו.)

האט זיך איבערצויגען פון נארוטאוויטש 44

אויף וואסכאדנא 65, טעל. 66-01

(איינגאנג אויך דורך פעטריקאווער 46).

נעהמט אן פון 11^{30}—12^{30} און פון 3—5 נאכמ. 770

„PORADA”-„פאראדא”

פרייז 2 זל. שנעל און ריעל! פרייז 2 זל.

רעכטס־קאנסולענטען־ביורא

10 פיעטריקאווער 10

אונטער לייטונג פון א לאנגיעהריגען אויז רוטינירטן געריכט־סעקרעטאר שרייבט אלערליי ביטען און אפעלאציעס, קלאוזולעס און זאבעז־פיעטשעניעס. אינפארמירט און שרייבט אין אלערליי מיליטער־ענינים. אויך איבערזעצונגען אין פרעמדע שפראכען. 829

MIEJSKI KINEMATOGRAF OSWIATOWY

Wodny Rynek (róg Rokicińskiej) tel. 18-26

Dojazd tramwajami 16 i 10.

W Piątek i dni następnych

Dla dorosłych początek seansów o godz. 6, 8 i 10

„CHANG”

Dla młodzieży początek seansów o godz. 2 i 4

CHAPLIN ROBI KARJERĘ i JAKO BOKSER

Wpoczekalniach kina codz. do g.22 audycje radjofonicz.

לעטשניצע

פון דאקטוירים ספעציאליסטען

בזשעזשינער 11, טעל. 37-63

אפען פון 9 פריה ביז 7 אווענד.

ד״ר וואלינסקי	נאז, האלז, אויערן קר.	3—4
ד״ר קערשנער	קינדער קראנקהייטען	9½-12 4-5
ד״ר שיפמאן	אינערליכע קראנקה.	11—1
ד״ר לוביטש	הויט־און געשלעכט־קר.	12—1
ד״ר שמירגעלד	נערווען און גמטינגע קר.	12½—2
ד״ר גאלדבלאט	אויגען־קראנקהייטען	12—1
ד״ר עליאסבערג	כירורגישע־קראנקה.	1—3
ד״ר בערגסאן	פרויען און געבורטס־הילף	3—4

פסיכא־טעראפיע, שפראך־שטערונגען ווי שטאמלען א. א. ווי פאקען־שטעלען, קינסטליכע בערג־זון־בעשטראהלונג איינ־שפריצונגען, מאסאזשען, עלעקטריזאציע, אפעראציעס. אויף פערלאנג—וויזיטען אין שטאט.—אין לאבאראטאריום ווערען אנגענומען אלע ארט אנאליזען, ווי אויך פלעגמא און בלוט.

אימפונגען געגען שקארלאטין.

ווי אויך א דענטיסטישער קאבינעט.

ד״ר זילבערשטיין	צאהן־ארצט	10—2 נמ.
ד״ר לאזשינסקי סטאראפאלסקא	צאהן־ארצט	3—7

קינסטליכע ציינער, קרוינען, פלאמבען א. א. וו.

די לעטשניצע איז אויך טעטיג זונטאג.

Dr. RÓŻANER

ספעציאליסט פאר הויט־, ווענערישע קראנקהייטען און מענער־שוואכע.

היילונג מיט קווארץ־שטראהלען און דיאטערמיע

Dzielna 9 (Narutowicza), tel. 28-98.

נעמט אן פון 8—10 און 5—8, פרויען פון 3—4

ווארטע־זאל פאר פרויען.

Dr. med. GRZEGORZ ROSENBERG

ספעציאל־ארצט פאר מאגען־, דארם־לעבער־ און אינערליכע קראנקהייטען

Gdańska 44 (דלוגא)

טעלעפאן 24-44

נעהמט אן פון 10 ביז 12 מיטאג און פון
ביז 8,30 אווענד; זונטאג פון 10—1 מיטאג.

Dr. med.

J. MANDELBAUM

Zawadzka 16a, tel. 27-52

ספעציאליסט פאר אינערליכע און נערווען־קראנקהייטען.

נעהמט אן טעגליך פון 5 ביז 7 אווענד.

Dr. H. Wołkowyski

זאכארניא 57 (צעגעלניאנע 49)

טעלעפאן 37-70

ספעציאל־ארצט פאר הויט־ און ווענערישע קראנקהייטען, מענער־שוואכע, בעהאנדלונג מיט קווארץ־שטראהלען.

נעהמט אן פון 1—2 און פון 4—8 אווענד, פאר פרויען פון 4—5 און 8 מאנטאג. ווארטע־זאל.

Dr.
Med.

I. WEINBERG

Cegielniana 47, tel. 26-02.

אינערליכע קראנקהייטען, ספעציעל פאר לונגען־ און הארץ־קראנקהייטען, בע־שטראהלונגען און קינסטליכע בערג־זון. נעמט אן אין לעטשניצע, זגערזשער 27 פון 6—7. אין דערהיים פון 8—5 נאכמ.

Dr. med.

H. GUTSZTADT

ספעציאל־ארצט פאר אקושער־ און פרויען־קראנקהייטען.

Zachodnia 62 צעגעלניאנא 23

טעלעפאן 29-52 פ״ש

נעמט אן פון 4—7 אווענד. אין לעטשניצע „סטאניסלאס” צעגעלניאנא 29 פון 6—8 אווענד.

Dr. med. J. BETTE

ספעציאל־ארצט פאר אינערליכע און קינדער־קראנקהייטען

פיעטריקאווער 6. טעל. 41-05

נעהמט אן פון 8—11 און פון 4—6.

מיר זוכען

כדי צו גרינדען א פערקויפס־שטעל וואו ס׳זאל נישט זיין א פערזאן ביי וועמען ס׳זאל זיין זיין פאך און וואוינארט. בעזונדערע קענטנישען, לאגער און קאפיטאל ווערען נישט געפאדערט: ארטיקעל פון ערשטען געברויך

א זעהר הויכער פערדינסט איז מעגליך.

בריף אונטער **„CONTINENTAL EXPORT”** צו MIĘDZYNARODOWE BIURO OGŁOSZEŃ

Warszawa, Galerja Luxenburga, Senatorska 29. 777

וועה=געשריי פון יודישע סוחרים

צוליב דער געוואלדיגער העכערונג פון אומזאץ=שטייער.

קיין ווארשא זענען געקומען צופאהרען פיל יודישע דעלעגאציעס פון פערשידענע שטעט און שטעטלעך אין דער פראווינץ, ממש מיט א ביטערען וועה-געשריי געגען דער אונגעהערטער אויסמעסטונג פונ'ם אומזאץ-שטייער פאר'ן יאהר 1927 ארגעשטעלט פאר די יודישע סוחרים און בעלי-מלאכות, די דעלעגאציעס האבען זיך געווענדעט אין סוחרים-פעראיין, נאציאנאל-ראט, קליינהענדלער-פעראיין מיט מעמאריאלען, אין וועלכע עס ווערען דערצעהלט האַרץ-רייסענדע ווי אויך סקאנדאליעזע פאקטען וועגען די ראזינע אויסרעכנונגען מצד איינינגע שאצונגס-קאמיסיעס און שטייער-אינספעקטארען.

דער גרעסטער טייל דעלעגאציעס האבען זיך געווענדעט צום סוחרים-פעראיין, וואו זיי האבען געבעטען הילף.

אין די מעמאריאלען ווערט אנגעוויזען, אז איינינגע שטייער-אינספעקטארען האבען זיך ערלויבט צו העכערן דעם אומזאץ-שטייער פאר'ן פערגאנגענעם יאהר פון אנ'ערך 300 ביז 400 פראצענט אין פערגלייך מיט'ן יאהר 1926. דערביי האט מען נישט געפונען פאר נויטיג זיך צו רעכענען מיט דער פאקטישער לאגע פון דעם בעטרעפענדען סוחר, מיט די פאקטורען און דאקומענטען, נאר סתם אזוי אויף א בלויזער השערה. מען האט, למשל, איינינגע קליינשטעטלדיגע סוחרים אויסגערעכענט אומזאץ פאר'ן פערגאנגענעם יאהר א סומע פון א 300 אדער 400 טויזענד זלאטעס, כאטש דאס איז אנ'אונמעגליכקייט, ווייל דער סוחר קאן אזא אומזאץ נישט מאכען אפילו אין משך פון 4 יאהר.

דערצו נאך האט מען בעפוילען די הורט-סוחרים צו צאהלען צוויי מיט א האלבען פראצענט אומזאץ-שטייער, כאטש הורטאווניקעס דארפען, ווי בעוואוסט, צאהלען בלויז 1 פראצענט אומזאץ-שטייער!

בעזונדערס איז די גזירה געפאלען אויף די יודישע סוחרים און בעלי-מלאכות. אזוי, למשל, ווערען אין די מעמאריאלען אויסגערעכנט פאקטען, אז אין דער זעלבער צייט ווען מען האט די קריסטליכע סוחרים אויסגעמאסטען דעם שטייער מיט א צוואנציג פראצענט מעהר ווי אין יאהר 1926, האט מען פאר יודישע סוחרים געהעכערט דעם דאזיגען שטייער ביז אנ'ערך 300 פראצ. און מעהר.

אין מאקאוו צום בייששפיל, האט די מעהרהייט מיטגלידער פון דער שאצונגס-קאמיסיע איינגעפונען, אז א קריסטליכער דאמען-שוסטער מיט צוויי געזעלען, קאן אויסארבייטען בלויז 6 פאר דאמען פאנטאפעל א וואך, דאגעגען א יודישער שוסטער מיט צוויי געזעלען קאן אויסארבייטען 15 פאר מענער-שטיוועל און דעריבער איז דער אומזאץ פון יודישען שוסטער א פיל גרעסערער ווי דער אומזאץ פון דעם קריסטליכען שוסטער.

און דאסגלייכען איז אויך בנוגע די קרעמער. מען האט א יודישען קליינעם קרעמער גערעכענט דעם זעלבען אומזאץ וואס א גרויסען קריסטליכען קרעמער או זיי ביידען אריינגעשיקט „נאקאזען" אויף איין און די זעלבע סומען אומזאץ-שטייער.

ביי אזא לאגע דראהט, פערשטעהט זיך דעם יודישען האנדעל אין דער פראווינץ א פולשטענדיגער רואין.

נאך טרויעריגער איז די לאגע דערמיט וואס, לויט ווי עס שטעלע זעפסט די מעמאריאלען, שפּילען א גרויסע ראליע ביים אויסמעסטען די שטייערן פאר די יודישע סוחרים און בעלי מלאכות ריין-פאליטישע מאמענטען....

די אלע דעלעגאציעס בעטען דעריבער אין זייערע מעמאריאלען צום פינאנץ-מיניסטער, אז מען זאל אראפשיקען קאנטראליארען אויף די ערטער, וועלכע וועלען געווים פעסטשטעלען די ריכטיגקייט פון די אנגעגעבענע פאקטען און נישט דערלאזען, אז הונדערטער פאמיליעס זאלען אומזיסט אומנישט פערלירען זייער ברויט, פערוואנדעלט ווערען פון פערמעגליכע סוחרים אין בעטלער!

רעפּוטאט חישליצקי איז דערויף אוועק אין פינאנץ-מיניסטעריום מיט דעלעגאציעס פון דער יודישער בעפעלקערונג אין לאמזשע, מאקאוו, סאראווע א. ז. וו. ער האט איבערגעגעבען דעם שעף פון דער עקזעקוציע-אפטיילונג די אלע מעמאריאלען און מונדליך ארומגערעדט דעם גאנצען ענין וועגען אומזאץ-שטייער בכלל און וועגען די לעצטע אויכמעסטונגען בפרט.

דער שעף האט צוגעזאגט דעם רעפּוטאט חישליצקי, אז אין משך פון 10 טעג וועט ער ארויסשיקען קאנטראלערען אין די אלע אנגעוויזענע שטעט, און ער האפט, אז אלע אונגעזעצליכקייטען וועלען בעזייטיגט ווערען.

געשטארבען פראפ. מעלצער.

דער בעקאנטער פוילישער קאמפאזיטאר, פיאניסט און געוו. דירעקטאר פון קאנסערוואטאריום אין ווארשא, ה' הענריק מעלצער איז נעכטען פארנאכט בעת א לעקציע פון מוזיק פלוצלונג קראנק געווארען און האט פערלוירען דאס בעוואוסטזיין.

דער ארויסגערופענער דאקטאר האט פעסטגעשטעלט א הארץ-שלאג. טראץ דער ענערגישער מעדיצינישער הילף, האט מען דעם קאמפאזיטאר נישט געקאנט ראטעווען און ער איז געשטארבען, נישט קומענדיג צו זיך.

דער פערשטארבענער בעריהמטער פוילישער מוזיקער, וועלכער איז אין פוילען און אין אויסלאנד בעקאנט געוועזען אלס אויסגעצייכנעטער פיאניסט, איז אלט געוועזען 57 יאהר.

זיין פריהצייטיגער טויט האט ארויסגערופען א טיפען טרויער אין דער גאנצער מוזיקאלישער וועלט.

אבגענומען די בירגערשאפט=רעכט ביי א יו=דישען געלעהרטען אין קאוונא.

קאוונא, (י.ט.א.) די ליטווישע רעגירונג האט אבגענומען די בירגערשאפטס-רעכט ביים בעקאנטען יודישען יוריסט פראפ. בעלאצקין און האט איהם פערבאטען זיך צו פערנעמען מיט אדוואקאטור. פראפ. בעלאצקין איז מיט 8 יאהר צוריק בערופען געווארען צו פערנעמען א קאטעדרע פאר רעכטסוויסענשאפט אויף דעם קאוונער אוניווערזיטעט און איז פיל מאל ארויסגעטרעטען אלס פערטיידיגער פון יודישע אנגעקלאגטע, וואס זענען בעשולדיגט געווארען אין קאמוניזם, און אפטמאל פלעגט איהם געלינגען אבצוראטעווען די אנגעקלאגטע פון טויט-שטראף. די האנדלונג פון דער רעגירונג לגבי דעם פאפולערען געלעהרטען האט געמאכט א שווערען איינדרוק אויף דער יודישער בעפעלקערונג.

שווער צו רעפערירען די „ברעמען"

די לופט=פליהער זאלען קומען קיין ניו=יארק אהן זייער אעראפלאן.

ניו-יארק, 19 (ספ. טעל.) ביז איצט איז נאך נישט קלאהר, אויף וועלכען וועג די צוויי דייטשע לופט-פליהער וועלען פון גרינלי-איילענד קומען קיין ניו-יארק. עס זעהט אויס, אז ס'וועט נישט אזוי לייכט זיין אויסצובעסערן דעם אעראפלאן „ברעמען". כדי די לופט-פליהער זאלען מיט איהם קומען קיין ניו-יארק, ס'איז דעריבער וואהרשיינליך, אז קעהל מיט הינערפעלד'ן וועלען מיט שילערס אעראפלאן אפפליהען קיין מוראי-בעי און פון דארט צוזאמען מיט פיצמאריס'ן קיין ניו-יארק. דערווייל איז אבער דאס וועטער דארט זעהר שלעכט, עס הערשען געוואלדיגע שניי-שטורמען און גרויסע פרעסט. דער אעראפלאן „ברעמען" וועט אין אזא פאל אפטראנספארטירט ווערען מיט א שיף.

די אקציע

פאר'ן ארבייטענדען ארץ=ישראל אין בעלגיען.

אנטווערפען, (יט"א) אין איינעם פון די גרעסטע אנטווערפענער זאלען איז פארגעקומען א פערזאמלונג, גערופען דורכ'ן „בעלגישען קאמיטעט פאר'ן ארבייטענדען ארץ-ישראל". מיט גרויסע רעדעס זענען ארויסגעטרעטען די העברעאישע ריכטערין אלישבע, דער בעלגישער ארבייטער-פיהרער פעלס און ד"ר אסקאר קאהן פון בערלין. די וואַנטעל-אקציע אויף דער פערזאמלונג איז א דורך מיט גרויס ערפאלג.

שוידערליכע ענוים פון ארעסטירטע אין ליטע.

די פייניגער זענען דורכ'ן געריכט פריינעשפראכען.

קאוונא, 19 (ספ. טעל.) אין מאריאמפאל האט זיך היינט אנגעהויבען דער פראצעס פון לייטער פון דער פאליטישער פאליציי און זיבען פאליציי-פונקציאנערען פאר פייניגען ארעסטירטע. אין דעם בעשולדיגונגס-אקט ווערט פעסטגעשטעלט, אז א געוויסע פרוי איז געפייניגט געווארען אין די קעלערען פון פאליציי-אמט. די ארעסטירטע פלעגט מען שלאגען מיט ספעציעלע מכשירים, וואס פלעגען נישט איבערלאזען קיין סמנים, און זיי פלעגען אונטערען טערארר זיך מודה זיין אין פערשידענע פערברעכענס, וועלכע זיי זענען נישט בעגאנגען.

אויך אין שאוועל הויבט זיך אן א פראצעס פון א געוויסען ראדניעוויטש, וועלכער האט, זייענדיג א טורמע-נאטשעלניק אין ביזשיסק אין 1926 ארגאניזירט פון די ארעסטאנטען א באנדיטען-באנדע, וואס האט געהאלטען אין מורא די גאנצע אומגעגענד, ראבירענדיג אויף די וועגען. די מיטלען און געוועהר פאר דער באנדע פלעגט צושטעלען ראדזיעוויטש, וועלכער האט פערזענליך אנגעפיהרט מיט עטליכע רויב אנפאלן. מיט'ן רויב פלעגט מען זיך טיילען אין די טורמע-צעלען. דעם הערשט האבען פעררוטען די ארעסטאנטען גופא.

קאוונא, 18 (אטע). אין מאריאמפאל האט זיך פערענדיגט דער פראצעס פון פאליציי-דירעקטאר ראטשיס און 7 זיינע געהילפען, וואס זענען בעשולדיג געווארען אין פייניגען די ארעסטירטע. צום פראצעס זענען ארויסגערופען געווארען 60 עדות, פון וועלכע די מעהרהייט האט זיך נישט צוגעשטעלט. איין פרוי איז אזוי צעקאטעוועט געווארען, אז זי איז אראפ פון זינען. וועגען דעם ענין איז אריינגעטראגען אנ'אינטערפעלאציע אין סיים.

די בעשולדיגטע האבען געלייקענט זייער שולד און ערקלערט, אז זיי זענען געפאלען א קרבן פון פאלשע אנקלאגעס, פון וועלכע ס'האט געמאכט דער פיהרער פון די ליטווישע סאציאל-דעמאקראטען פלעטשקאיטיס.

נאך א בעראטונג פון עטליכע מינוט האט דאס געריכט ארויסגעטראגען א בעפרייאונגס-אורטייל פאר אלע אנגעקלאגטע.

—:0:—

עמיל וואנדערוועלדע ווענעז א"י

אנ'אינטערוויאו מיט'ן בעלגישען ארבייטער-פיהרער.

ירושלים, (יט"א) דער פארשטעהער פון דער יודישער טעלעגראפען-אגענטור האט געהאט א געשפרעך מיט'ן געוו. בעלגישען אויסערן-מיניסטער עמיל וואנדערוועלדע וועגען זיינע איינדריקען אין ארץ-ישראל.

„גאך פאר מיין קומען קיין ארץ-ישראל — האט ערקלערט ה' וואנדערוועלדע — האב איך פיל געלעזען וועגען דער יודישער קאלאניזאציע אין ארץ-ישראל. אבער ערשט ווען איך האב זיך געפונען אויף דעם ארץ-ישראל-באדען האב איך בעגריפען די אלע שוועריגקייטען מיט וועלכע עס מוז קעמפען די יודישע אויפבוי-ארבייט אין ארץ-ישראל אלץ מעהר בעוואונדער איך די דערגרייכונגען פון די יודישע ארבייטער, וועלכע האבען פערוואנדעלט די היסטע פעלדער און זומפען אין בליהענדע קאלאניעס. איך בין ערשטוינט מיט די דערגרייכונגען סיי אין די אלטע און סיי אין די נייע קאלאניעס. מיט גרויס אינטערעס בעזוכט איך זיך צום גרויסען קאלעקטיוויסטישען עקספערימענט פון דער יודישער ארבייטער - קאלאניזאציע. תל-אביב איז א זאגנ-

דערבארער סימבאל פון יודישער אויפבוי-קראפט. די אינדוסטריע אין תל-אביב און אין חיפה איז גוט ענטוויקעלט. ד ירערגרייכונגען פון די יודישע ארבייטער אין ארץ-ישראל שטייגען איבער די ערווארטונגען פון די בעלגישע ארבייטער, — האט פערענדיגט דאס געשפרעך עמיל וואנדערוועלדע.

די יודישע ארבייטער אין תל-אביב האבען איינגעארדענט דעם בעלגישען ארבייטער פיהרער א פייערליכען קבלת-פנים, בעת דער פייערליכער אויפנאהמע האט אויך גענומען דאס ווארט וואנדערוועלדע, וועלכער האט ערקלערט, אז די יודישע ארבייטער אין ארץ-ישראל זענען געוועזען די ערשטע אויף דער וועלט, וואס האבען אנגעהויבען א לאנדווירטשאפטליכע קאלאניזאציע אויף א סאציאליסטישער באזע. וואנדערוועלדע האלט, אז דער ציוניזם קען אהן דעם סאציאליסטישען אינהאלט נישט פערווירקליכט ווערען, ער האט איבערגעגעבען די ארץ-ישראל - ארבייטער דעם גרוס פון צווייטען סאציאליסטישען אינטערנאציאנאל.

ביישריפטען-ביורא
פאנסקא 1
ש. האכבערג טע. 36-77.
ערלעדיגט אלע ארט געריכטליכע און שטייער אנגעלעגענהייטען רעיעל און פיקטליך

ווילנער ספרים-סקלאד | פערטרעטונג פון קאלאמיי"ר טלתים
25 פראצ. ביליגער!!
ביי א. מ. גרובשטיין זאכאדניא 54 פראנט 1-טער שט.
אין צו בעקומען ש"ס, מגרים, רמב"ם, מדרשים, פסוקים, משניות, עין-יעקב, מחזורים, סידורים, אויך די בעוואוסטע קאלאמייער טלתים פיינע און טעריקיש-ווייזענע, ווי אויך טלתים-קטנים, א ספעציעלער אויסוואהל פון כלה-סידורים פראכט-לעדער-בענד, אויך קראקאווער ווייזענע-גארטלען, קאפלען, ציצית מוזות א.ז.וו. ערלעס מים 25% בילינער. געדענקט גור ביי א.מ. גרובשטיין זאכאדניא 54 פראנט 1, שט. שטענדיג אפען ביז 11 אין

3000 דאלאר
וויל איך אבגעבען אויף א ריינעם היפאטעק אויף א לענגערען טערמין אויף גינסטיגע בעדינגונגען. אפערטען אונטער א היפא=טעק אין דער אדמיני. 337

צו שלאפען
אין א געשעפט, פאבריק אדער לאגער זוכט אנ'ארנטליכער יונגערמאן מיט די בעסטע רעפערענצען. אפערטען אונטער „עהר-ליך". 731

א צימער
צו פערמיטען מיט איין פענסטער ערפאהרען אויף מרדכי גבאים-גאס 9 ביי צוקערמאן. 377

עס ווערט געזוכט
וועש נייערינס
און אויף קרימא ארבייט און ביוסטען - נייערס און אויף אבערלאק - מאשין נאוואמיעיסקא 27. איינגאנג דורך נאדלודקי 2 רעכטע אפיצינע 1. שטאק.

קוואליפיצירטע אויבער-העמדער - נייהערינס ווי אויך לערן-מיידלעך ווערן געזוכט זאכאדניא 51 ביי צווייגענבערג.

לערן=יונגלעך
צו וואליזען ארבייט ווערן געזוכט פאלודניאווא 22 ביי ראזענמאן.

עס איז נויטיג פון זאפארט דאמען-שניידערינס צו מאגאזין קליידער ווענדען זיך צו רובינשטיין נאוואמיעסקא 9.

זאקען-מאכערס
צו שקארפעטען קראפט ווערען געזוכט
Rotensztejn
שענקעוויטשא 30.

אין א גאלאנטעריע-געוועלב איז צו פערדינגען 2 שויפענסטער
איינס פאר א זייגער-מאכער און איינס פאר א מאדיסטקע מיט איינגעפיהרטע קונדשאפט קילינסקא 53 ביי בערמאן [illegible]
377

ביי מאגען-אונארדנונגען, הארץ-ברענען, פערקלענערטע הונגער-געפיהל, קישקע-פערשטאפונג, בעקלעמונגען, גלידער-ציטערן, זכרון-שוואכקייט בעווירקט א גלאז נאטירליך ביטער-וואסער פון
Franciszka Józefa
ביי יעדער עלטער און געשלעכט, שנעלע בעלעבונג פון דער נידערליגענדע פערדייאונג.
ערצטליכע מיטטיילונגען פון די טראפישע-לענדער ריהמען זעהר דאס וואסער פון פראנץ יאזעף אלס א וויכטיג הילפס-מיטעל געגען דעזינטעריע, אזוי מאגען-קראנקונגען, וואס פעראורזאכען א פיבער.
פאדערט אין אלע אפטייקען און סקלאד-אפטעטשגעס.

Dr. med. M. GLAZER
ul. ZIELONA Nr. 6.
טעלעפאן 45-49
הויט- און ווענערישע קראנקהייטען
נעמט אן פון 8—9.30 12—3 און 7—8 אוונט.

קיין פערלייכטערונגען פאַר אימיגראַנטען
ווערען אין אמעריקאַ נישט געמאַכט.

וואַשינגטאָן. (יט"א) אורטיילענדיג פון די ציטווייליגע בעשלוסען, וואָס די קאָנגרעס-אימיגראַציע-קאָמיסיע האָט אָנגענומען, דאַרף מען דרינגען, אַז די פאָרנעשלאָגענע בילס פון די קאָנגרעס-לייט דיקשטיין און סאַבאַט, אַז פרויען און קינדער פון נישט-בירגער זאָלען אַריינגעלאָזען ווערען אויסער דער קוואָטאַ וועלען נישט אָנגענומען ווערען. די קאָנגרעס-קאָמיסיע האָט בעשלאָסען, אַז קינדער פון אַמעריקאַנער בירגער, וועלכע זענען נישט עלטער פון 21 יאָהר און מענער פון פרויען-בירגערינס זאָלען ציטווייליג קענען אַריינקומען אויסער דער קוואָטאַ. ביז-איצט האָבען קינדער פון אַמעריקאַנער בירגער געקענט אַריינקומען אויסער דער קוואָטאַ בלויז, ווען זיי זענען געוועזען נישט עלטער פון 18 יאָהר.

עס איז אויך בעשלאָסען געוואָרען, אַז קינדער פון נישט-בירגער, וועלכע זענען פאַרמער, וועלען זיין פריי פון דער קוואָטאַ.

קאָנגרעסמאַן סאַבאַט, וועלכער איז געווען דער איינציגער אָנוועזענדער יודישער קאָנגרעסמאַן אויף דער זיצונג פון דער אימיגראַציע-קאָמיסיע האָט ערקלערט, אַז ער איז דורכאויס אונצופרידען מיט די אָנגענומענע בעשלוסען, ער וועט פאָרטזעצען זיין קאַמף פאַר מעהר צופרידענשטעלענדע געזעצען, צוזאַמען מיט די אַנדערע יודישע מיטגלידער פון דער קאָמיסיע.

אַ נייע יודישע ישיבה אין בערלין.

בערלין, (י. ט. א.) די פערוואַלטונג פון שוהל און לעהרער-פעראיין „מגן-דוד“ האָט בעשלאָסען צו גרינדען אין בערלין אַ יודישע תלמוד-תורה און ישיבה אונטער דער לייטונג פון הרב א. נומר. די למודים אין דער נייער בערלינער ישיבה וועלען זיך אָנהויבען דעם 4-טען אייר.

ענטדעקטע אוראַלטע עגיפּטישע אויפשריפטען אין ארץ-ישראל.

ירושלים, (י. ט. א.) נישט ווייט פון ים כנרת איז ענטדעקט געוואָרען אַן'אוראַלטע עגיפּטישע אויפשריפט, וואָס ווערט איצט געפאָרשט דורך אַרכעאָלאָגישע עקספּערטען אין ירושלים.

די דאָזיגע אויפשריפט בעשטעטיגט די היפּאָטעזע וועגען די בעציהונגען פון דער אָרטיגער בעפעלקערונג מיט מצרים לאַנג פאַרדעם ווי די יודען האָבען ערָאָבערט ארץ-כנען.

די רומענישע קעניגין וועט בעזוכען א"י.

ירושלים (יט"א) ווי מען טיילט מיט, וועט די רומענישע קעניגין נאָכ'ן בעזוך אויפ'ן אינזעל ציפּר קומען אויף אַ געוויסער צייט קיין ארץ-ישראל.

קאָמיסיע צו פאָרשען די יודישע קאָלאָניעס אין סאָוויעט-רוסלאַנד.

מאָסקווע, (י.ט.א.) כדי מיט דער נויטיגער וואַכזאַמקייט אויפצופּאַסען אויף די נויטען און בעדערפענישען פון די יודישע קאָלאָניסטען, האָט די געזעלשאַפט „אָזעט“ בעשלאָסען צו שאַפען אַן עקאָנאָמישע און סטאַטיסטישע קאָמיסיע צו פאָרשען די ווירטשאַפטליכע פּראָצעסען, וואָס קומען פאָר אין די אַלטע און נייע יודישע קאָלאָניעס אין סאָוויעט-רוסלאַנד.

אויפ'ן סמך פון די דאָזיגע מאַטעריאַלען און פאָרשונגען וועלען אָנגענומען ווערען די נויטיגע מיטלען, כדי אויף דעם צוועקמעסיגסטען אופן צו פערבעסערען די לאַגע פון די יודישע קאָלאָניסטען.

עדואַרד בערנשטיין ציהט זיך צוריק פון פּאַרלאַמענטאַרישער טעטיגקייט.

בערלין, (י. ט. א.) דאָ איז פאָרגעקומען אַן'אויסערגעוועהנליכער קרייז-צוזאַמענפאָהר פון די בערלינער סאָציאַל-דעמאָקראַטישע אָרגאַניזאַציעס, וואָס איז צונויפגערופען געוואָרען, כדי צו בעשטימען די קאַנדידאַטען פון דער פּאַרטיי בעת די נאָהענטע וואַהלען צום דייטשען פּאַרלאַמענט און צום פּרייסישען סיים. איידער מען איז צוגעטרעטען צו נאָמינירען די פּאַרלאַמענט-קאַנדידאַטען, האָט דער צוזאַמענפאָהר בעעהרט דעם אַלטען סאָציאַל-דעמאָקראַטישען פיהרער און טעאָרעטיקער עדואַרד בערנשטיין, וועלכער שטעלט נישט אַרויס זיין קאַנדידאַטור און ציהט זיך צוריק צוליב זיין טיפען עלטער פון פּאַרלאַמענטאַרישער טעטיגקייט.

1000 הייזער
אָפּגעברענט אין יאַפּאַן.

טאָקיא 19 (ספּ. טעל.) אין הירָאָטאַקי האָט אויסגעבראָכען אַ שׂרפה, וועלכע האָט געדויערט 8 שעה. ס'זענען פערברענט געוואָרען 1000 הייזער, דער שאָדען בעטרעפט אַ מיליאָן ליען.

קאָנפליקט אין יודישע קאָלאָ
זאָל אויסגעגליכען ווערען דורך נחום סאָקאָלאָוו.

וואַרשאַ, 19 אַפּריל.

פון מאַסגעבענדע ציוניסטישע קרייזען ווערען מיר געוואויר העכסט אינטערעסאַנטע פּרטים וועגען דעם קאָנפליקט אין יודישען „קאָלאָ“.

עס שטעלט זיך נעמליך, אַרויס, אַז דער פּראָיעקט, וואָס ווערט אַרויסגערוקט מצד דעם רעפּוטאַט פאַרבשטיין, אַז בראש פון „קאָלאָ“ זאָל שטעהן אַ פּרעזידיום ווערט נישט אַקצעפּטירט דורך רעפּ. גרינבוים מיט זיין גרופּע. רעפּ. גרינבוים שטעהט ווייטער אויפ'ן שטאַנדפּונקט. אַז די מעהרהייט דעצידירט וועגען דער פּרעזעסור פון דער „קאָלאָ“. און אַזוי ווי די מעהרהייט בעשטעהט פון די רעפּוטאַטען פון דער ליסטע 18 און אַזוי ווי דער איינציגער, וואָס פּרעטענדירט אויפ'ן פּאָסטען אַלס פּרעזעס איז רעפּ. האַרטגלאַס, וויל זיך רעפּ. גרינבוים נישט אָבזאָגען פון דער דערמאָהנטער קאַנדידאַטור.

אין די קרייזען פון די אַלגעמיינע ציוניסטען וויל מען אָבער נישט שטעלען די פראַגע אויפ'ן שפּיץ מעסער, ווי עס וויל רעפּ. גרינבוים, און מען איז גענייגט מסכים צו זיין צו דער קאָנצעפּציע פון רעפּ. פאַרבשטיין וועגען שאַפען אַ פּרעזידיום. מען דאַרף אויך געדענקען, אַז די מזרח-גאַליציאַנישע ציוניסטען מיט רעפּ. רייך בראש האָבען שוין כמעט ווי מסכים געווען צו אַ פּרעזידיום. אויף אַזאַ אופן איז רעפּ. גרינבוים אין דער מינדערהייט און ווען די פראַגע וועגען פּרעזעס און פּרעזידיום זאָל געשטעלט ווערען אויפ'ן סדר-היום פון אַלע רעפּוטאַטען און סענאַטאָרען פון 17 און 18 איז זיכער, אַז די מעהרהייט וועט זיך אַרויסזאָגען פאַר אַ פּרעזידיום.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט האָט זיך געשאַפען זעהר אַ שווערע לאַגע: די רעפּוטאַטען און סענאַטאָרען פון 17 זענען פאַר אַ פּרעזידיום, די מזרח-היסטען האָבען די זעלבע שטעלונג אין דערוועלבערער מיינונג זענען אויך די צוויי פאָרטרעטער פון די רעמאָקראַטען: סענ. ד"ר שאָבער און רעפּ. ראָסנער. קיינער וויל אָבער נישט אויסשפּילען קיין צו-להכעיס פּאָליטיק געגען רעפּ. גרינבוים, וועלכער וואָלט זיך געפיהלט געטראָפען ווען ער בלייבט אין דער מינדער היים, און וואָלט זיך וואַרשיינליך צוריקגעצויגען פון דער פּאַרלאַמענטאַרישער טעטיגקייט.

אין די ציוניסטישע קרייזען וויל מען דעריבער געפינען אַ קאָמפּראָמיס, וואָס זאָל בעפרידיגען אויך רעפּוטאַט גרינבוימס גרופּע.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט, האַלט מען אין די ציוניסטישע קרייזען, אַז דער איינציגער אויסוועג וואָלט געווען, ווען דעם קאָנפליקט צו ערלעדיגען וואָלט איבערגעגעבען געוואָרען דעם פּרעז. פון דעם ציוניסטישער עקזעקוטיוו סאָקאָלאָוו, וועלכער איז גלייכצייטיג פאָרזיצענדער פון דעם רעכט-שוץ-קאָמיטעט, וואָס איז געוועהלט געוואָרען פאָריגעם יאָהר אין ציריך.

דער ראָזינער קאָמיטעט קומט זיך צונויף, ווי בעוואוסט, היינטיגען זונטאָג אין בערלין. צו איהר געהערען די יודישע רעפּוטאַטען גרינבוים, רייך און פאַרבשטיין, וועלכע פאָהרען טאַקע אָפּ היינט מאָרגען קיין בערלין.

ווי מען גיט איבער וועלען די רעפּוטאַטען פאַרבשטיין און רייך מסכים זיין אַז דער קאָנפליקט זאָל בעהאַנדעלט ווערען אויף דער זיצונג פון רעכט-שוץ-קאָמיטעט. איצט ווענדט זיך נאָר אין דעם צי דערצו וועט מסכים זיין רעפּ. גרינבוים.

דער דינסט האָט וועה געטון דער קאָפּ...
האָט מען דערווייל צוגעגנב'עט צירהונג פאַר 60 טויז. זל.

וואַרשא, 19-טען אַפּריל. דער אויספאָרשונגס-אַמט איז אַלאַרמירט געוואָרען, וועגען אַן'אויסערגעוועהנליך-דרייסטען איינברוך, וואָס איז אויסגעפיהרט געוואָרען ביים טריקאָטאַזש-פאַבריקאַנט ה' שמשון שאַפּירא (לעשנאָ 67) וואו ס'איז געשעהען אַ געהיימניספולע גנבה: מען האָט צוגעגנב'עט צירהונג און ווערט-פּאַפּירען אויף אַ סומע פון 60,000 זלאָטעס.

עטליכע געניטע אַגענטען האָבען זיך גענומען אויפצוקלערען די רעטעניש. עס האָט זיך אַרויסגעוויזען אָט וואָס:

אַרום 9 אַ זייגער פריה איז ה' שאַפּירא אַוועק אין זיין פאַבריקס-ביוראָ. אַביסעל שפּעטער איז אויך אַוועק פון שטוב זיין ווייב און נאָכהער איז די באָנע געגאַנגען אויף אַ שפּאַציר מיט'ן קינד. אין דער 5-צימערדיגער וואוינונג איז אַזוי'אַרום איבערגעבליבען בלויז די 29 יעהריגע דינסט רבקה פוקס.

אין דריי פערטעל שעה אַרום איז די באָנע מיט'ן קינד צוריקגעקומען פון שפּאַציר. זי האָט אָבער געטראָפען די פראָנט טיר נישט פערשלאָסען און דאָס ריגעל קייטעלע איבערגעזעגט. דערביי האָט זי די דינסט דערווישט ליגען אין בעט אין קיך אַ פערוויינטע. אויף דער פראַגע, וואָס עס האָט פּאַסירט, האָט די דינסט געוויינט, אַז דער קאָפּ טוט איהר וועה..

אַז מען האָט שוין ענטדעקט די גנבה, האָט מען זיך גענומען צום איינציגען עדות, צו דער דינסט. מען האָט אָבער פון איהר גאָרנישט געקאָנט אַרויסבעקומען; דער קאָפּ טוט איהר שרעקליך וועה — האָט זי זיך געלעגט אין בעט אַריין און קיינעם דעריבער נישט געזעהען און קיינעם נישט געהערט...

מען האָט זי אַרעסטירט און מען האָט אָנגעהויבען פאָרשען איהר „געזעלשאַפט“. פון „קאַלעזשאַנקע“ צו „קאַלעזשאַנקע“ איז מען דערגאַנגען צו אַ חברה-מאַן מיט'ן פּאָפּולערען נאָמען „מאירקע פאַרך“. דער דאָזיגער פאַרשוין שטאַמט פון מינסק-מאַזאָוויעצק און איז גוט בעקאַנט דער פּאָליציי אַלס פעלשער פון געלד, פּאַספּאָרטען און אַנדערע דאָקומענטען און האָט שוין אונטער זיך אַ זעהר רייכע קרימינעלע פערגאַנגענהייט.

ס'איז אויך פעסטגעשטעלט געוואָרען, אַז אינ'ם טאָג איידער ס'איז געוואָרען אויסגעפיהרט די גנבה, האָט זיך רבקה בעגעגענט מיט „מאירקע'ן“ און דאָרט טאַקי איז אָבגעשמועסט געוואָרען דער פּלאַן פון דער גנבה.

אין קרייז-פייער פון פראַגען האָט רבקה פוקס ענדליך אויפגעהערט ווייגען וועגען איהר קאָפּ-וועהטאָג און אויסגעזאָגט דעם גאַנצען אמת, דערצעהלענדיג, אַז „מאירקע פאַרך“ האָט איהר צוגעזאָגט, דאָס נאָך דער גנבה, וועט ער מיט איהר אַוועק קיין אויסלאַנד און דאָרט וועלען זיי לעבען גליקליך...

די דינסט איז איינגעזעצט געוואָרען אין אַרעסט און „מאירקע פאַרך“ — ווערט געזוכט דורך דער פּאָליציי.

„אררט“
זאַכאָדניאַ 43.
אַרטיסטישער רעוויו און קאַמער-טעאַטער
אונטער דער לייטונג מ. בראָדערזאָן

נור ביז דינסטאָג!
היינט, פרייטאָג - 1 פאָרשטעלונג:
אָנהויב 9.30 אין אָוועגד.
שבת - 3 פאָרשטעלונגען: 4 נאָכמ.
(פּאָפּול. פּרייזען), 8 און 10.15

שנים עשר
מי יודע?

1. פּראָלאָג	7. סאַלעם אַלייקום
2. סקעטש	8. האַנדעל
3. קאָנטאָניסטען	9. נאָך דער חופּה
4. לופט-פליהער	10. חסידישער טאַנץ
5. זייגערל	11. מאָביליזאַציע
6. מלוה מלכה	12. בעקערלעך.

זונטאָג – 2 פאָרשטעלונגען:
אָנהויב 8 און 10.15 אָוועגד.
מאָנטאָג – צום לעצטען מאָל
1 פאָרשטעלונג: אָנהויב 9.30

דינסטאָג, דעם 24-טען – גרויסע
250 יובליי-פאָרשטעלונג
פּרטים אין די ווייטערדיגע אָנאָנסען
און אַפישען.

די קאַסע איז אָפען טעגליך פון 6 אָוו.,
שבת—פון האַלב 2 אַ זייגער.

פּאַוועל אַקסעלראָד,
דער פערשטאָרבענער פיהרער פון דער רוסישער סאָציאַל-דעמאָקראַטיע.

אין בערלין איז געשטאָרבען דער גרינדער און פיהרער פון דער רוסלענדישער סאָציאַל-דעמאָקראַטיע פּאַוועל באָריסאָוויטש אקסעלראָד.

פּאַוועל באָריסאָוויטש אקסעלראָד איז געבוירען געוואָרען אין יאָהר 1850 אין דער משפחה פון זעהר אַנ'אָרימען יודישען שענקער, אין אַ קליין שטעטעל אין טשערניגאָווער גובערניע. אַלס זוהן פון אַנ'אָרימאַן ווערט ער אָפּגעגעבען אין אַ קאַזיאָנער יודישער שול. נאָכ'ן פערענדיגען די שול קומט ער אָן אין אַ גימנאַזיע אין מאָהיליאָוו. איינינע יודישע אינטעליגענטען העלפען איהם דעם פעהיגען אקסעלראָדען און גיבען איהם די מעגליכקייט צו עקזיסטירען, און לערנענדיג אין מאָהילעוו בעקענט זיך דער יונגער פּאַוועל צום ערשטען מאָל מיט אַ פאָרשטעהער פון דער רוסישער אינטעליגענץ, אַ געוויסען כלעבניקאָוו. דער לעצטער בעקענט אקסעלראָדען מיט דער רוסישער ליטעראַטור, מיט ביעלינסקי, טורגעניעוו א. א. וו.

פערענדיגענדיג די גימנאַזיע, טרעט אקסעלראָד אַריין אין קיעווער אוניווערזיטעט און שטייט צו צו די ראַדיקאַלע קרייזען, וועלכע האָבען זיך פערנומען מיט פּראָפּאַגאַנדע צווישען דער אַרבייטערשאַפט און פויערים.

אין יאָהר 1879 ווערט אקסעלראָד פערהאַלטען, איהם געלינגט אָבער צו אַנטלויפען קיין אויסלאַנד.

אין דער שווייץ אין דעמאָלדיגען צענטער פון דער רוסישער עמיגראַציע ווערט אקסעלראָד בעאיינפלוסט פון די באַקונינשע אידעען. ער בעזוכט אייניגע מאָל אומלעגאַל רוסלאַנד און נעמט אַן'אַקטיווען אַנטייל אין דער פאָלקס-רעוואָלוציאָנערער בעוועגונג „זעמליאַ אי וואָליא“. נאָכדעם עמיגרירט ער ווידער קיין אויסלאַנד און גרינדעט צוזאַמען מיט פּלעכאַנאָוו, דייטש און זאַסוליטש די ערשטע גרופּע פון די רוסישע סאָציאַל-דעמאָקראַטען.

אין אַ רייהע אַרטיקלען און בראָשורען לייגט אקסעלראָד דעם יסוד פון די דאָקטרינעם און פּראַקטיק פון דער רוסישער סאָציאַל-דעמאָקראַטיע. בעת עס קומט פאָר די שפּאַלטונג אין דער פּאַרטיי טרעט אקסעלראָד אַרויס געגען לענינען און די באָלשעוויקעס און ווערט איינער פון די אָנפיהרער פון דער אַזוי-גערופענער ליקווידאַטאָרישער בעוועגונג. אקסעלראָד פערטיידיגט דעם שטאַנדפּונקט, אַז די רוסלענדישע ס. ד. דאַרפען זיך אָפּזאָגען פון זייער פערשווערישער טעטיגקייט און ווערען אַן'אַרבייטער-פּאַרטיי אין אייראָפּעאישען זין פון דעם וואָרט.

בעת דער וועלט-מלחמה בעטייליגט זיך אקסעלראָד אויף די בעוואוסטע קאָנפערענצען אין צימערוואַלד און קינטאַל, אָבער פערטיידיגט דעם שטאַנדפּונקט פון די סאָציאַליסטען, וועלכע זענען געווען פאַר ווייטער פיהרען דעם קריג.

„צי איז דער „עמעס“ כשר לפּסח“

מאָסקווע. (איטא) אונטער דעם קעפּל „צי איז דער „עמעס“ כשר לפּסח“ דריקט די מאָסקווער יודישע קאָמוניסטישע צייטונג „עמעס“ אויס איהר אויפרעגונג, וואָס די מאָסקווער קאָמוניסטישע אָווענד צייטונג „ווייעטשערנאַיאַ מאָסקוואַ“ האָט איגנאָרירט דעם צעהן-יאָהריגען יובליי פון „עמעס“, וואָס איז די לעצטע וואָך געפייערט געוואָרען, און האָט אינגאַנצען וועגען איהם נישט בעריכט.

„זאָל מען זאָגען, אַז די „וועטשערנאַיאַ מאָסקוואַ“ האַלט נישט פון יודישע טעמעס, — שרייבט דער „עמעס“, — ראַן פאַרוואָס דרוקט זי טאָג איין, טאָג אויס אַנאָנסען וועגען „כשר לפּסח“? אויב זי האַלט בלויז פון כשר'ע יודישע טעמעס, ראַן פון וואַנען ווייס זי, אַז דער „עמעס“ איז נישט „כשר לפּסח“.

דער „עמעס“ ווייזט אָן, אַז אויב די „פּראַוודאַ“ און דער קאָמיטעט פון דער מאָסקווער קאָמוניסטישער פּאַרטיי האָבען געמעגט בעגריסען דעם יובילעאום פון דער יודישער צייטונג, האָט דאָס אוודאי געמעגט טון די אָווענט-צייטונג.

דער קאלא-קאלוואראט

מען קאן זיך נישט צוטיילען מיט דער ירושה!

בסך הכל זענען דא „קנאפע" זיבעצעהן דעפוטאטען און סענאטארען — מענשען, וואס האבען בײ אונזער לעצטען וואהל-פיאסקא זוכה בגורל געווען — 17 מאן, וואס אלע זיי געפינען זיך כמעט אויף איין אידעאישער פלאטפארם, דערצויגען אויף איין פארטיי-דיסציפלין, און דאך קאן מען צו א הסכם נישט קומען.

בײ די דאזיגע אלע בפירוש'ע רעכטע זענען אויך דא צענטער און לינקע אפּחייכונגען, און — חלמאי זאלען מיר זיך נארען, אז זיי אליין טוען עס אפען! — און רײן-פערזענליכע „טעריטאריאלע אמביציעס".

דער פירוד הדעות דערגעהט אזוי ווייט, אז אנשטאט דעם פשוט'ן גלייכען שכל, הויבט זיך אויף א פויסט, וואס קלאפט אין טיש, און וואס וויל דיקטירען „ביט פאסעמוּ!"

עס ווערט דאך ממש אומהיימליך, ווען אפילו בײ די בעל-הבתישע יורען ווערט אפּגעלעקט דער הויפּטציל, און בײ די קנאפע צוויי מנינים, קאן מען זיך נישט אויסקלייבען אנ'ענטשפּרעכענדען שליח-ציבור....

דער זיג איז שוין אפּגעזינט; עס האבען זיך שוין געמאכט פעריען; עס דערנעהנטערט זיך שוין די ארבייט, און דער כאאס איז נאך נישט בעצוואונגען, די „זינער", די געקומענע צום פסוק זענען נאך נישט אויסגעניכטערט...

און דאך זאגט מען, אז שיכורים-יורען זענען נישטא —

אז דער יוד אפּערירט מיט'ן ראציאנעלען שכל, מיט חשבון!

היינט וואו זשע איז די אויסגערעכנטקייט?! וואו איז דער שכל, וואס איז אזוי גרויס אין די אויגען פון פרעמדע?!

מעג אלץ אוועק מיט אש און רויך, איידער עמיצער זאל האבען די איבערהאנד.

און איטליכע גרופּע (וואו איז, אייגענטליך, די גרופּען-פערשידענהייט?) וויל האבען איהר הון: גרינבוים וויל גרינבוימען... עווענטועל הארטגלאס'ן....

רייך וויל רייך'ן...

און הלמאי טאקע זאל איטליכער פון די זיבעצעהן זיין בײ זיך געפאלען, און נישט וועלען זיך אליין?

„איך בין בילבער!"

איז, למשל, בײ א ווייבער-צוזאמענפאהר ניט מען זיך ווי-נישט-איז אנ'עצה — מען נעהמט אריין א האלבען צוזאמענפאהר אין דער פערוואלטונג, און דאס פראבלעם איז געלעזט....

גיי, פאלג מיר א נאנג, און מאך אכט מיט א האלבען מאן פאר פרעזעסען פון „קאלא", אז עס לאזט זיך פארט נישט.

און אנ'אויסגאנג איז פארט דא.
גרינבוים איז, אמת, צו הארב.
הארטגלאס איז — ווייניג יודיש.
רייך — האט א רייכע אונגאר-פערגאנגענהייט.

אבער אזא יוד, ווי דער סעניאר פון די איצטיגע יודישע דעפּוטאטען, דער ר"ר ווינאזקי איז דאך אודאי כשר לכל הדעות!

אז מיר זאגען א קאלא-פרעזעס, מיינען מיר נישט אנ'אלטפערנקישען שתדלן, אנ'אנקלאפּער אין די הינטער-טירען פון מיניסטעריומס, נאר אנ'ערליכען מוטיגען קעמפפער פאר אונזערע רעכט.

דעם כי תצא תורה מווארשא האבען מיר שוין געפּרובט, דעם מלעמבערג אויך, און מיר מיינען, אז ווילנע האט מעהר פערשטענדניש פאר יודישע רעאל-פּאליטיק.

מן.

—:o:—

א. באגדאנאוו
זיין טראגישער טויט

אין מאסקווע איז געשטארבען דער בעריהמטער רוסישער געלעהרטער, עקאנאמיסט און פילאזאף א. באגדאנאוו.

דער אמת'ער פאמיליען-נאמען פונ'ם פערשטארבענעם איז געווען א. מאלינאווסקי, לויט דער פראפעסיע-דאקטאר-מעדיצין.

פון די 90-סטע יאהרען אן איז ער צוגעשטאנען צו דער סאציאל-דעמאקראטישער בעוועגונג אין רוסלאנד און האט זיך אקטיוו בעטייליגט אין די סאציאליסטישע קרייזלעך פון מאסקווע, טולע, טווער און אנדערע שטעט. אין יאהר 1901 ווערט ער ארעסטירט און פערשיקט אין וואלאגדע.

נאך דער רעוואלוציע פון יאהר 1905 האבען זיך צווישען באגדאנאוו'ן און לענינען אנגעהויבען חלוקי-דעות.

די חלוקי-דעות האבען זי אויסגעברייטערט אויף דער טעארעטישער אויפפאסונג פונ'ם מארקסיזם אלס פילאזאפישע שיטה.

אין די מלחמה-יאהרען דערווייטערט זיך אלץ באגדאנאוו מעהר פון דער פראקטישער ארבייטער-בעוועגונג.

ער גיט זיך אינגאנצען איבער וויסענשאפטליכע פארשונגען און ווערט בעשטימט אלס דירעקטאר פונ'ם עקספערימענטאל-מעדיצינישען אינסטיטוט.

דא נישט לאנג האט באגדאנאוו געמאכט אנ'עקספערימענט מיט בלוט פון א סטודענט, וואס איז געווען קראנק אויף מאלאריע. ער האט איהם איבערגעגאסען זיין בלוט (כדי יענעם צו פארהיטען פון שווינדזוכט) און זיך אליין האט ער איבערגעגאסען 5 גלעזער בלוט פון מאלאריקער.

דער פרוב איז נישט געלונגען. דאס בלוט האט פערגיפטעט דעם גאנצען ארגאניזם און א. באגדאנאוו איז אין עלטער פון 55 יאהר געשטארבען אויף זיין פאסטען פון א וויסענשאפטס-מאן-פארשער.

די פאליטישע וועלט
די בעזוכע פון די אויסערן-מיניסטארען אין רוים

די לעצטע וואכען זענען אדורך אונטער'ן צייכען פון די בעגעגענישען אין רוים, וועלכע האבען ארויסגערופען גרויסע אויפמערקזאמקייט פון דער פרעסע און האבען געצוואונגען צו א לעבהאפטע טעטיגקייט א גוטע טוץ מלוכה-קאנצעלאריעס. איינער נאכ'ן צווייטען האבען די אויסערן-מיניסטארען פון גריכענלאנד, טערקיי און פוילען זיך צוזאמענגעטראפען מיט מוסאליני'ן, באלד איז קיין ווענעציע געפאהרען דער אונגארישער פרעמיער, און הגם ער האט בעהויפטעט, אז ער האט זיך מיט קיינעם נישט געזעהען, האט איהם קיינער נישט געגלויבט. ערשט איז אהין אוועקגעפאהרען דער רומענישער אינערן-מיניסטער דוקא, וועלכער פערטרעט דעם קראנקען אויסערן-מיניסטער טיטולעסקו, הגם טיטולעסקו האט זיך ערשט נישט לאנג געזעהען מיט מוסאליני'ן.

די דאזיגע רוימישע בעגעגענישען האבען ארויסגערופען פערשידענארטיגסטע קאמענטארען. מ'האט גערעדט וועגען א נייעם קאנטינענט-בלאק, וועגען א פארשטעהענדען קריג אויפ'ן באלקאן, וועגען דעם, אז די קליינע אנטאנט ווערט אויפגעריסען, מ'האט שוין געשאפען פערשידענע נייע מלוכה-קאמבינאציעס אין דרום-מזרח און צענטראל-אייראפּע, מ'האט אפילו אריינגעשלעפט אין די בלומרשט נייע קאמבינאציעס סאוויעט-רוסלאנד.

מוסאליניס דיפלאמאטישע אקטיוויטעט דארף אבער נישט צו שטארק איבערגעשאצט ווערען. ווי בעקאנט, בעזוכט נישט דער איטאליענישער דיקטאטאר גענף און ער קען דערפאר די סעסיעס פון דער פעלקער-ליגע נישט אויסנוצען פאר בעגעגענישען מיט אנדערע פאליטיקער, מוזען זיי פאהרען קיין רוים. הייסט עס, אז די רוימישע בעגעגענישען זענען נישט אזוי געפעהרליך. זיי בעווייזען אבער, אז איטאליען וויל פיהרען א זעלבסטשטענדיגע און אגב א גאנץ אקטיווע פאליטיק סיי אויפ'ן מיטעללענדישען ים, סיי אויפ'ן באלקאן און אפילו אין צענטראל-אייראפּע.

די הויפּט-שטריכען פון דער פאליטיק זענען פאלגענדע: פארירען די פראנצויזישע סיסטעם פון די אפּמאכען, איזאלירען די הויפּט פערבינדעטע פון פראנקרייך — יוגאסלאוויען, געגענווירקען דער פעראייניגונג פון די באלקאן-מלוכות, אפּשוואכען דעם איינפלוס פון דער קליינער אנטאנט, קורץ — א בולטע אנטיפראנצויזישע טענדענץ לאזט זיך ווירקען אין די אלע אונטערנעהמונגען. מ'קען נישט זאגען, אז מוסאליני זאל דערוויילס האבען פיל דערגרייכט אויף דעם געביט. דער פראטעקטאריאט אויף אלבאניען, וועלכען ס'איז איהם געלונגען איינצושטעלען, שוואכט אפּ יוגאסלאוויען, אבער דירעקט פאר איטאליען גופא שאפט ער גארנישט. פערקעהרט — די חבר'שאפט מיט אונגארן האט פאר איטאליען פערשאפט מעהר זארגען ווי פרייד. מוסאליני האלט שטארק פון דער פריינדשאפט מיט רומעניען, און רעכענט דורכדעם צו שאפען א פירוד אין דער קליינער אנטאנט, איזאלירען יוגאסלאוויען און מיט דעם אגב ערקלערט זיך טאקע, וואס איטאליען האט לעצטענס דעמאנסטראטיוו ראטיפיצירט דעם בעסאראבישען פראטאקאל א. אנד.

די רומענער האבען אבער נישט ליב די אונגארען. אין דעם לעצטען אינטערוויו פון מוסאליני, ווען ער האט זיך אומפארזיכטיג ארויסגעזאגט פאר דער רעוויזיע פון די אונגארישע גרעניצען האט אין רומעניען ארויסגערופען א געוואלדיגע אונצופרידענהייט: די אונגארישע גרעניצען זאלען לויט'ן פראיעקט פון אונגארנ'ס פערטיידיגער לארד ראטערמער אויסגעבעסערט ווערען אויף רומעניענס חשבון. און איצט דארף מוסאליני „פערטייטשען" זיין שטעלונג, דאס איז אגב די סבה פון דוקאס בעזוך אין רוים.

דער וויזיט פון פוילישען אויסערן-מיניסטער זאלעסקי האט מעהר א דעמאנסטראטיווע בעדייטונג. ס'איז שווער זיך פארצושטעלען אזא פאליטישע קאנסטעלאציע, ווען פוילען זאל קענען ארויסטרעטען צוזאמען מיט איטאליען, נאך שווערער איז זיך פארצושטעלען, אז פוילען זאל וועקסלען די פראנצויזישע פריינדשאפט אויף דער איטאליענישער.

די בעגעגעניש מיט'ן גריכישען אויסערן-מיניסטער מיכאלאקאפולאס האט דעם ציל צו פערשטארקען דעם איטאליענישען דרוק אין אטען געגען יוגאסלאוויען. אנ'עהנליכער דרוק ווערט געמאכט אויך אין בולגאריען. אויך דער גריכיש-רומענישער אפּמאך איז צושטאנד געקומען נישט אהן איטאליענס השפעה. דער דאזיגער אפּמאך האט א גרויסע בעדייטונג, ווייל ער זעהט פאר דאס שליסען פון די דארדאנעלען און שאפט פאר רומעניען א צוטריט צום מיטעללענדישען ים, פערמיידענדיג די ים-דורכגוסען.

אינטערעסאנט זענען די איטאליעניש-טערקישע אונטערהאנדלונגען. די אנגארישע רעגירונג וויל פאר יעדען פרייז זיך „צוריקקעהרען" קיין אייראפּע און ווידער אריינטרעטען אין דער איירפּעאישער מלוכה-משפחה. צוליב דעם צוועק האט זיך טערקיי בענוצט מיט מאסקווע, וועלכע האט פארגעשלאגען איינצולאדען טערקיי צו דער ענטוואפענונגס-קאנפערענץ. דער ראט פון פעלקער-בונד האט דעם פארשלאג נישט אנגענומען צוליב פארמעלע טעמים: סאוויעט-רוסלאנד איז נישט קיין מיטגליד פון פעלקער-בונד און טערקיי איז איינגעלאדען געווארען לויט דעם פארשלאג פון פוילען. אין די ענטוואפענונגס-קאמיסיע האט טערקיי נישט אונטערשטיצט נישט די סאוויעטישע, נישט די דייטשע פארשלאגען, איז אבער געווען זעהר אויפמערקזאם צום איטאליענישען דעלעגאט גענעראל דע מארינוי און נאכדעם איז טעפיק רוזש די בעי אוועקגעפאהרען קיין רוים. דער דאזיגער בעזוך איז אויפפאלענד בפרט צוליב דעם, וואס די בעציהונגען צווישען איטאליען און טערקיי זענען נישט געווען איבעריג פריינדליך. בעת'ן ענגליש-טערקישען קאנפליקט צוליב די מאסולער נאפטקוואלען האט איטאליען זיך געגרייט בעוואפענטערהייט צו שטיצען ענגלאנד. שפעטער האבען די איטאליענער גאנץ אונצווידייטיג זיך בעמיהט צו פערנעהמען דעם אדאישען ווילאיעט, דאס אלץ האט אין טערקיי געשאפען אנטי-איטאליענישע שטימונג, וואס פראנקרייך האט עס ברייט אויסגענוצט. אויב איצט איז געקומען צו בעגעגעניש צווישען מוסאליני און טעפיק רוזש די און זיי האבען זיך צוזאמענגערעדט, איז עס א שארפע ווענדונג אין דער איטאליענישער פאליטיק, וועלכע וועט ברענגען ערנסטע פאלגען פאר דער קאניונקטור אויפ'ן מזרח-טייל פון מיטעללענדישען ים.

וו. ט—וו.

אירלאנד און ענגלאנד

אירלאנד בזיצט פולשטענדיגע א וג
אפהענגיגקייט, אבער דערפון איז ד
לאגע דארט נישט בעסער געווארע

(קארעספאנדענץ פון לאנדאן)

דער פאליטישער בעציהונג געווען אנ'א-מזין, אמת איז, אז אין יענע צייטען זענען צווישען ענגלאנד און אירלאנד געווען לאנגע און שרעקליכע אפּרעכנונגען, אבער ענגלאנד האט שוין לאנג געזאגט: „איך צאהל פאר אלץ".

זייט דעם יאהר 1907 איז די גאנצע ערד אין אירלאנד אויסגעקויפט און זייט דעם יאהר 1922 האט אירלאנד שוין העהר נישט ווי דרום-אפריקא. און אין דרום-אפריקא האט דער פיהרער פון די נאציאנאליסטען, גענעראל הערצאג ערשט נישט לאנג געזאגט: „זאל דרום-אפריקא וועלען ווערען אנ'אומאפהענגיגע רעפובליק, וואלט דאס געקענט געשעהן כאטש מארגען, קיין לאגיש-דענקענדער מענש וועט אבער דאס נישט וועלען, ווייל פאר דרום-אפריקא איז פיל בעקוועמער צו בלייבען אין די גרעניצען פון גרויס-בריטאניען, דרום-אפריקא האט די זעלבע פרייהייט וואס אנ'אומאפהענגיגע רעפובליק; פונקט אזא פרייהייט, ווי ס'האט ענגלאנד אליין.

אירלאנד האט אין יאהר 1922 בעקומען א פיל גרעסערע פרייהייט ווי די, וועגען וועלכער ס'האט גע'חלומט פארנעל, וויליאם-א-ברייען, אדער רעדמאנד, און דא איז געשעהען א פריקרע פאליטישע טראגעדיע, וועלכע חזרט זיך איבער גאנץ אפט, אין פערלויף פון הונדערט יאהר האבען די אירלענדישע פאליטיקער ערקלעהרט דעם פאלק, אז דער איינציגער שולדיגער אין זייער ארימקייט, אפּגעשטאנענקייט, איניציאטיוולאזיגקייט און שכרות איז דער גרויזאמער שונא — ענגלאנד. אירלאנד — האבען געזאגט די אירלענדישע טוער — איז אין פערלויף פון יאהרהונדערטער געווען דער קולטורעלער עמוד-אש פאר דעם סאמע רייכען, גליקליכען לאנד אין דער וועלט. צוליב דער שווארצער קנאה צו אירלאנד, האט ענגלאנד זי אויסגערויבט.

אירלאנד האט אין יאהר 1922 אלץ צוריקבעקומען; די אונענדליכע הבטחות פון די פאליטישע טוער זענען אבער נישט מקוים געווארען. אירלאנד איז אויטאמאטיש נישט רייך געווארען, נישט מעהר געבילדעט, נישט מעהר ניכטער און נישט גליקליכער בלויז פון דעם, וואס זי האט בעקומען פאליטישע אומאפהענגיגקייט. אין די גרויסע אירלענדישע שטעט איז די ארימקייט פונקט ווי פריהער; אין די דערפער קומט פאר דער קאמף וועגען ערד פונקט אזוי ווי מיט 45 יאהר צוריק, א בעדייטענדער טייל פון דער יונגער האלבגעבילדעטער און פערביטערטער בעפעלקערונג, ווייסט נישט, וואס זי האט מיט זיך צו טון. און מיטאמאל מעלדען זיך די פאליטישע טוער און איבערצייגען די פערביטערטע יוגענד, אז אין אלעם איז שולדיג די שבועה פון טרייהייט פאר'ן קעניג, וועלכע ס'גיבען אפּ די אירלענדישע דעפוטאטען. מ'דארף פערניכטען די שבועה; מ'דארף ערקלערען אירלאנד פאר א פולשטענדיגע אומאפהענגיגע רעפובליק און דעמאלט וועט זי מיטאמאל רייך ווערען און אלע פערוויקעלטע פראגען וועלען מיטאמאל געלעזט ווערען.

און די ארימע, גייסטיג-אפּגעשטאנענע, נישט-צופרידענע בעפעלקערונג פון א לאנד, וועלכעס האט אין פערלויף פון הונדערט יאהר געלעבט מיט פשוט'ע פארמולעס, איז אויפגעשטאנען נישט נאר געגען ענגלאנד, נאר אפילו געגען די אייגענע אירלענדער אליין.

דער אירלענדישער פארלאמענט האט ערשט נישט לאנג בעוויזען די רעפובליקאנער, אז אירלאנד קען נאר פערלירען פון דער פולשטענדיגער אומאפהענגיגקייט. און ווירקליך 84 פראצענט פון האנדעל פיהרט אירלאנד מיט ענגלאנד, ענגלאנד קען לייכט בעקומען די אירלענדישע פראדוקטען פון אנדערע לענדער, אבער אירלאנד האט נישט וואוהין ארויסצופיהרען איהרע פראדוקטען א חוץ קיין ענגלאנד, אויב די ענגלישע רעגירונג וואלט געוואלט פולשטענדיג פערניכטען אירלאנד—וואלט זי נאר געדארפט ערקלערען אירלאנד פאר א פולשטענדיגע רעפובליק—האט געזאגט איינער פון די אירלענדישע דעפוטאטען. אירלאנד וואלט פערוואנדעלט געווארען אין א קליינינקע, ארימע מלוכה, וועמענס בירגער עס וואלטען געקרעכצט אונטערן יאך פון ארימקייט. וואס וואלטען געטון די אירלענדער, אויב מ'וואלט זיי נישט צוגעלאזען צו קיין ארבייט אין דער בריטישער אימפעריע? האט געענדיגט דער דעפוטאט מיט א פראגע.

אין דעם ראמאנטישען אירלאנד איז אבער די אילוזיע העכער פאר דער ווירקליכקייט.

דיאנעא.

די פרעסע האט שוין מיטגעטיילט, אז אין לאנדאן זענען געפונען געווארען גרויסע לאגערען מיט געוועהר, וועלכע האבען געהערט צו די אירלענדישע רעפובליקאנער. עס זענען ארעסטירט געווארען 3 פערזאן און פער'משפט געווארען אויף פערשידענע טערמינען טורמע.

די אירלענדישע טעראריסטען האבען שוין נישט איינמאל איבערגעפיהרט זייער טעטיגקייט קיין ענגלאנד, אין יאהר 1884 און 1885 האבען זיי אויסגעפיהרט אין לאנדאן א גאנצע רייה דינאמיט-אויפרייסען. דעם 13 מאי 1884 זענען אין איין טאג אויפגעריסען געווארען! דער אריסטאקראטישער קלוב „קארלטאן" און „שאטלאנד-יארד", דעם 13 דעצעמבער פון דעמזעלבען יאהר איז געמאכט געווארען א פרוב אויפצורייסען די סאמע עלטסטע בריק איבער דער טעמזע. דערביי זענען גע'הרג'עט געווארען 2 מענשען. דעם 24 יאנואר 1885 זענען אין לאנדאן פארגעקומען 3 אויפרייסען! אין וועסטמינסטער-זאל פון פארלאמענט, האט מען געפונען א טייוועלס-מאשין. ווען די פאליציאנטען האבען גענומען די מאשין, כדי זי ארויסצוטראגען פון זאל, איז פארגעקומען דער אויפרייס. איין פאליציאנט איז דער'הרג'עט געווארען און די פאדלאגע פון וועסטמינסטער-זאל איז שטארק בעשעדיגט געווארען. ס'איז דערביי נישט קיין צוואנציג מינוט און ס'איז פארגעקומען א צווייטער אויפרייס אין פארלאמענט, צוליב שבת איז אבער דעמאלס קיין זיצונג נישט פארגעקומען. ווי ס'האט זיך ארויסגעשטעלט, איז די טייוועלס-מאשין אוועקגעשטעלט געווארען אונטער'ן שטוהל פון פארזיצענדער. דער דאזיגער אויפרייס האט דעמאלס אנגעמאכט א שרעקליכען חורבן. אין דעמזעלבען טאג האט אויך אויפגעריסען א טייוועלס-מאשין אין טאווער, דאס איז א מוזעאום, וועלכער איז דעמאלט געווען בעזוכט פון פיל קינדער, טאקע די קליינע קינדער זענען געווען די קרבנות פון דריטען אויפרייס.

אפילו די אירלענדישע היסטאריקער ווי באר-רי — א — בראיען אדער מאקארטי זענען מודה, אז די דינאמיט-אויפרייסען אין לאנדאן זענען אין

די געהיימניש פון געלען אויטאָמאָביל

מאָרד־סענסאַציע, וועלכע האָט אויפגערודערט די הויפּט־שטאָדט פון פראַנקרייך

יונגע פרוי ברענגט אַ קרבּן איהר עהרע, כדי צו ראַטעווען דעם מערדער פון דער גיליאָטינע

קאָרעספּאָנדענץ פון פּאַריז

שוין העכער אַ חודש צייט, ווי אין פּאַריז האַלט מען אין איין רעדען וועגן דער ראַזיגער סענסאַציע. נאָכ'ן פּראָצעס פון לאַנדרי, וועלכער איז געגאַנגען אויף דער גיליאָטינע פאַר אומברענגען אַ צעהנדליגג פרויען, האָט נאָך קיין שום פערברעכען נישט אַזוי אויפגערודערט די הויפּט־שטאָט פון פראַנקרייך, „דער טויטער קערפּער אין גרובען"... „די געהיימניש פון געלען אויטאָמאָביל" — די קעפּלעך גייען נישט אַראָפּ פון די צייטונגס־שפּאַלטען. די זאַך איז ווירקליך אַ זעהר אינטערעסאַנטע.

דער פערברענטער קערפּער

דעם 29־טען פעברואַר אינדערפריה האָט אַן אויטאָמאָבּיליסט, וועלכער איז געפאָהרען קיין פּאַריז אויפ'ן וועג מעלען בעמערקט ווי פון אַ גרובען, נעבען שאָסע טראָגט זיך אַ רויך און עס רייסען זיך אַרויס פייער־צונגען. דער שאָפער האָט פערהאַלטען דעם אויטאָ און איז צוגעגאַנגען זעהען וואָס דאָס איז אַזוינס. צוקומענדיג צום גרובען, איז ער אין שרעק אָפּגעשפּרונגען: טיף אין גרובען האָט געברענט אַ מענשליכער קערפּער, דער קערפּער איז שוין געווען האַלב פערקוילט און דאָס פּנים איז געווען פערענדערט נישט צו דערקענען. דער שאָפער האָט פערלאָשען דאָס פייער, האָט איבערגעלאָזט אַלץ אַזוי, ווי געווען, און איז מיט דער גאַנצער שנעלקייט אַוועק קיין מעלען, כדי צו מעלדען וועגן דער זאַך דער מאַכט. אין אַ פערטעל שעה אַרום זענען אויפ'ן אָרט פון געשעהעניש געקומען — אַן'אויספאָרשונגס־ריכטער, דער פּראָקוראָר פון דער רעפּובּליק, פּאָליציי, זשורנאַליסטען, פאָטאָגראַפיסטען.

דעם האַלב־פערברענטען קערפּער האָט מען אַרויסגעצויגען פון גרובען, דער דערהרג'עטער — די פּאָליציי איז פון ערשטען מאָמענט אָן געווען איבערצייגט, אַז דאָ האָט פּאַסירט אַ מאָרד — איז געווען אַ יונגער מענש פון אַ יאָהר 30—35. לויט עטליכע קלייניגקייטען, וואָס זענען פערבליבען נאָכ'ן פייער, איז דער דערהרג'עטער געווען גוט אָנגעטון. דער פּאָרטפעל, געלד, דאָקומענטען — דאָס אַלץ איז פערשוואונדען. דערקענען די פּערזאָן פון ערמאָרדעטען איז געווען אומגעגליך.

דער געלער אויטאָמאָביל

דעמזעלבען טאָג האָט דער אויספאָרשונגס־ריכטער פערהערט די ערשטע עדות, וועלכע האָבען איבערגעגעבען זעהר וויכטיגע פּרטים. אַ פרוי, וועלכע איז פערביינגעגאַנגען נעבען גרובען האַלב 8 אינדערפריה, האָט נישט בעמערקט קיין שום פערדעכטיגע זאַך. דעם ברענענדיגען קערפּער האָט מען געפונען האַלב 9. הייסט עס, אַז דער מערדער האָט דעם קערפּער געבראַכט און אונטערגעוואָרפען צווישען האַלב 8 און האַלב 9 אַ זייגער. 8 אינדערפריה האָט אַ קצב וועלכער איז געפאָהרען אין שטאָט אַריין אויף אַ ראָווער, בעמערקט אויפ'ן וועג אַ געלען אויטאָמאָביל, וועלכער איז געפאָהרען אין זיגזאַגען. פון אויטאָ האָט מען אַרויסגעוואָרפען אויפ'ן וועג 4 קאַנען פון בענזין, דער קצב האָט זיך אָפּגעשטעלט און האָט אויפגעהויבען די לעדיגע קאַנען.

אין דעם ראַזיגען געהיימנישפולען אויטאָמאָביל וואָס זיין נומער האָט דער קצב נישט בעמערקט, האָט זיך געדאַרפט געפונען דער מערדער. ער האָט געבראַכט דעם קערפּער, בעגאָסען איהם מיט בענזין פון די קאַנען, אונטערגעצונדען און איז אַוועק געפאָהרען. אויפ'ן וועג האָט דער אויטאָמאָביליסט בעשלאָסען פּטור צו ווערען פון די קאַנען און ער האָט זיי לייכטזיניג אַרויסגעוואָרפען. איינע פון די קאַנען איז געווען פערשמירט מיט בלוט. ווען און וואו האָט געקויפט די קאַנען? געוועהנליך פילען אָן די אויטאָמאָביליסטען זייערע מאַשינען מיט בענזין מיט דער הילף פון אַ פּאָמפּע. קאַנען ווערען געקויפט זעהר זעלטען. דעם צווייטען טאָג האָט די פּאָליציי לייכט געפונען דעם אינהאַבער פון גאַראַזש, וואָס האָט פערקויפט די קאַנען צו געהיימנישפולען אויטאָמאָביליסט.

דער־גאַראַזש־אינהאַבער איוואַר האָט ערקלערט אַז דעם בענזין האָט געקויפט אַ יונגער מענש, וועלכער האָט אַוועקגעשטעלט זיין העל־ברוינע מאַשין אַ מעטער 30 ווייט פון גאַראַזש.

— איך האָב איהם פאָרגעלעגט צוצוטראָגען די קאַנען ביז צו דער מאַשין. ער האָט זיי אָבער אָפּגענומען ביי מיר פון דער האַנד, זאָגענדיג: „איהר דאַרפט אייך נישט מטריח זיין", דאָס האָט זיך מיר אויסגעוויזען פערדעכטיג. איך האָב זיך צוגעקוקט צו זיין אויטאָ און האָב בעמערקט, אַז דער אונטערשטער טייל איז געל און דער אויבערשטער — ברוין. לאַנג בעטראַכטען האָב איך נישט געקאָנט, ווייל מיין קליענט איז אַוועקגעפאָהרען.

דער ערמאָרדעטער

דעמזעלבען טאָג האָט די פּאָליציי אויך פעסטגעשטעלט די פּערזאָן פון ערמאָרדעטען. דאָס איז געווען גאַסטאָן טריפּעס, אַ מעקלער אויף דער פּאַריזער ברילאַנטען־בערזע. טריפּעס'ען האָט מען צום לעצטען מאָל געזעהן דעם 26־טען פעברואַר בייטאָג, אין דעם טאָג האָט ער געהאַט ביי זיך אַ בעדייטענדע צאָהל ברילאַנטען, אויף אַנ'ערך 200 טויזענט פראַנק און 35 טויזענט פראַנק מזומן. דאָס געלד האָט ער בעקומען אינדערפריה ביים ברילאַנטען־סוחר מעסטאָרינאָ.

גאַסטאָן טריפּעס איז אַרויס צו דער אַרבייט אַרום 10 אַ זייגער אינדערפריה און איז ביז בייטאָג געווען אויף דער בערזע און ביי עטליכע קאַמע־סאַנטען. 12 אַ זייגער איז ער געווען ביי מעסטאָרינאָ, וואו ר'האָט בעקומען בעצאָהלט פאַר אַ וועקסעל. 1 אַ זייגער האָט ער געזאָלט פריהשטיקען ביי זיין געליבטער, פרוי וואַן־סעווערען, נאָר צו איהר איז ער נישט געקומען. דער מאָרד איז אַלזאָ געשעהן צווישען 12 און 1 בייטאָג.

געיעג נאָכ'ן געלען אויטאָ.

וואוהין איז אַוועקגעקומען דער געהיימנישפולער אויטאָמאָביליסט? אין פּאָליציי האָבען זיך פון אַלע זייטען אָנגעהויבען שיטען מסירות. מענשען האָבען געזעהן דעם געלען אויטאָ גלייכצייטיג אומעטום, אויף מזרח פון פּאַריז און אויף מערב, אויף צפון און דרום. צום וואַהרשיינליכסטען איז געווען די השערה, אַז דער מערדער איז אַוועק קיין רוים. ביינאַכט איז אָפּגעגעבען געוואָרען אַ בעפעהל צו שטעלען פּאַטרולען אויף אַלע וועגען, וואָס פיהרען פון פּאַריז. אויף עפּעס אַ געלען אויטאָ האָט מען זיך געיאָגט אויף מאָטאָציקלען אויפ'ן פּאָנטואַזער וועג. דער אויטאָ איז אָבער פערשוואונדען ביי דער פּאָנטואַזער בריק.

מ'האָט אויסגעפאָרשט יעדען מעטער פון וועג, אויף וועלכען ס'איז פאָרגעקומען דאָס געיעג. ס'איז פעסטגעשטעלט געוואָרען, אַז די שפּורען פון די שינעס פון'ם נאָכגעיאָגטען אויטאָ זענען דיזעלבע, וואָס פון אויטאָ, וועלכער איז געפאָהרען נעבען דעם טויטען קערפּער און גרובען, מ'האָט געפונען אַ שטיק אָפּגעבראָכענעם אויטאָ־פליגעל מיט סמנים פון געלער פאַרב. אויפ'ן וועג צווישען סאָלער און קויקעטען האָט פּאָליציי געפונען דעם פּאַלטען פון דערהרג'עטען טריפּעס; דער מערדער האָט איהם אַרויסגעוואָרפען פון אויטאָ.

אויפ'ן צווייטען טאָג זענען די שפּורען פערווישט געוואָרען. הונדערטער געלע אויטאָמאָבילען זענען אַרומגעפלויגען איבער אַלע שאָסייען פון פראַנקרייך, ס'איז ענטשטאַנען אַ חשד, אַז דער אויטאָ איז געווען נישט קיין געלער, נאָר אַ בלויער. אַ קאָמיוואָיאַזשאָר טרישע, וועלכער איז פערביינגעפאָהרען אויפ'ן מעלענער וועג אומגעפעהר אין דער צייט, ווען דער מערדער האָט דאָרט בעהאַלטען דעם טויטען קערפּער, האָט געגעבען אַ בעשרייבונג פון אַ פערדעכטיגען בלויען אויטאָמאָביל, אין וועלכען עס איז געזעסען אַ יונגערמאַן און אַ דאַמע אין אַ געדיכטען שלייער, וואָס האָט פערדעקט איהר פּנים. אויפ'ן אונטערשטען געזעס האָט טרישע בעמערקט אַ גרויסען פּאַקעט, איינגעוויקעלט אין אַ פּלעד: דאָס איז אַודאי געווען דער קערפּער פון אומגליקליכען טריפּעס. אָבער אַנ'אַנדער עדות האָט פערזיכערט, אַז דער אויטאָ פון מערדער איז אַ טונקעל־ברוינער: ער איז געשטאַנען אויפ'ן וועג מיט אַ געפּלאַצטער שינע. דער מערדער איז אַן'עלטערער מענש, אַ הויכער, מיט דיקע וואָנסען.

ווער האָט געקויפט בענזין?

ווען די שפּורען זענען שוין געווען אינגאַנצען פערפּלאָנטערט, האָט די פּאָליציי אָנגעהויבען די אויספאָרשונג פון'ם אויסגאַנגס־פּונקט: 12 אַ זייגער בייטאָג איז טריפּעס געווען ביים ברילאַנטען־סוחר מעסטאָרינאָ, 1 אַ זייגער איז ער געווען ערמאָרדעט. עס האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז מעסטאָרינאָ בעזיצט אַ געלען אויטאָמאָביל. דאָס איז געוואָרען פערדעכטיג. אָבער דער ברילאַנטען־סוחר האָט זיך אַליין געמאָלדען אין דער פּאָליציי און האָט פערלאַנגט עס זאָל געמאַכט ווערען אַ קאָנפראָנטאַציע צווישען איהם און דעם גאַראַזש־אינהאַבער איוואַר, וועלכער האָט פערקויפט דעם מערדער די קאַנען מיט בענזין.

— דערקענט איהר אין ה' מעסטאָרינאָ די פּערזאָן, וואָס האָט געקויפט ביי אייך די בענזין־קאַנען? — האָט דער אויספאָרשונגס־ריכטער געפרעגט איוואַר'ן.

— ניין, וואָס רעדט איהר! דאָס איז געווען גאָר אַנ'אַנדערע פּערזאָן, איך וועל איהם דערקענען צווישען טויזענדער מענשען!

דער אויספאָרשונגס־ריכטער האָט זיך ענטשולדיגט פאַר מעסטאָרינאָ'ן און האָט איהם אָפּגעלאָזט.

פאַנטאַסטישע ווערסיעס, — צוויי געליבטע און איין ברונעט.

עס זענען פאָריבער 10 טעג. דער מערדער איז נישט געפונען געוואָרען. איבער דער פּאָליציי האָט מען אָנגעהויבען חוזק מאַכען. די פּרעסע איז געווען עמפּערט. דער פערבאַנד פון ברילאַנטען־סוחרים האָט בעשטימט אַ בעלוינונג פון 50 טויזענט פראַנק פאַר דער פּערזאָן. וואָס וועט העלפען ענטדעקען דעם מערדער, הונדערטער דעטעקטיוו־אַמאַטאָרען האָבען זיך גענומען אַרומזוכען דעם „געל־בלוי־ברוינעם" אויטאָמאָביל.

אינ'ם לעבען פון גאַסטאָן טריפּעס איז, ווייזט אויס, געווען עפּעס אַ רעטעניש. מאַטעריעל, אָדער מאָראַליש האָט ער זיך געפונען אין די הענד פון געוויסע מענשען, און ער האָט פערהוילען זיינע געשעפטען פאַר די קרובים און פריינד. ער האָט געהאַט צוויי געליבטע, פלעגט בעקומען געהיימניספולע בריף „פּאָסט־רעסטאַנט", פלעגט אָפט פערשווינדען אויף אַ טאָג־צוויי נישט זאָגענדיג קיינעם קיין וואָרט. פאַר איינגע פריינד האָט ער זיך מודה געווען, אַז „אייביג פערפאָלגט מען איהם", אָבער געוואויר ווערען גענוי, אין וואָס עס האַנדעלט זיך, האָט קיינער נישט געקאָנט. עס האַנדעלט זיך האָט קיינער נישט געקאָנט.

זוכענדיג דעם מערדער, זענען די רעפּאָרטערען און אויספאָרשער דערגאַנגען, צו אַ פאַנטאַסטישער ווערסיע: ערמאָרדעט געוואָרען איז נישט טריפּעס, נאָר אַנ'אַנדערער. דער מערדער איז טריפּעס גופא. ער האָט בערויבט זיין קרבן, אַריינגעלעגט דעם קערפּער אין די קעשענעס זיינע זאַכען און אונטערגעצונדען, כדי מ'זאָל דעם ערמאָרדעטען נישט דערקענען, און אַליין איז ער אַוועק קיין אויסלאַנד. די ראַזיגע ווערסיע, אַלס צו אומגלויבווערטע, איז אינגיכען פערוואָרפען געוואָרען. און דעם ענין האָבען זיך אַריינגעמישט צוויי יונגע דאַמען, די געליבטע פון טריפּעס'ען. זיי האָבען דערצעהלט וועגן עפּעס אַ ברונעט, וועלכער פלעגט תמיד פערפאָלגען טריפּעס'ען, מ'האָט גענומען זוכען דעם ברונעט און — מ'האָט גאָרנישט געפונען.

מערדער איז זיך מודה נאָך אַ פערהער פון 20 שעה

2 וואָכען נאָכ'ן מאָרד האָט שוין אין פּאַריז קיינער נישט געגלויבט, אַז ס'זאָל געלונגען צו כאַפּען דעם מערדער, בלויז די אויספאָרשונגס־ריכטער האָבען ווייטער געאַרבייט האַרטנעקיג, בעמיהענדיג זיך צו לעזען די רעטעניש פון געלען אויטאָמאָביל.

אונטערזוכענדיג די סביבה, אין וועלכער טריפּעס האָט פערקעהרט, איז די פּאָליציי ווידער געקומען צו מעסטאָרינאָ. ס'האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז די געשעפטען פון ראַזיגען ברילאַנטען־הענדלער זענען זעהר פערפּלאָנטערט. מ'האָט מעסטאָרינאָ'ן איינגעלאַדען אין דער פּאָליציי, וואָס לענגער עס האָט זיך געצויגען דער פערהער, אַלץ שטאַרקער זענען געוואָרען די בעווייזען געגען מעסטאָרינאָ'ן. דער פערקעהר האָט געדויערט אָהן הפסקה 20 שעה נאָכאַנאַנד, אַ גאַנצען טאָג און אַ גאַנצע נאַכט. ווען ס'האָט גענומען שאַריען צו טאָג, האָט מעסטאָרינאָ נישט אויסגעהאַלטען, ער האָט זיך צעוויינט און האָט געזאָגט:

— איך האָב מעהר קיין כח נישט — יאָ, דאָס האָב איך ערמאָרדעט טריפּעס'ען!

מעסטאָרינאָ האָט זיך מודה געווען האַלב 5 אינדערפריה. 5 אַ זייגער האָבען אַלע פּאַריזער בלעטער אַרויסגעלאָזט עקסטרא־אויסגאַבען מיט דער סענסאַציאָנעלער ידיעה.

אָט וואָס דער מערדער האָט דערצעהלט:

— טריפּעס איז געקומען צו מיר אין טאָג, ווען ר'איז פערשוואונדען געוואָרען, 5 מינוט פאַר 12 בייטאָג, ער האָט פערלאַנגט איך זאָל בעצאָהלען אַ וועקסעל פון 35 טויזענט פראַנק. איך האָב נישט געהאַט קיין געלד, אין אַנ'אויפגערעגטען צושטאַנד האָט ער מיך בעליידיגט. איך האָב איהם אַ זעץ געגעבען מיט דער פויסט. ער איז אומגעפאַלען און פאַלענדיג, האָט ער זיך אַ קלאַפּ געגעבען מיט'ן קאָפּ אין ראַנד פון טיש. פון מויל און פון דער נאָז האָט גענומען רינען בלוט. איך האָב איהם געפּרובט מונטערען, נאָר כ'האָב זיך גיך איבערצייגט, אַז ר'איז טויט. דאַן האָב איך בעהאַלטען דעם קערפּער אין אַ שאַנק, געקויפט אין אַ גרויסען מאַגאַזין אַ שטריק און 8 מעטער לייוונט, איינגעוויקעלט דעם בר־מנן און אַרומגעבונדען איהם. 7 אַ זייגער אין אָוונט האָב איך געבראַכט אַנ'אויטאָ, מ'האָט געדאַרפט אַראָפּשלעפּען דעם שווערען פּאַק מיט דעם קערפּער פון 5־טען שטאָק. איך האָב דאָס געטון אומבעמערקטערהייט, אַריינגעלעגט דעם פּאַק אין אויטאָ, בין איך אַוועק אַהיים צו מיין פרוי.

דער אויטאָ איז געשטאַנען אין גאַראַזש די גאַנצע נאַכט, אינדערפריה בין איך צוגעפאָהרען צום גאַראַזש פון איוואַר'ן, געקויפט דאָרט 5 קאַנען מיט בענזין, אַוועקגעפיהרט דעם קערפּער צום גרובען, אַרויסגעוואָרפען און בעגאָסען מיט בענזין. דער קערפּער האָט גענומען ברענען... דאָס איבעריגע איז אייך בעקאַנט.

„אַ טויט דעם מערדער!"

ווען מ'האָט מעסטאָרינאָ'ן נאָכ'ן 20־שעה'דיגען פערהער געבראַכט אין קייטען געשמידט אויף דער גאַס סענט־אָגיסטען, וואו ס'געפינט זיך זיין קאַנטאָר, כדי אויפצושטעלען דאָס בילד פון מאָרד, האָט זיך פאַר'ן הויז פערזאַמעלט אַ המון פון עטליכע טויזענט פּערזאָן, וועלכע האָבען געוואָלט לינטשען דעם מערדער. ביי געשרייען „אַ טויט איהם! אַ טויט!" האָט מען מעסטאָרינאָ'ן אַריינגעזעצט אין אויטאָ, וועלכער האָט מיט גרויס מיה זיך דורכגעשלאָגען אַ וועג צווישען המון.

מעסטאָרינאָ האָט זיך מודה געווען, אַז ער האָט געראַבעוועט דעם ערמאָרדעטען טריפּעס און האָט ביי איהם צוגענומען זיינע ברילאַנטען.

די ראָלע פון דער שעהנער שוועגערין.

דאַכט זיך — אַלץ איז קלאָר: אַ רויב־מאָרד, אָבער מעסטאָרינאָ איז נישט קיין איינפאַכער מערדער. ער פּרובט פערדרעהן דעם ענין און ערקלערט, אַז ר'האָט ערמאָרדעט טריפּעס'ען אויס אייפערזוכט. אויף אַזאַ אופן האָפט ער צו געווינען אַ מילדערען אורטייל פון די געשוואוירענע און ראַטעווען זיין קאָפּ פון דער גיליאָטינע.

מעסטאָרינאָ ערקלערט, אַז ר'האָט געהאַט אַ געליבטע — די שוועסטער פון זיין פרוי, סוזאַננע שאַרנאָ. סוזאַננע איז אַ יונג, זעהר שעהן מיידעל און טריפּעס האָט זיך צו איהר צוגעשאַרט. אין קריטישען טאָג זאָל טריפּעס האָבען פערפיהרט אַ שמועס וועגן סוזאַננע'ן, און דאַן האָט מעסטאָרינאָ, אויסער זיך פאַר כעס, דערהרג'עט זיין קאָנקורענט. סוזאַננע שאַרנאַ בעשטעטיגט די ראַזיגע ווערסיע: זי, מעסטאָרינאָ'ס שוועגערין, איז טאַקע געווען זיין געליבטע.

קיינער אין פּאַריז וויל נישט גלויבען אין דער ראַזיגער אומגליקליכער ווערסיע. דאָס אָרימע מיידעל האָט אויס ליבע צו איהר שוועסטער אַליין געמאַכט אויף זיך אַ בלבול, האָפענדיג צו ראַטעווען מעסטאָרינאָ'ן. און איצט בעמיהט זיך די אויספאָרשונג צו דערגעהן: צי איז סוזאַננע ווירקליך געווען מעסטאָרינאָ'ס געליבטע, אָדער נישט. פון דעם איז אָפּהענגיג דער אויסגאַנג פון'ם פאַרשטעהענדיגען סענסאַציאָנעלען פּראָצעס.

א. ס—ך.

זאַל פילהאַרמאָניע, נאַרוטאָוויטשאַ 20.

גאַסטראָלען פון די בעריהמטע ארטיסטען חנה לערנער און דוד זיידערמאַן

פרייטאַג, דעם 20 טען און שבת, דעם 21־טען אַפּריל ד. י., 9 אין אָוונד

פּרעמיערע! צום 1. מאָל אין לאָדז! פּרעמיערע!

די ליבע אין מאַי

ראָמאַנטישע אָפּערעטע אין 4 אַקטען פון סיגעל, מוזיק פון סאַנדלער. הויפּט־ראָלען: „פּערעלע"—חנה לערנער; „בנימין"—ד. זיידערמאַן. רעזשי: ד. זיידערמאַן. די פּיעסע ענטהאַלט די נייעסטע, שענסטע געזאַנגס־נומערן. דועט „פריהלינג" געזונגען דורך ח. לערנער און ד. זיידערמאַן; „וואו ביזטו, מיין כלה", געזונגען פון ד. זיידערמאַן; „יוגענד" געזונגען דורך ח. לערנער; דועט „געליבטע, געליבטע" געזונגען דורך ח. לערנער און ד. זיידערמאַן. האַנדלונג: 1־טער אַקט: מיט 100 יאָהר צוריק; 2־טער אַקט: מיט 80 יאָהר; 3־טער אַקט: מיט 50 יאָהר; לעצטער אַקט: איצטיגער צייט—טשאַרלסטאָן.

שבת, 3.30 נאָכמיטאָג צו ביליגע פּרייזען

דער מאַסקירטער

אין 3 אַקטען מיט פּראָלאָג און עפּילאָג פון ראַקאָוו. הויפּט־ראָלען: „סאָפיע"—ח. לערנער; „סיימאָן"—דוד זיידערמאַן. — צום שלוס וועט דוד זיידערמאַן זינגען דאָס בעל. ליד נאַטאַשאַ.

זונטאַג, ד. 22־טן, 9 אָוונד צו ביליגע פּרייזן

סיידי, וואו קריכסטו

אָפּערעטע אין 3 אַקטען פון סיגאַל, מוזיק פון רומשינסקי. הויפּט־ראָלען: „סיידי"—ח. לערנער; „ריטשמאַנד"—דוד זיידערמאַן.

מאָנטאַג, ד. 23 טן, 9 אָוונד גרויסע פּאָפּולערע פאָרשטעלונג פון 1 ביז 2.50

די יודישע שיקסע

אָפּערעטע אין 3 אַקטען פון שאָר, מוזיק פון ש. סעקונדע. הויפּט־ראָלען: „פּאָליאַשקע"—חנה לערנער; „בערעל"—ד. זיידערמאַן.

ס'נעהמען אַנטייל פרויען: בעזמאַן, זעווקינאַ, מאַכאַראָווסקאַ, פאָדערמאַן. מענער: אַריעל, אייזענבערג, בירנבוים, באַלבירסקי, האַמבורגער, מאַכאַראָווסקי, נייהויז, פּאָליאַנסקי, צווילינג. מוזיקאַלישע לייטונג: ל. זעלמאַן. טענץ איינשטודירט פון טאַנץ־מייסטער ב. לייבאָוויטש. אַדמיניסטר.: א. בעזמאַן. ביהנע־לייטער: מאַכאַראָווסקי. בילעטען אין פילהאַרמ.־קאַסע.

לאָדז, 20 אַפּריל 1928

נייער פאָלקסבלאַט

לאָדז, 20 אַפּריל 1928

מינימום־יודען

אַ טעאָריע פון עפּיס אַ מין אחד־העם'יזם אין אַ גלות־אויסגאַבע

פון ש. ניגער

דער שטיינער פון דער וועלט איז, אַז „ווען עס איז נישטאָ קיין משקה, רעדט מען וועגען משקה" — ווען דאָס לעבען איז אָרעם, האָט מען אַ רייכע פאַנטאַזיע, מען זוכט אין חלום, וואָס עס איז נישטאָ אויפ'ן וואָר. בײַ אונז אָבער זענען דאָ ניכטערע מענשען, וועלכע זאָגען: נישטאָ איז נישטאָ. און זיי מאַכען פון דער אָרימקייט אַ פּראָגראַם, און זייער צוקונפטס פּאָנע פאַרבען זיי אין די בלאַסע קאָלערען פון דער געגענוואַרט...

עס וועט זיין גוט, זאָגען אײנע, אויב מיר וועלען האָבען אין אַמעריקאַ אַ מינימום־יודישקייט, און אַט דער מינימום דאַרף זיין אונזער אידעאַל, אונזער שטרעבונג. מיר טאָרען נישט פליהען אין די הימלען. עס איז צו ווייט, צו הויך.

דאָס איז איין סאָרט מינימום. אָבער ס'איז דאָ נאָך אַנ'אַנדערער. יענער קומט פון מענשען וואָס ווילען דוקא א סך, דוקא אַ פולע און אַ טיפע יודישקייט, אָבער נאָר פאַר יחידי סגולה.

אײנע ווילען דערגרייכען די גרעסטע צאָהל יודען מיט דער קלענסטער מאָס יודישקייט, אַנדערע ווילען די העכסטע, די מאַקסימאַלסטע יודישקייט, אָבער נאָר פאַר אַ מינימום יודען.

אָדער אַ מינימום יודישקייט, אָדער אַ מינימום יודען.

וועגען אַט דעם לעצטען סאָרט מינימאַליזם וויל איך דאָ זאָגען עטליכע ווערטער.

מיר דוכט, אַז דאָס איז עפּיס אַ מין אחד־העמיזם, נאָר אָהן דער נשמה פון אחד־העמ'ס פּראָגראַם — אָהן דעם גייסטיגען צענטער.

אחד־העם האָט אויך געמאָנט קוואַליטעט. כמות אַנשטאָט איכות. פאַר איהם איז אויך נישט געווען גענוג סתם אַזוי יודען אָדער סתם אַזוי יודישקייט. ער האָט געזוכט דעם „מהות", דעם היסטאָרישען זינען, דעם עטישען אינהאַלט פון'דער יודישער קולטור. אָבער ער האָט זי נישט געוואָלט פערשפּאַרען אין אַנ'אַלמער ספרים אָדער אין די מוחות און הערצער פון עטליכע אויסדערוועהלטע. די אויסדערוועהלטע זענען געווען פאַר איהם אַ וועג צו דער אײנהייט פון דעם יודישען פאָלק. ער האָט געשטרעבט צום מרכז רוחני. ער האָט געגלויבט, אַז ארץ־ישראל האָט אין זיך עפּיס א כּשוף, און אַז ווען דאָרט וועט ברענען דאָס ליכט פון דער יודישער קולטור, וועט עס באַלייכטען און באַלעבען דעם גאַנצען יודישען פאָלק.

אָבער וואָס וועט ווערען פון יענער הויך קוואַליפיצירטער מינדערהייט, וועלכע מ'וויל מאַכען פאַר דעם ציל פון אונזער גאַנצער דערציהונגס־אַרבייט? וואָס פאַר א ווירקונג און וואָס פאַר אַ לעבענס־קראַפט וועט האָבען אַזאַ קליינע גרופּע גייסטיגע אַריסטאָקראַטען אין דעם גרויסען מדבר פון פאַרגרעבטקייט און עם־הארצות.

כ'האַלט אויך, אַז אינאײנעם מיט דער ברייטער און אומפערמיידלעך פלאַכער דערציהונגס־טעטיגקייט מוז געפיהרט ווערען אַ מעהר אינטענסיווע אַרבייט אין יענער סביבה, וועלכע איז ראוי דערצו. אָבער אָט די פערטיפונג און דערהויבונג, וועלכע עס וועט דערגרייכען אַ קליינע צאָל יחידים, וועט דאַן נאָר האָבען אַ פאָלקס־דערציהערישע באַדייטונג, וועט דאַ נאָר זיין שעפעריש, ווען עס וועט נישט שטעהן קיין וואַנט צווישען די יחידי סגולה און דעם גאַנצען פאָלק, ווען זיי וועלען אײנע אויף די אַנדערע קאָנען ווירקען.

ווען די גרויסע מעהרהייט פון דער יודישער באַפעלקערונג זאָל איבערגעלאָזען ווערען צו זיך אַליין ווען מען זאָל זיך פון דעם מאַסען־יודען גאָר אינגאַנצען מיאש זיין און מען זאָל זאָגען, אַז וויבאַלד ער קאָן קיין סך נישט באַנעמען, זאָל מען איהם דאָס ביסעל אויך נישט געבען; וויבאַלד אַז נישט נאָר, זאָל זיין גאָרנישט — וועט די הויכענטוויקעלטע אינטעליגענץ, וואָס סוועט אויפגעהאָדעוועט ווערען אין די ספּעקטען פון דער פערטיפטער יודישער קולטור, זיך פיהלען עלענט און זיין אומפּראָדוקטיבאַר.

שוין איצט ליידט די יודישע אינטעליגענץ דערפון, וואָס דער יוד פון אַ גאַנץ יאָהר איז גייסטיג פערטעמפּט געוואָרען. שוין איצט איז דער פּראָבלעם פון יודישער פאָלקס־בילדונג נישט נאָר אַ פאָלקס־פּראָבלעם, נישט נאָר אַ פּראָבלעם, אין וועלכער עס זענען פעראינטערעסירט די אַזוי־אָנגערופענע פריינט פון די פאָלקס־מאַסען. עס איז די טראַגעדיע פון דעם שעפערישען מענשען ביי יודען. ער איז אין איין שרעק, טאָמער בלייבט ער אינגאַנצע אַליין, טאָמער וועט נישט זיין מיט וועמען צו גיהען צום טיש, שוין נישט גערעדט וועגען פּראַווען אַ טיש.

און עס איז נישט קיין אומזיסטע שרעק. די עלענדקייט, די אײנזאַמקייט לויערט אויפ'ן גייסט־מענשען ביי אונז בייזער, ווי ערגעץ אַנדערשוואו.

נישט ווייל יודען אַסימילירען זיך, נאָר ווייל זיי ווערען פערגרעבט; נישט ווייל זיי פּראַווען פרעמדע ימים טובים, נאָר ווייל זיי זענען פערהאָבעניגט און האָבען קיין שום יום־טוב'דיגעס נישט אין זייער לעבען. זיי האָבען פערגעסען, וואָס זיי האָבען אַמאָל געלערנט, און קיין נייע אידעלע זאַכען האָבען זיי זיך נישט אויסגעלערנט. זיי זענען נישט אַסימילירט זיי זענען יודען, ווען אַפילו זיי אַמעריקאַניזירען זיך, נאָר זיי זענען ווילדע — עם־הארצים. ווען אַסך פון זיי זאָלען אַפילו וועלען אַריינקוקען אין אַ ספר אָדער אין אַ ביכעל וואָלטען זיי נישט געקאָנט, ווייל זיי פערשטעהען פשוט נישט, וואָס דאָרט שטעהט געשריבען, ווען זיי וועלען אַפילו געהן אין אַ בעסערען יודישען טעאַטער, וועלען זיי קיין הנאה נישט האָבען דערפון. ווען זיי זאָלען בעזוכען לעקציעס, וואָלטען אונזערע לעקטאָרס געדאַרפט זיך נאָך נידעריגער אַראָפּלאָזען, וואו זיי טוען דאָס איצט...

יאָ, שוין איצט איז דאָ אַ תהום צווישען דער קליינער צאָל אינטעליגענטע אָדער האַלב־אינטעליגענטע יודען און דער גרויסער, גרויער מאַסע. נישט נאָר אונזערע קולטור־עניינים אינטערעסירען בלויז א קליינעם קרייז מענשען. אויך די גאַנצע יודישע „געזעלשאַפטליכקייט" דאָס גאַנצע קהל'ן זיך אונזערס איז אַנ'ענין פון אַ קליין הייפעלע. און אַפילו אָט דאָס הייפעלע האָט אין זיך שוין אַ היבש ביסעל יודען, וואָס זייער כח ליגט מעהר אין זייער אימפּעט און העזה, ווי אין זייער תורה אָדער חכמה. און טאַקע דערפאַר האָט ביי אונז אַ פּנים פון חוזק אויך דאָס, וואָס עסן טוען די „העברעיש" „אינטעליגענטער" קרייזען. זיי קאָנען זיך נישט פערשליסען אין זייערע ד' אמות, ווען אַפילו זיי זאָלען עס וועלען. זיי מוזען אָנקומען צום ברייטען עולם, און דאָס הייסט, אַז זיי מוזען זיך צופּאַסען צו איהם. ווערט דער שבת וואָכענדיג.

אין די וויכטיגסטע אויפגאַבע, וואָס שטעהט פאַר דער היינטיגער יודישער קולטור־פּאָליטיק — די דערהויבונג פון די מאַסען, אויב נישט פון אַלע איז כאָטש פון אַ טייל זייערן, דאָס איז, ווי געזאָגט, וויכטיג נישט נאָר צוליב זיי. דאָס איז אויך וויכטיג פאַר דער קולטורעלער מינדערהייט. אויב מיר ווילען, אַז זי זאָל נישט דערשטיקט ווערען, אַז זי זאָל האָבען לופט צו אָטעמען.

וועט מען פרעגען: איז עס דען אַ נייעס, אַז די ברייטע מאַסען זענען אומוויסענדיג און גייסטיג אָפּגעלאָזען? עס זענען אויך אַמאָל, וועט מען זאָגען, געווען ביי אונז נישט אין ערך מעהר עם־הארצים, ווי לומדים, פונדעסטוועגען האָט די אַלטע יודישע קולטור געהאַט אַ פעסטען יסוד אונטער זיך.

אָבער די אַלטע יודישע קולטור האָט געלעבט מיט דעם כח פון איהר אויטאָריטעט און חשיבות. אַפילו די יודען, וואָס האָבען נישט געקענט די שוואַרצע פינטעלעך, האָבען געהאַט דרך־ארץ פאַר לומדות, זיי האָבען געגלויבט אין דער תורה, ווען אַפילו זיי האָבען זי נישט געלערנט. זיי האָבען זי הייליג געהאַלטען, ווען זיי האָבען זי אַפילו נישט פערשטאַנען. איז דער רב און דער לערנער געווען אַ גייסטיגער פיהרער, ווען אַפילו די מעהרהייט פון דער קהלה איז באַשטאַנען פון לויטער עם־הארצים.

אַגב איז דער גרעבסטער מענש שוין נישט אַזוי גראָב, ווען עס איז דאָ עפּעס אַנ'איידעלערע גייסטיגע קראַפט, וועלכע ווירקט אויף איהם.

אָבער די איידעלע גייסטיגע ווירקונגען ווערען אַלץ קלענער און קלענער אין דער יודישער גאַס. און ביי די וועלטליכע יודען איז אין דעם פּרט די לאַגע ערגער, ווי ביי דעם רעליגיעזען עולם. דאָרט איז דאָ נאָך דער פונק פון גלויבען. אין די ראַדיקאַלע קרייזען איז דער ראַדיקאַליזם געווען אַמאָל אַ גלויבען. האָט דאָס דערהויבען דעם פּראָסטען מענשען. ער האָט טאַקע ווינציג וואָס פערשטאַנען אין דער תורה פון קאַרל מאַרקס אָדער קראָפּאָטקין, אָבער ער האָט געהאַט גוטע כוונות. ער האָט געהאַט מינוטען, שעה'ן פון באַגייסטערונג, פון עלית־נשמה. ער האָט געחלומ'ט פון אַ נייער וועלט, וואָס דאַרף קומען, ער האָט געהאָפט אויף עפּעס א מין משיח. שוין דאָס אַליין האָט איהם פערבונדען מיט אַ העכערען סאָרט לעבען, האָט איהם נישט געלאָזען פערשלונגען ווערען פון דער וואָכעדיגקייט. איז דאָס געווען אַ געוויסער מין קולטור, אַ קולטור פון געפיהל, פון פאַנטאַזיע. דער געדאַנק איז געווען פערשקלאַפט און פערפלאָנטערט, אפשר נאָך מעהר ווי פריהער, אין בית־מדרש, אָבער ס'איז געווען עפּעס א פרישקייט, אַ שעהנקייט אין דעם נשמה־לעבען.

ווען די מאַסע האָבען זיך אָבער גענומען „אַרויפאַרבייטען" און „אויסרינען זיך" איז זייער סאָציאַליזם אַלץ בלאַסער געוואָרען, און איצט לעבט ער, ווי אַ מאָראַלישע קראַפט, ווי אַ קוואַל פון ענטוזיאַזם, נאָר ביי אַ טייל פון דער נישט־לאַנג אַריבערגעקומענער יוגענט. די אײנגעוואָרצעלטע, די אַלטע אימיגראַנטען זענען, אַ חוץ קליינע אויסנאַמען, געוואָרען ניכטער, פּראַקטיש, אָפּגעקילט. נישטאָ מעהר די אַמאָליגע חמימות, דער אַמאָליגער ברען. אין האַרצען איז פוסט, האָט מען פאַר קיין איידעלער זאַך קיין אינטערעס נישט.

און אַזאַ סביבה וועט קיין שום יודישע אינטעליגענץ, אַפילו די בעסטע, נישט קאָנען עקזיסטירען. זי וועט נישט האָבען קיין לופט צו אָטעמען. און זי וועט ווערען אָדער סנאָביש־פּעריסען ביי זיך, אָדער ציניש. אין ביידע פאַלען וועט זי זיין אומפּראָדוקטיוו. נישט די קולטור־טראָגעריי, נישט די קולטור אַליין וועט פון איהר עפּעס האָבען.

און איך קאָן נישט פערשטעהן, ווי אַזוי האָט עס געקאָנט פּאַסירען, אַז מענשען פון קאָלענגע וויטמאַנ'ס געדאַנקענגאַנג, מענשען וועלכע קוקען אויף קולטור, און אויך אויף יודישער קולטור, ווי אויף אַ סיסטעם פון עטישע ווערטען, זאָלען זיך דערעדען ביז צו אַ דערציהונג פאַר יחידה סגולה. דאָס וואָלט דאָך געווען בפירוש אַנ'אומעטישע, ווייל אַ סאָציאַל־אומפּראָדוקטיווע דערציהונג.

די קליינע מינדערהייט טאָר געוויס נישט פערנאַכלעסיגט ווערען, און איך גלויב, אַז ביי אונז מוזען — און וועלען — געשאַפען ווערען אינסטיטוציעס, וועלכע וועלען אין זינען האָבען די קוואַליטעט, די איכות. נישט נאָר די כמות אַליין; אָבער אָט די גרויסע אַרבייט קאָן אונז נישט פערשפּאָרען אַנ'אַנדער גרויסע אַרבייט — די אַרבייט פון דערהויבען גייסטיג די ברייטע יודישע פאָלקס־מאַסען, די אַרבייט פון מאַכען מעגליך די געגענזייטיגע ווירקונג צווישען דעם פאָלק און דער אינטעליגענץ.

און דאָס איינע איז אויך ריכטיג וועגען דער דערציהונג פון דעם יונגען דור. עס מוזען זיין ביי אונז צווייערליי דערציהונגס־אינסטיטוציעס. אַזעלכע, וואָס מוזען שטרעבען אַריינצוציהען אַלע יודישע קינדער און פעראינטערעסירען אַלע יודישע עלטערן, און אַזעלכע, וואָס דאַרפען זיין לכתחילה באַשטימט פאַר אַ מינדערהייט. די לעצטע וועלען מוזען האָבען אַ פּראָגראַם, וואָס זאָל זיי דערנעהנטערן צום מאַקסימום פון אונזערע שטרעבונגען; די ערשטע וועלען, פערשטעהט זיך, געפיהרט ווערען אין דעם גייסט פון אַ מינימום־פּראָגראַם.

אָבער וועלען זיך באַנוגענען מיט אַ מינימום יודען, אַבי צו האָבען אַ מאַקסימום יודישקייט, הייסט שטעלען אין סכנה אי יודען, אי יודישקייט. דאָס הייסט, אָננעמען אחד־העמ'ס „גייסטיגקייט" אָהן איהר יסוד — דעם גייסטיגען צענטער. דאָס הייסט, פאַנטאַזירען וועגען אַ קאָפּ, וואָס עס איז נישטאָ אונטער איהם קיין לעבעדיגער קערפּער.

—:0:— („טאָג")

דאָס גליק אין דער נאַכט

דערציילונג פון אַנדרע וואַרנאַ

זייענדיג איינמאָל אויף אַ פערזאַמלונג פון מיינע געוועזענע פראָנט־חברים, האָב איך צופעליג באַמערקט אויף אַ ליסטע, צווישען פיל אַנדערע נעמען דעם נאָמען זשאַק פעלטיע. כ'האָב דעם נאָמען עטליכע מאָל איבערגעלייענט. יאָ, ס'איז געווען דער זעלבער: ס'האָט שוין נישט געקאָנט זיין קיין שום צווייפעל, ווייל דער נומער פון'ם רעגימענט האָט עס אויך באַשטעטיגט.

אָרימער זשאַק! מיר זענען געווען עטליכע חדשים צוזאַמען אויפ'ן פראָנט. אַ גאַנץ וואוילער יונג געווען. כ'געדענק נאָך, אַז ער האָט געהאַט אַנ'אמת'ע ליידענשאַפט צו מאַלעריי. ער פלעגט שטענדיג רעדען מיט התלהבות וועגען עטליכע בילדער, וועלכע ער האָט געהאַט ביי זיך אינדערהיים.

זשאַק! דער נאָמען אַליין האָט ביי מיר אַרויסגערופען אַ גאַנצע וועלט מיט זכרונות. זכרונות, וועלכע האָבען מיך צו איהם באַגלייט אויפ'ן גאַנצען וועג דורך דער טרויעריגער פערשטאָטישער לאַנדשאַפט, וואָס זעהט אויס נאָך טרויעריגער, ווען מ'קוקט אויף איהר דורך אַ דינעם הערבסטיגען רעגען...

זשאַק האָט איצט געוואוינט הינטער דער שטאָט שוין באַלד צעהן יאָהר, ווי מיר האָבען זיך צושיידט.

...און געווען איז עס ערגיץ אין פלאַנדערן, אויך אין אַזאַ טאָג אַ פעררעגענטען. דער פראָנט, דער ענגלישער איז געוואָרען אַדורכגעבראָכען. די זעלנער פונ'ם קעניג זשאָרזש, גוט געקליידעט, ביז אין דער העלפט באַדעקט מיט בלאָטע, האָבען מאַרשירט רוהיג, געלאַסען, אַזוי ווי זיי וואָלטען דאָ העכסטענס פערשפּילט אַ פונקט ביי עפּעס אַ פוסבאָל־מעטש!

מיר, פראַנצויזען זענען געווען וועניגער פלעגמאַטיש. מ'האָט אונז געהאַט פּלוצלונג אַריבערגעפיהרט פון אַ פּאָזיציע, וואו מיר האָבען גערעכענט זיך אַביסעל אָפּצורוהען, צום סוף פונ'ם וועלכען טאָג האָבען מיר געקריגען אַ באַפעהל אָנצוהויבען אונזער ריקצוג.

אָ, דאָס דאַרף מען זעהען אַליין, מיט די אייגענע אויגען, כדי צו פערשטעהן, וואָס דאָס איז אַזוינס....

מ'גייט און מ'גייט מחנות־ווייז, אָהן דער מינדעסטער האַפנונג זיך ווען עס איז אַמאָל אָפּצושטעלען, דער וועג איז איבערפילט מיט פוהרען, לאַסט־אויטאָס און פּויערען. די גלידער בליי־שווער, דער קאָפּ הויל און ליידיג, שכּור פאַר מידקייט, באַפאַלען פון אַזאַ מין האַלב..שלאָף, וואָס מאַכט אָנשטויסען דיין נאָז אָן דעם רוקזאַק פון דיין חבר...

צוקומענדיג צו אַ בערגעל האָבען מיר אָנגעטראָפען אויף אייגער פון אונזערע באַטעריען, וועלכע האָט זיך דאָרט געהאַט פערשאַנצט.

אין דעם מאָמענט, ווען מיר האָבען אַדורכמאַרשירט, האָט דער שונא אונז אָנגעהויבען צו באַשיסען, גראַנאַטען האָבען געפּלאַצט איינע נאָך דער אַנדערער. די פערד האָבען זיך צעווילדעוועט און מיט משוגע'נע שפּרינגען אַריין אין אונזערע רייהען, אַרויסרופענדיג ביי אונז אַ שרעקליכע מהומה. פיל חברים, צוטרעטענע פון די פערדישע קאָפּיטעס, האָבען ווילד געשריגען....

כ'האָב דאַמאָלס געהאַט דעם איינדרוק פון אַ וואולקאַן, בעת ער ברעכט אויס.

אין עטליכע סעקונדען אַרום האָט אַ גראַנאַט אויפגעריסען דאָרט נעבען מיר. מיר אַליין האָט עס גאָרנישט געשאַדט, נאָר זשאַק... אָרימער זשאַק! כ'האָב איהם דערזעהן אַ האַלב איינגעגראָבענעם אין דער בלאָטע; ר'האָט געשריגען האַרצרייסענד. ער האָט געמוזט זיין שרעקליך פערוואונדעט, ווייל ספּנים זיינס איז געווען אינגאַנצען פערבלוטיגט.

פון דאַמאָלט אָן האָב איך איהם מעהר נישט געזעהן; קיין שום ידיעות פון איהם נישט געהאַט. נאָר, ווייזט אויס, אַז ער איז לעבען געבליבען, און איך וועל איהם טאַקע באַלד זעהן.

זיין הויז האָט געהאַט דעם אויסזעהן פון אַ רייכער ווילע.

כ'האָב זיך אויך נישט געוואונדערט דערויף, ווייל כ'האָב געוואוסט, אַז זשאַק האָט געהאַט געלד.

נאָר נאָכדעם, ווי מ'האָט מיך אַריינגעפיהרט אינ'ם קליינעם וואַרטע־זאַל, איז מיר געוואָרען אויפפאַלענד דער שלעכטער עם־האַרצישער געשמאַק, וואָס האָט זיך אָנגעזעהן אויף אַלעם.

אויף די ווענד — ביליגע נאַריש־גלאַנצענדיגע בילדער און שרייאיג־גאָלדענע ראַהמען, וועלכע דערמאָנען אָהן אַ רייכע דאָרפס־קרעטשמע.

וואָס? דאָ זאָל וואוינען זשאַק דער גרויסער ליבהאָבער און נאָך גרעסערער מבין פון מאַלעריי און בילדער!

ווען נישט די פאָטאָגראַפיע, וואָס האָט איהם פאָרגעשטעלט אַלס זעלנער, וואָלט איך זיכער געמיינט, אַז כ'האָב דאָ געטראָפען אויף אַ פאַלשען אַדרעס. נאָך אַ פּאָר מינוט וואַרטען האָט זיך געעפענט אַ טיר און זשאַק איז אַריין.

— זשאַק, דאָס בין איך, דו דערקענסט מיך נאָך?

דריקענדיג איהם די האַנד האָב איך ערשט באַמערקט, אַז ער טראָגט אַ פּאָר שוואַרצע ברילען, ברילען פאַר בלינדע...

— דו זעהסט, — האָט ער מיר געזאָגט — דאָ וואוין איך. נישט שלעכט אייגגעאָרדענט, האַ? און א דאָ זעהסטו מיינע זעלטענע בילדער. נו, ווי געפעלען זיי דיר עפּיס? נאָר... מיין טייערער פריינד איך וועל דיר ליידער נישט קאָנען דאָס אַלעם ווייזען...

כ'האָב זיך נאָכאַמאָל אַרומגעקוקט, דערזעהן די מענשלעך אויף די ווענד, און נישט פערשטאַנען וואָס דאָ טוט זיך.

— וואַרט, וואַרט, דער גאָרנישט. מיין פרוי וועט דיר שוין אַלס ווייזען און אַלעם ערקלערען.

כדי עפּיס צו רעדען האָב איך איהם געפרעגט:

— דו האָסט שוין חתונה געהאַט?

— יאָ, מוזט וויסען, אַז איך האָב שוין מעהר נישט קיין שום קרובים, און איך בין גליקליך, וואָס כ'האָב געפונען אַ פרוי אַ שיינע אַ זעהר שיינע! קיינער קאָן זי נישט און זי וויל זיך מיט קיינעם נישט באַקענען. מיר גייען קיינמאָל נישט אַרויס. זי גייט, איין אָדער צוויי מאָל אין דער וואָך זעהן אַנ'אַלטע קוזינע, וועלכע וואוינט אין פּאַריז. איך בלייב אינדערהיים און וואַרט אויף איהר, דו הערסט, איך בין אַזוי גליקליך צו טראַכטען פון איהר... זי איז דאָך אַזוי שיין!

— אָבער... דו...

— יאָ, איך ווייס וואָס דו גייסט זאָגען. איך האָב זי דאָך קיינמאָל נישט געזעהן. יאָ, ס'איז אמת. אָבער איך ווייס, ווי זי זעהט אויס. זי האָט עס מיר אַליין געזאָגט. דו געדענקסט דעם פרויען־טיפּ פון רענואַר? די פרוי אינ'ם באַד? אָט צו איהר איז מיין ווייב ענליך. אָפט בעט איך זי, אַז זי זאָל מיר שילדערען איהרע אויגען, איהרע ליפּען, איהר קערפּער... איהר שמייכעל. און איך לעב דעמאָלט איבער די גליקליכסטע מאָמענטען... זי איז דער איינציגער זין פון מיין לעבען, און נאָך וואַרפט נאָר אַ שאָטען אויף מיין גליק. דאָס איז די אַלטע קוזינע. צו וועלכער זי גייט שטענדיג, און וועלכע פאָדערט כסדר פון איהר געלד. נאַטירליך, איך לאָז זי נעהמען וויפיל זי וויל. נאָר כ'האָב מורא... דו פערשטייסט, כ'האָב מורא, אַז נישט לאַנג וועט דויערן, און ס'וועט שוין נישט זיין וואָס צו נעמען אין דאַמאָלס...

איך ווייס נישט פאַרוואָס, נאָר כ'האָב עפּיס מיט אייגמאָל באַקומען דעם איינדרוק, אַז זשאַק איז באַפאַלען געוואָרען פון אומרחמנות'דיגע באַנדיטען.

איצט איז „זי" אַריינגעקומען:

אַ קליינע, אַ דיקע מיט אַ פּנים אַ פּרעטענציעזען, א בייזען; אַ מיאוסקייט, אַנ'אָרימס, אַ טרויעריגס.

איך האָב זי אָנגעקוקט מיט עקעל, האַס און פערוואונדערונג.

זשאַק האָט זי געבעטען, אַז זי זאָל מיר ווייזען די בילדער. זי האָט מיר געגעבען, אַ וואונק און

(ענדע זעה 9־טע זייט)

קבורת־חמור

פון א. ש. זאַקס

די שטראָף, וועלכע אַלטע יודישע קהילות פלעגען בענוצען געגען זייערע „פערברעכער". — פון דער סעריע: „אַלטע יודישע טראַדיציעס און מנהגים".

די האַלב־ווילדע, פרימיטיווע שבטים פון אַמאָל האָבן געגלויבט, אַז דער טויט היילינט דעם מענשען און ברענגט איהם צו אַ העכערער מדרגה. זיי האָבן דעריבער אַ טויטען אָפּגעגעבען כבוד מעהר, ווי אַ לעבעדיגען: זיי האָבן געזוכט אויסצומיידען אַלץ, וואָס פון זייער שטאַנדפונקט וואָלט געווען אַ דערנידערונג, אַ פחיתות הכבוד פאַר'ן פערשטאָרבענעם. ביי מאַנכע פערציטינע שבטים איז אַפילו געווען אַ מנהג מיטצוגעבען דעם טויטען אין זיין קבר נישט נאָר זיינע געציינג, זיינע פייל און בויגען און אַנדערע מלחמה־ און יעגער־געוועהר, נאָר אַפילו זיינע שקלאַפען און ווייבער, ווי מען האָט דאָס נישט לאַנג געקאָנט זעהן פון די אויסגראָבונגען אין אור כשדים.

ביי דער מיינונג, אַז דער טויט מאַכט נישט אַ סוף פון מענשען, נאָר פערקעהרט, דערהויבט איהם, איז געווען גאַנץ לאָגיש, אַז מען זאָל די טויטע בעהאַנדלען מיט מעהר דרך־ארץ, ווי די לעבעדיגע.

אויף אַ לעבעדיגען קאָן מען אַמאָל אָנשרייען, זיך אָנבייזערן, איהם זידלען, שילטען, אָבער אויף אַ טויטען נישט. דאָס וואָלט געווען אַ לעסטערונג, אַ חילול הקודש.

די אַלטע און די אַלטמאָדישע יודען זענען דאָ נישט געווען קיין אויסנאַהם. דאָס שפריכוואָרט, וואָס יודען געברויכען, אַ ביסעל אין אַ ליצנות'דיגען, אַ ביסעל אין אַן ערנסטען טאָן: „אחרי מות — קדושים", נאָכ'ן טויט ווערען אַלע צדיקים, בעווייזט, אַז דאָס פאָלק האָט אין דעם געגלויבט.

יודען פלעגען גיין נאָך ווייטער, זיי פלעגען דעם טויטען נישט נאָר פערהייליגען, נאָר גאַנץ אָפט פערנעטערען, איבערהויפט נאָך, ווען זיי האָבן אָנגעהויבען צו גלויבען אין אַ לעבען נאָכ'ן טויט, אין השארת הנפש. די פערנעטערונג איז טיילווייז געקומען פון מורא, אַז דער טויטער קאָן קומען אַמאָל ביינאַכט ווען מען שלאָפט, און ווערגען און שטיקען און אָנטאָן אַלערליי שפיצלעך. נעגען אַ לעבעדיגען מענשען קאָן מען זיך פערטיידיגען, מען קאָן זיך מיט איהם ראַנגלען און טאַקע אויך בייקומען, בעזיגען, אָבער ווי קאָן מען זיך שלאָגען און קריגען מיט אַ טויטען, וואָס געפינט זיך אויף יענער וועלט, צו וועלכע קיין לעבעדיגער בשר ודם קאָן נישט צוקומען. אַ וועלט פון הוילע רוחניות, פון רואה'ס ואינו נראה'ס?

אַ פערהייליגטען און פאַרנעטערטען דאַרף מען אָפּגעבען כבוד, האָט זיך דעריבער ענטוויקעלט אין יודישען פאָלק (אויך אין אַנדערע פעלקער) דער מנהג, וואָס איז שפעטער געוואָרען אַ חוב, מטהר צו זיין, ריינינגען וואַשען דעם מת, איהם בעגלייטען אויף זיין נייעם וועג צו יענער וועלט מיט גרויס דרך־ארץ, איהם נאָכזאָגען שבחים, איהם בעטען מחילה ער זאָל זיין אַ מליץ יושר אָט דאָרטען אין הימעל.

די וויכטיגסטע חברה אין אַלע יודישע שטעט און שטעטלעך איז געווען און איז נאָך איצט די חברה, וואָס האָט די אויפגאַבע מקבר צו זיין דעם פערשטאָרבענעם ברענגען דעם טויטען לקבורה — די נאָמען פון דער חברה — חברה קדישא — בעווייזט אויך, אַז מען האָט בעטראַכט די אַרבייט פון דער חברה פאַר אַ הייליגער אַרבייט. די גבאים פון דער חברה קדישא זענען טאַקע געווען די מעהר אָנגעזעהענע, די מעהר תקיפ'דיגע בעלעבאַטים. זיי האָבן געקוקט אויף זיך — און אַנדערע האָבן אויך אַזוי געקוקט — ווי אויף דעם מיטעלפונקט דעם צענטער פון שטעטל, מיט וועמען אַלע מוזען זיך רעכענען און צו וועלכע אַלע מוזען זיך צוהערען.

אַ שטעטל האָט געקאָנט זיין מי יודע ווי אָרים אין חברות; אָהן אַ חברה קדישא האָט אָבער אַ קיבוץ יודען נישט געקאָנט אויסקומען, נישט אין די אַלטע יודישע מקומות און נישט אין די נייע יודישע ישובים. איינע פון די הויפט־אורזאַכען, פאַרוואָס אין אַמעריקע האָבן זיך ענטוויקעלט די אָרדענס, איז געווען דאָס, וואָס עס פעהלט דאָ אַ קהלה מיט אייגענער „קרקע" און אַ חברה קדישא, וואָס זאָל זיך עוסק'ן מיט דער קבורה פון אַ געשטאָרבענעם.

אַלע חברות האָבן געהאַט לכל הפחות איינמאָל אין יאָהר אַ סעודה, וואו די מיטגלידער פלעגען זיך צונויפקומען און זיך משמח זיין. די סעודה פון חברה קדישא, וואָס פלעגט פאָרקומען ט"ו כסלו, אָדער כ' כסלו, איז געווען נישט קיין געוועהנליכע, נאָר אַ הייליגע סעודה, אַ סעודת מצוה, אַ סעודה, וואָס איז געווען פול מיט סודות; אַ סעודה, וואו עס האָבן געסאַרוועט נאָר מוטיגע, בעהאַרצטע, אויסדערוועהלטע חברה קדישא לייט, איבערהויפט די גבאים, די שמשים און דער קברות־יוד. קינדער און פרויענצימער פלעגט מען צו דער סעודה נישט צולאָזען. זיי וואָלטען אויך נישט געגאַנגען, זיי האָבן זיך פאַר דער סעודה געשראָקען, ווייל מען האָט געזאָגט, אַז צו דער סעודה קומען אויך צר־מיטנ'ס פון יענער וועלט, אָנגעטאָן אין זייערע תכריכים און האָבן וכוחים מיט די לעבעדיגע...

אז אַ שטעטעלשער לץ פלעגט נאָך דער סעודה פון חברה קדישא אָנטרעפען אַ שמש, וועמען ער האָט געוואָלט אַריינזאָגען, האָט ער אַ פרעג געטון:

— נו, האָבן די טויטע לכל הפחות געמאַכט גוטע לחיים'ס?...

דער שמש פלעגט פון אַזאַ שאלה ווערען אויפגעקאָכט און פלעגט אויס'בטל'ן אַלע בייזע חלומות צו דעם אַפּיקורס, דעם ימח שמו'ניק, וואָס מאַכט חוזק פון דער סעודת מצוה...

נאָך דער חברה קדישא האָבן אין שטעטל זיך אָנגעזעהן די חברות: הלוית המת, חסד של אמת — אַלץ אַזעלכע חברות, וואָס האָבן געהאַט צו טון מיט'ן אָפּגעבען כבוד דעם טויטע און מיט דער קבורה.

ווען אין שטעטל האָט זיך פערשפרייט אַ קלאַנג, אַז ערגיץ־וואו אין וואַלד אָדער אויף אַ פעלד, אָדער אין אַ חורבע שניי האָט מען געפונען אַ הרוג, איז גלייך געוואָרען אַ בהלה, און די ערשטע זאַך, איידער וואָס־ווען, איז מען געלאָפען צו חברה קדישא, וואָס האָט בעדאַרפט זאָרגען, אַז דער הרוג זאָל קומען צו קבר ישראל.

קבר ישראל — דאָס איז געווען דער חוב, וואָס קהל האָט געמוזט צאָהלען אַ טויטען יודען, פון דער איינענער אָדער פון אַ פרעמדער קהלה.

אַז מען פלעגט בעדויערן עמיצען, וועלכער איז נעלם געוואָרען און מען האָט נישט געוואוסט וואו ער איז אַהינגעקומען, פלעגט די ערשטע פראַגע זיין ווער ווייס, צי ער לעבט? און די צווייטע נאָך דעם: ווער ווייס, צי ער איז געקומען צו קבר ישראל?

חמשה עשר באב איז ביי יודען אַ פרעהליכער טאָג, כמעט אַ יום־טוב, ווייל לויט דער מסורה זענען אין דעם טאָג די הרוגי ביתר געקומען צו קבר ישראל.

איז קבר ישראל געווען ביי יודען אַ חוב, וואָס עס איז געקומען יעדען, וועלכער האָט בעלאַנגט צום יודישען כלל. טאָ קאָן מען דערפון דרינגען, אַז עס האָט זיך גערעכענט פאַר אַ גרויסען אומגליק, אויב עמיצער איז נישט זוכה געווען צו קבר ישראל.

אָהן קבר ישראל האָבן די טויטע קיין רוה נישט אויף יענער וועלט. זיי ווערען געוואָרפען כף הקלע און די טויערן פון גן־עדן זענען פערשלאָסען פאַר זיי, און ווער רעדט נאָך דער כסא־הכבוד? צו איהם קאָנען זיי געוויס נישט צוקומען. אַזוי שטייט בפירוש געשריבען אין די היילינע ספרים — פלעגט ר' יאַנקעל רבי בערל'ס, אַ בקי אין עין יעקב, פאַר געוויס פערזיכערן. און ר' יאַנקעל רבי בערל'ס האָט געוואוסט וואָס ער זאָגט, ער איז אַליין אַ פאַר מאָל געווען אַ גבאי שני און חברה קדישא און אַ סאַרווער אויף דער סעודת מצוה...

אַז קהל פלעגט וועלען עמיצען געבען די גרעסטע שטראָף, וואָס ער האָט נאָר געקאָנט, פלעגט מען פערשרייבען אין פנקס, אַז איהם קומט קבורת חמור, אַ קבר הינטערן פלאָט.

אז יענער, וואָס איז אָפּגע'משפט געוואָרען אויף קבורת חמור, איז געשטאָרבען, פלעגט מען מיט איהם זיך ווייניג צערעמאָניען. מען פלעגט איהם נישט מטהר זיין, נישט זאָגען נאָך איהם קדיש און נישט גיין אויף זיין לויה. די שמשים גופא פלעגען זיך צו איהם, צו דעם בר־מינן נישט טאָרען צורירען מיט די הענט. זיי פלעגען איהם שלעפען אין קבר מיט שטריק. אָט ווי מען שלעפט אַ נבלה. מקבר זיין פלעגט מען איהם נישט אין תכריכים, נאָר אין דעם טויטענ'ס איינענע קליידער און שטייענדיגערהייט...

קיין שבעה פלעגט מען נאָך איינעם, וואָס האָט געהאַט קבורת חמור, נישט זיצען, קיין קריעה נישט רייסען. אַלע דינים פון אבילות פלעגען בטל ווערען.

קבורת חמור איז געווען אַזאַ האַרבע שטראָף, אַז אַפילו נישט אַלע זינדיגע, וועלכע זענען געלעגען אין חרם, פלעגען קריגען קבורת חמור. אַז עמיצער, וועמען מען האָט אַריינגעלייגט אין חרם, איז געשטאָרבען, פלעגט מען בלויז אַרויפלייגען אַ שטיין אויף זיין קבר, אָבער פון קבורת ישראל פלעגט מען איהם נישט אויסשליסען.

קבורת חמור איז געווען די ערגסטע שטראָף, וואָס נאָר די געפערליכסטע פערברעכער פלעגען קריגען.

שוין אין די אַלטע ביבלישע צייטען איז קבורת חמור, אַפּנים, בעטראַכט געוואָרען פאַר אַ שרעקליכער קללה. דער נביא האָט געשאָלטען דעם קעניג יהויקים בן יאשיהו, וועלכער איז אַרונטער פון דרך הישר, ער זאָל בעגראָבען ווערען קבורת חמור*) דאָס איז, אגב אורחא, דאָס ערשטע מאָל, דאָס עס רעדט זיך וועגען קבורת חמור. איזבל און אחאב'ן, פאַר דער מיאוס'ער מעשה מיט דעם וויינגאָרטען, האָט מען געשאָלטען, אַז זייערע טויטע קערפערס זאָלען אויפגעפרעסען ווערען פון הינט אין שטאָט און פון פויגעל אין הימעל אויפ'ן פעלד**)

דאָס גרעסטע פערברעכען האָט זיך אין די יודישע שטעט און שטעטלעך גערעכענט מסירה, און די שטראָף פון אַ מוסר איז געווען קבורת חמור.

צוליב די ספּעציפישע עקאָנאָמישע בעדינגונגען, אין וועלכע די שטעטעלשע יודישע איינוואוינער האָבן זיך געפונען: צוליב זייערע פרנסות, וואָס זענען געשטאַנען אויף הינערשע פיס; און אויך צוליב דעם, וואָס זיי זענען געווען אָפּגעזונדערט אין די געטאָ־ווענט און זענען נישט געווען בעקאַנט מיט לאַנד־שפּראַך און נישט מיט די געזעצען פון לאַנד, פלעגט זיי אַ מסור קאָנען אומגליקליך מאַכען. האָט זיך טאַקע דעריבער אויסגעאַרבייט אַ שרעקליכע שנאה געגען אַ מסור, פאַר וועלכען קיין שטראָף איז נישט געווען צו־שווער. אַ מוסר האָט מען געמעגט ברענגען און בראָטען לעבעדיגערהייט. זיין בלוט איז געווען הפקר, זיין לעבען — אַן'אומנויטיגע, געפערליכע קראַנקהייט, וואָס בעדאַרף אויסגעשניטען ווערען פון דעם שטעטלדיגען אָרגאַניזם. די גרעסטע שטראָף אָבער, אויף וואָס אַ מוסר איז אָפּגע'משפט געוואָרען פון קהל, איז געווען קבורת חמור...

חיים יעקוב הלשר***) איז בעשטראָפט געוואָרען פון זיין שטעטל כשולה מיט קבורת חמור, נאָכדעם ווי מען האָט מתיר געמאַכט זיין בלוט, ווייל די צבוע'קעס האָבן אויסגעטראַכט אויף איהם דעם בלבול, אַז ער איז אַ מלשין, אַ מסור, אַז צוליב זיין מסירה האָט מען אַרעסטירט עטליכע און צוואַנציג מענשען, ווייל מען האָט ביי זיי געפונען „טריפה" סחורות.

אויף אַ מוסר איז נישט געווען קיין רחמנות, און די גרעסטע נקמה אָן אַ מסור איז געווען קבורת חמור...

---

*) יהוקים בן יאשיהו מלך יהודה, לא יספדו לו... קבורת חמור יקבר, סחוב והשלך (ירמיהו כ"ב י"ט).

**) ואת איזבל יאכלו הכלבים (בחלק יזרעאל) ואין קובר המת לאחאב בעיר יאכלו הכלבים והמת בשדה יאכלו עוף השמים (מלכים ב').

***) זעה קבורת חמור פון פרץ סמאָלענסקין.

די יודישע פרוי אין ארץ־ישראל

פון ד"ר ש. בורשטיין

די יודישע פרוי אין ארץ־ישראל, אַזוי ווי איהרע שוועסטער אין אייראָפּע און אַמעריקע, קענען איינגעטיילט ווערען אין צוויי קלאַסען — אַלט־מאָדישע און די מאָדערנע פרוי. נעבען דער אַלט־מאָדישער יודענע פון די אַלטע תושבים שטעהט די טאָכטער, וועלכע האָט געענדיגט אַ בית־הספר אָדער זיך געריסען צום נייעם ישוב. פון איין זייט שטעהט איהר די תימנישע פרוי, וועלכע שטעהט עטוואָס העכער פון דער אַראַבישער פרוי און פון דער אַנדערער זייט וואַרפט זיך דאָך אין די אויגען די מאָדערנע פרוי מיט דעם סיגאַרעטעל אין מויל און רעדט רוסיש, דייטש און אַמאָל אויך יודיש. עס איז לייכט צו געפינען די „אשת־חיל" אָבער אויך קען מען דאָרט געפינען (הגם גליקליכערווייזע זעהר זעלטען) די אַסימילירטע פרוי פון דייטשלאַנד. דאָס לאַנד אָבער שמעלצט זיי אַלע צונויף — לאַנגזאַם, אָבער זיכער.

די פרויען פון דעם נייעם ישוב צייכענען זיך אויס מיט זייער קענטעניש פון עטליכע שפּראַכען און זענען אויך בעה'הבנ'ט אין מאָדערנער עקאָנאָמיע. זיי העלפען אין דער אויפבוי־אַרבייט פון לאַנד מיט זייער לייב און זעלע און זענען דאָך די ריכטיגע חלוצות. אין זייער קאַמף פאַר גלייכע רעכט ווערען זיי אָבער נישט געהאָלפען דורך דער אַלט־מאָדישער פרוי פון דער שטאָדט.

בשעת מיין אויפהאַלט אין ארץ־ישראל האָט מיך איבערהויפט פעראינטערעסירט די מאָדערנע פרוי. איך האָב געוואָלט וויסען — צי איז די דורכשניטליכע מאָדערנע מיידעל אין דער יודישער היימלאַנד ענליך צו איהר דורכשניטליכער שוועסטער אין אייראָפּע און אַמעריקע, אין דער הינזיכט פון קליידונג, און אויפפיהרונג, צו מיין פרייד האָב איך אויסגעפונען זעהר וועניג טיפּען, וואָס רויכערן סיגאַרעטלעך, טרינקען פיל וויין און אין דערזעלבער צייט רעדען זיי וועגען פּושקין, לערמאָנטאָוו, היינע, און שעקספּיר. איך האָב געטראָפען אַ נייעם טיפּ, מיט וועלכען מיר קענען שטאָלצירען אַנטקעגען די אַנדערע נאַציאָנען. דער דאָזיגער טיפּ וואַרפט זיך שטאַרק אין די אויגען איבערהויפט אין די קאָלאָניעס, און אויך אין די שטעדט. די דורכשניטליכע מאָדערנע פרוי אַרבייט אין שטאָדט אַלס אַ דערציהערין אָדער סטענאָגראַפיסטין, הגם אין דער דאָזיגער אַרבייט זענען בעשעפטיגט אַ גרויסע צאָהל מענער. אין איינינע אַנשטאַלטען האָב איך געטראָפען יונגע בחורים מיט לאַנגע קאַפּאָטעס און לאַנגע פאות שרייבענדיג שנעל העברעאיש און ענגליש אויף דער שרייב־מאַשין. אין דער לעהרער־פּראָפעסיע געפינט מען אויך איינינע פרויען, געוועהנליך אין די קינדער־גאָרטענס און קלענערע קלאַסען. אין דער מעדיצינישער פּראָפעסיע און דענטיסטיק זענען די פרויען אויך בעדייטענד פערטראָטען. די מעהרהייט פון זיי האָבן געענדיגט זייער שטודיום אין אויסלאַנד און זענען געקומען קיין ארץ־ישראל, נישט האָבענדיג קיין אַנדער פּלאַץ, וואו זיי זאָלען קענען פּראַקטיצירען זייער פּראָפעסיע.

די יונגע פרוי אין דער קאָלאָניע, אין דער געמישטער קבוצה, ווי אויך די, וועלכע אַרבייטען אין דער ספּעציעלער פרויען־קבוצה, איז מיט'ן גאַנצען האַרצען איבערגעגעבען צו דער אויפבויאונג פון לאַנד, אָבער אין דער זעלבער צייט שטרעבט זי נישט צו פערלירען איהר אינדיווידואליטעט. זי אַרבייט אויף דעם פעלד, האַקט שטיינער פאַר די שאָסעען, מישט ליים, מעלקט די קוה, גיט אַכטונג אויפ'ן הויז און צו גלייכער צייט פערגעסט זי נישט צו ערציהען די קינדער אויף אַ יודישען אָבער מאָדערנעם שטייגער.

די פערהייראַטע פרוי אין דער פּריוואַטער קאָלאָניע, נישט אין דער קבוצה, וואוינט געוועהנליך מיט איהר פאַמיליע אין אַ קליין הייזקע, אַנ'איינענעם. די פאַמיליע פערמאָגט אויך עטליכע דונאָם לאַנד, וועלכע זיי בעאַרבייטען אַליין. אין מאַנכע פאַלען — איז דער מאַן בעשעפטיגט אַלס לעהרער אין אַ שולע, אָדער איז אָנגעשטעלט אין ביוראָ אָדער אַלס פּועל ביי אַ רייכען קאָלאָניסט. איך האָב, למשל, געהאַט אַ געשפּרעך מיט אַזאַ פרוי אין „רמת גן" (אַ קאָלאָניע נעבען תל־אביב) בשעת דעם געשפּרעך איז זי געווען פערנומען מיט בויען אַ שטאַל. איהר מאַן איז אַ לעהרער אין דער „הרצליה" און זי בעאַרבייט אויף די פינף דונאַם לאַנד, וואָס זי פערמאָגט. וואָלטען זיי געהאַט צעהן דונאַם, וואָלט מען שוין געקענט אויפגעבען די לעהר־פּראָפעסיע.

ווען עס קומט שבת אָדער יום טוב, שפּאַצירט די פאַמיליע (וועלכע בעשטעהט אויך פון 2 קליינע קינדער) אַריין אין תל־אביב און בעגעגענט זיך מיט משפחה און פריינד.

די פרוי אין דער געמישטער קבוצה האָט אַנדערע איינגענאַרטיגע שטריכען. אַרבייטענדיג אין פעלד צוזאַמען מיט איהר מאַן, שטרעבט זי נישט צו פערלירען איהר אינדיווידואליטעט. זי איז אַרויסגעטראָטען אין קאַמף פאַר גלייכע רעכט און האָט דאָס דערגרייכט. זי איז אויך אַן ענערגישער און מונטערער טיפּ. מיט איהר פרעהליכקייט העלפט זי בעדייטענד לייכטער צו מאַכען די הערצער פון איהרע מענער־מיטאַרבייטער און די, וואָס קומען אין איהר געזעלשאַפט, ווערען מיטגעריסען פון איהר מונטערקייט. דער דאָזיגער טיפּ פרוי פאָדערט אויך ווייניגער לוקסוס ווי איהר שוועסטער אין דער שטאָט. די פרוי אין דער קבוצה שטעלט מיט זיך אָבער פאָר אַ גרויס פּראָבלעם. געניסענדיג גלייכע רעכט איז זי בערעכטיגט צו דערזעלבער בעלוינונג ווי דער מאַן. זי איז אָבער פיזיש דאָך שוואַכער און קען נישט אַרבייטען אַזוי שווער ווי דער מאַן. נאָ איצט אַרבייטען די קבוצות מיט אַ גרויסען דעפיציט און די בעטייליגונג פון אַ גרויסע צאָהל פרויען אין דער פּראָדוקציע פערגרעסערט נאָך דעם דעפיציט. אָט דערפאַר פּרובירט מען איינצוטיילען דער פרוי אַזעלכע געביטען פון אַרבייט, צו וועלכער זי איז מעהר פּאַסענד, ווי למשל, קאָכען, וואַשען און אַנדערע הויז־אַרבייט. די פרוי וויל אָבער די דאָזיגע אַרבייט נישט דולדען, זי וויל נישט בלייבען אַ „קיך־פרוי", ווייל זי האַלט, אַז זי שטעהט העכער פון דעם שטאַנד. עס ווערען דערפאַר געמאַכט פּראָבעס צו פערבעסערען די לאַגע, יעדע צוויי חדשים בייטען די פרויען זיך מיט דער „קיך־אַרבייט", דאָס פּראָבלעם אָבער בלייבט נישט געלעזט. פערקעהרט, אין דעם פאַל פון אַ פערהייראַטער פרוי, וואָס וואוינט און אַרבייט צוזאַמען מיט דעם מאַן אויף דער קבוצה, איז דאָס פּראָבלעם נאָך שווערער. די פרוי איז דאָך אַמאָל אינגאַנצען נישט אומשטאַנד צו אַרבייטען, ווייל זי מוז אַכטונג געבען אויף איהר ערשט געבוירענעם קינד און דעם מאַן קומט אויס צו שפּייזען דריי פּערזאָן. דערפאַר האָט מען אין אַזעלכע קאָלאָניעס איינגעפיהרט די „קינדער־היימען", וואָס פערלייכטערט בעדייטענד דעם צושטאַנד. די פרוי קען געהן אין פעלד אַרבייטען און איבערלאָזען איהר קינד אונטער דער השגחה פון דער קינדער־היים. דאָס קינד ווערט אַזוי אַרום ערצויגען און וואַקסט אויס אין אַ געזונטער אַטמאָספערע.

די בעזונדערע קבוצות פאַר פרויען, וואָס זענען געגרינדעט געוואָרען אין ארץ־ישראל, זענען אַ רעזולטאַט פון נויטווענדיגקייט. מען האָט איינגעזעהן, אַז די פרוי איז נישט ביכולת צו אַרבייטען אַזוי פיל און אַזוי שווער ווי דער מאַן און אַז זי שטעלט מיט זיך פאָר אַ בעזונדער עקאָנאָמישען פּראָבלעם. דאָס האָט געמאַכט פאַר נויטיג די גרינדונג פון בעזונדערע קבוצות, וואו די פרוי קען זיך בעשעפטיגען מיט לייכטערע אַרבייט. אין „נחלת יהודה" נעבען דער קאָאָפּעראַטיווער קאָלאָניע „קרית ענבים", בעשטעהט די אַרבייט פון די מיידלעך אין פלאַנצען בוימלעך, און געבען אַכטונג אויף עופות אָדער בהמות און טון אַנדערע לייכטע אַרבייטען. דאָס זעלבע זעהט מען נעבען פתח תקוה. אַן אינטערעסאַנטע גרופּע אין די „קבוצות הנערות", וועלכע איז צונויפגעשטעלט פון יודישע מיידלעך פון גרויסע שטעדט וואו זיי האָבע געענדיגט די שולע. אין דער אַלטער היים האָבן זיי גערעדט פיל שפּראַכען, אָבער נישט קיין העברעאיש. אין דער קבוצה האָט זיך דאָס אַלס געענדערט, נישט קוקענדיג אויף די לאַנגע שטונדען פון אַרבייט, געפינען זיי צייט צו לערנען העברעאיש. פיזיש זענען זיי פיל געזונטער ווי זייערע שוועסטער אין דער אַלטער היים. נאָכדעם ווי דאָס מיידעל וואוינט אין דער קבוצה אַ צוויי יאָהר צייט, געהט זי איבער צו אַן אַנדער, מייסטענס געמישטע קבוצה. געוועהנליך הייראַטען זיי דאָרט און העלפען דאָרט אַרויס דעם מאַן. אויף זייער אָרט קומען אָן נייע מיידלעך, וועלכע ווערען אויסגעיודישט און ברענגען אַריין לעבען און פרעהליכקייט אין יודישען היימלאַנד.

די יונגע פרוי, וואָס וואוינט אין דער שטאָדט, איז געוועהנליך אַ לעהרערין, דערציהערין אָדער זי איז בערופסטעטיג. דאָס רוב אָבער זענען די פרויען אין דער שטאָדט פערהייראַטע פון דער אַלטער היים. דאָ האָבען זיי פון זיך אַראָפּגעוואָרפען די שלעכטע מידות פון דער אַלטער היים און פאַסען זיך איצט צו צום נייעם גייסט פון לאַנד, זיי לערנען זיך שנעל אויס די העברעאישע שפּראַך און געבען אויך זייערע קינדער אַ העברעאישע ערציהונג אָפט העלפען זיי אויך זייערע מענער אין געשעפט. די פרוי פון דער שטאָדט פערלאַנגט נישט קיין לוקסוס און בעגנוגט זיך מיט די מינימאַלסטע נויטווענדיגקייטען. אויב מע איז אומשטאַנד, האַלט מען אַ דינסט, אויב נישט טוט מען אַליין די גאַנצע הויז־אַרבייט. די זעלבע פרויען, וואָס זענען אַ גאַנצען טאָג בעשעפטיגט אין קיך מיט צוגרייטען עסען פאַר'ן מאַן און די קינדער, זעהט מען דערנאָך אין „בית העם" אין תל אביב, וואוהין זיי קומען הערען אַ העברעאישע אָפּערע.

א משוגענער פּריץ און א משוגענער גלח

א מעשה פון בעלזער רבינ'ס הויף

פון יוסף מאָרגאַנשטערן

מיט אַ הונדערט יאָהרען צוריק, האָט זיך אין פוילען פערלאָפען אַ מעשה, וועלכע איז ווערט דערצעהלט צו ווערען און אין וועלכער דער בעלזער רב ר' שלום רוקח, האָט געשפּילט די הויפּט־ראָל. ער האָט זי אָבער דערצעהלט מיט כמה יאָהרען שפּעטער, ווייל ער, אין זיין גרויסען ענוות, האָט, ווען דאָס האָט פּאַסירט, דערפון גאָר נישט געוואָלט רעדען. ערשט מיט יאָהרען שפּעטער, האָט ער פאַר זיינע מקורבים דערצעהלט וואָס עס איז אַמאָל פאָרגעקומען.

— אין פוילען, אַסך מיילען אַוועק פון בעלז— אַזוי האָט דער בעלזער רב אָנגעהויבען זיין ספּור המעשה — האָט געלעבט מיט עטליכע יאָהרען צוריק אַ פּוילישער פּריץ פון גאָר די גרויסע פּריצים, ער האָט פערמאָגט זעהר פיל גיטער, וועלדער און שלעסער און פערשידענע אַנדערע נחלאות. קיין שלעכטער מענש איז דער דאָזיגער פּריץ נישט געווען און עטליכע הונדערט יודען האָבען פון איהם געמאַכט אַ גאַנץ בכבוד'יג לעבען. ער איז אויך געווען זעהר אָנגעזעהן ביי דער רעגירונג און מיט זיינס אַ וואָרט האָט מען זיך שטענדיג גערעכענט.

דער דאָזיגער פּריץ האָט נישט געהאַט קיין סך קינדער, נור בלויז איין איינציגען זוהן, וועמען ער האָט זעהר ליב געהאַט. דער יונגערמאַן וועלכער איז שוין אַלט געווען עטליכע און צוואַנציג יאָהר איז געווען אַ זעהר געראָטענער און איז שוין געווען דעם פאָטערס גאַנצער בעל יועץ אין זיינע געשעפטען.

דער דאָזיגער יונגערמאַן איז אָבער נישט געווען אַזאַ גוטער מענש ווי זיין פאָטער. ער איז שוין געווען אַ היינט־וועלטינער. ער האָט געלערנט אין די שקאָלעס און דאָרט האָט ער פון זיינע חברים און די גלחים זיך אויסגעלערנט צו זיין אַ שונא ישראל, און ווען ער האָט נור געהאַט די געלעגענהייט (די גאַנצע רעה האָט ער נישט געהאַט), פלעגט ער די יודען, וועלכע האָבען געוואוינט אונטער זיין פאָטער, גרויסע צרות אָנטון און די יודען האָבען געהאַט אַ ריכטיגע מורא, אַז ווען ער וועט אַמאָל איבערנעמען זיין פאָטערס גיטער, וועט דאָס פאַר זיי זיין אַ גאָר גרויסע רעה.

— עטליכע פון די יודען, וועלכע פלעגען צו מיר פאָהרען, — האָט דער בעלזער רב ווייטער דערצעהלט — האָבען מיר אַלץ איבערגעגעבען וועגען דעם דאָזיגען יונגען פּריץ און מיך אַלץ געבעטען, איך זאָל זעהען עפּעס טון, אַז זיין האַרץ זאָל פערקעהרט ווערען צום גוטען. איך פלעג זיי טרייסטען און מבטיח זיין, אַז השם יתברך וועט אודאי העלפען. אָבער ווי זיי האָבען מיר, אַ צייט שפּעטער, ווייטער איבערגעגעבען, איז אַלץ געבליבען ביי זיין אַלטען רשעות.

איינמאָל האָט דער רבונו של עולם בעוויזען אַ נס, מסתמא האָט ער זיך צוגעהערט צו מיינע תפילות, וועלכע איך האָב מתפלל געווען פאַר די דאָזיגע יודען, און דער יונגער פּריץ איז, לא עלינו, אַראָב פון זינען. ער איז, וואַהרשיינליך פון גרויס וואוילטאָג, משוגע געוואָרען.

עס איז זעלבסטפערשטענדליך, אַז דער אַלטער פּריץ, דער אומגליקליכער פאָטער, האָט געטון אַלעם מעגליכע, זיין איינציגען זוהן צו ראַטעווען, מען האָט גענוצט די גרעסטע דאָקטוירים און אפילו געבראַכט פון ווין די בעריהמטעסטע פּראָפעסאָרען, אָבער אַלעס איז געווען אומזיסט. אַנשטאָט אַז עס זאָל דעם יונגנמאַן בעסער ווערען, איז ער געוואָרען נאָך מעהר ווילדער און לויט ווי מאַנכע פון די גאָר גרויסע דאָקטוירים האָבען ערקלערט, איז געווען אַ מורא, אַז ער וועט שוין אַזוי פערבלייבען אויף שטענדיג.

דער פּריץ האָט, פּונקט ווי אַלע אַנדערע פּריצים, געהאַט זיינס אַ יוד, אָהן וועמען ער האָט זיך גאָרנישט געקענט בעגעהן און ער פלעגט זיך אָפּט מיט איהם מתיעץ זיין וועגען אַלע זיינע עסקים.

אַז דער יוד, וועלכער איז טאַקע געווען מיינס אַ חסיד, האָט געזעהען די גרויסע יסורים פון דעם אַלטען פּריץ, האָט ער איהם איינמאָל אַנ'עצה געגעבען, אַז ער זאָל מיט זיין משוגענעם זוהן אַריבערפאָהרען קיין בעלז, צום רבי'ן, ביי וועלכען עס ווערען אַזוי פיל קראַנקע, דערונטער אויך משוגעים געהאָלפען...

עס איז זעלבסטפערשטענדליך, אַז דער פּריץ האָט זיך באַלד אָנגעכאַפּט אָן דער דאָזיגער עצ"ה. ער האָט באַלד געהייסען איינשפּאַנען פערד און צוזאַמען מיט זיין זוהן איז ער תיכף אַוועק קיין בעלז. זיין יוד, דער עצה־געבער, האָט ער אויך מיטגענומען.

אַז זיי זענען דאָ אַהער אָנגעקומען, האָט דער בעלזער רב ווייטער דערצעהלט, אַז מען האָט מיר איבערגעגעבען וועגען וואָס עס האַנדעלט זיך, האָב איך, אין אָנפאַנג מיך ענטזאָגט זיי גאָר אויפצונעהמען, וואָרום אין אמת'ן פעהלט דען אויס יודישע חולאים, פאַר וועמען מתפלל צו זיין פאַר השם יתברך? זיי זענען דאָך, נעבעך דאָ גענוג, און מען קען זיי אַלעמען נישט העלפען. נאָך וואָס'ישע זאָל איך מיך מוסר נפש זיין פאַר אַ גוי און פאַר אַ רשע־מרושע דערצו? און עס איז דאָך אפשר גלייכער אַזוי, וואָס דער רבונו של עולם האָט אַזוי געטון, וואָס ער האָט ביי איהם צוגענומען זיין שכל, כדי ער זאָל נישט קענען יודען קיין שלעכטס טון. דערפאַר האָב אי גאָרנישט געוואָלט האָבען צו טון מיט'ן גאַנצען ענין, און האָב דעם אַלטען פּריץ געהייסען זאָגען, אַז איך בין נישט קיין דאָקטאָר, אָדער אַ כשוף־מאַכער, וועלכער זאָל קאָנען זיין זוהן היילען.

דער יוד, מיין חסיד, האָט אָבער מיך שטאַרק מפציר געווען, ער האָט מיר דערצעהלט, אַז אונטער דעם דאָזיגען פּריץ לעבען אַ ערך פון דריי הונדערט יודען און אַז ער האָט איהם געזאָגט, אַז אויב איך וועל איהם איצט נישט העלפען אין זיין צרה, וועט ער דאָס אָננעמען אַלס אַ בעווייז אַז די יודען, צוזאַמען מיט זייער רבי'ן, האָבען נאָך אין איהם אַ נקמה, וואָס זיין זוהן איז אַראָפּ פון זינען, ווייל זיי זענען אויף איהם בייז און ער וועט דערפאַר אַלע יודען תיכף אַרויסטרייבען פון זיינע אַלע קרעטשמעס און גיטער.

דערצו איז דער דאָזיגער יוד גאָר קיין נאַר נישט געווען: ער האָט מיר מיט וואַרימע ווערטער אויפגעוויזען, אַז עס וועט זיכער זיין אַ זעהר גרויסער קדוש־השם, אויב דער יונגער פּריץ וועט דורך מיר געהאָלפען ווערען. אַלע פּריצים וועלען דורך דעם קוקען מיט מעהר אַכטונג אויפ'ן גאַנצען כלל ישראל און זיי נישט אָנטון אַזוי פיל יסורים, אָדער אויף זיי אויסטראַכטען גזירות רעות.

איך האָב מיך געלאָזט צורעדען און האָב ערלויבט, אַז דער פּריץ מיט זיין משוגענעם זוהן זאָלען צו מיר אַריינגעלאָזט ווערען. איך האָב מיך אָבער אין תנאי אויסגעדונגען, אַז דער פּריץ זאָל מיר גאָר קיין שום געלד נישט אָנביטען...

אַז זיי זענען געשטאַנען פאַר מיר, האָב איך דעם אַלטען פּריץ אויפגענומען בכבוד גדול, ווי עס פּאַסט פאַר אַזאַ וויכטיגער פּערזאָן, ווי ער איז. איך האָב איהם שטאַרק געבעטען, אַז ווען זיין זוהן וועט צוריק געזונד ווערען, זאָל ער זעהן צו ווירקען אויף איהם, אַז ער זאָל ווערען אַ פריינד פו יודען, ווי ער איז דאָס אַליין. דער אַלטער, זעהר פערצווייפעלטער פאָטער, האָט מיר אַלעם צוגעזאָגט, אַבי איך זאָל ראַטעווען זיין זוהן פון זיין אומגליק.

— קיין דאָקטאָר, אָדער כשוף־מאַכער בין איך נישט, האָב איך איהם געזאָגט, אָבער איך וועל פאַר דיין זוהן מתפלל זיין, אַז ער זאָל האָבען אַ רפואה שלימה. איך האָב אָבער פאַר דיר, אַ חוץ דעם אַנ'עצה טובה: פאָהר אַריבער אין דעם דאָרף אַריין, וועלכעס איז פון דאַנען אַנ'ערך פון אַ פופציג מייל, דאָרט וואוינט אַ גרויסער גלח איך בין כמעט זיכער, אַז אויב דיין זוהן, וועט איהם נור דערזעהען, וועט ער תיכף האָבען זיין רפואה.

נישט דער פּריץ און נישט דער יוד האָבען גע קענט פערשטעהן מיינע ווערטער. זיי האָבען מיך אָבער געפאָלגט און זיי זענען באַלד אַוועקגעפאָהרען אין דע דאָזיגען דאָרף אַריין.

איהר מוזט וויסען, האָט דער בעלזער רב נעזאָגט מיט אַ שמייכעל, אַז דער דאָזיגער גלח איז געווען אַ שונא ישראל, אָבער טאַקי פון די גאָר גרויסע. זיין גאַנצע צייט האָט ער שטענדיג אַוועקגעגעבען אויף טראַכטען און דענקען ווי אַזוי יודען שלעכטס צו טון. אין דער צייט, וואָס איך האָב צו איהם געשיקט דעם פּריץ מיט'ן משוגענעם זוהן, האָט ער, דער גלח, געהאַט פערטראַכט אַ גאָר גרויסען פּלאַן, ווי אַזוי צו ברענגען אַ זעהר שלעכטע גזירה אויפ'ן גאַנצען כלל ישראל. ער האָט זיין פּלאַן שוין געהאַט אין גאַנצען פערטיג, ער האָט נאָר גע— דאַרפט האָבען די הסכמה פון מעהרערע פּאָרנעמע פּוילישע פּריצים. מיט עטליכע פון זיי האָט ער זיך שוין געהאַט געזעהען און זיי האָבען איהם אַלע געראַטען, אַז ער זאָל זעהען צו בעאיינפלוסען דעם פּריץ אונזערען. אויב ער וועט נאָר מסכים זיין, וועט דער ענין זיכער אָנגענומען ווערען.

פּונקט אין דער צייט, ווען דער רשע, דער גלח האָט אין זינען געהאַט צו שרייבען צום פּריץ אַ בריף און איהם באַריכות דערצעהלען דעם גאַנצען עסק, האָט ער צו זיין גרויסען גליק, דערזעהען אַז דערזעלבער פּריץ פאָהרט איצט אריין צו איהם אויפ'ן הויף. ער האָט אַפילו נישט געקענט פערשטעהן, וואָס דער פּריץ האָט דאָ ביי איהם צו טון. ער האָט דאָס אָבער אָנגענומען פאַר אַ הימעל־זאַך, אַל סבעסטען בעווייז, אַז ער וועט איצט מצליח זיין אין זיין בקשה צו איהם.

דער גלח איז אויף גי דאַרויסגעלאָפען, כדי דעם פּריץ מקבל פּנים צו זיין, לויט ווי עס פּאַסט פאַר אַזאַ אדם חשוב ווי ער איז.

אָבער קוים האָט דער יונגער משוגענער פּריץ דערזעהען דעם גלח, איז ער תיכף אַראָפּגעשפּרונגען פון דער קאַרעטע און מיט דעם שטעקען, וועלכען ער האָט געהאַלטען אין זיין האַנד, האָט ער דעם זעהר דערשראָקענעם גלח אָנגעהויבען צו שלאָגען מכות אכזריות, איבער'ן קאָפּ, איבער די הענד, און וואו ער האָט נאָר געקענט דערגרייכען. ער האָט איהם אַזוי לאַנג געשלאָגען ביז דער גלח איז אַנידערגעפאַלען אַ זעהר שטאַרק צובלוטינטער.

תיכף ווי דאָס איז נאָר פאָרגעקומען, האָט מען דערזעהן ווי דער יונגער פּריץ איז ווידער געוואָרען צוריק כאחד האדם, ביים ריינעם שכל. ער האָט זיך איצט אָבגעקיהלט פון זיין גרויסער רציחה און איז צוריק געוואָרען, ווי יעדער אַנדער מענש.

דעם גלח האָט מען אַריינגענומען אין הויז אַריין. מען האָט איהם אַוועקגעלעגט אויפ'ן בעט און תיכף פון דער נאָהנטער שטאָט געשיקט רופען אַ דאָקטאָר. ער האָט איהם זיינע וואונדען פערבונדען און אין אַ פּאָר טעג אַרום איז ער צוריק געזונד געוואָרען.

דאָס איז אָבער געווען בלויז אויף זיין גוף. ער האָט אָבער זינט דעמאָלס אָנגעהויבען צו ליידען אויף זיין קאָפּ. ער איז וואָס אַמאָל מעהר אַראָב פון זינען. דאָס משוגעת, וועלכעס איז אַרויס פון דעם יונגען פּריץ, איז אַריין אין דעם גלח, דעם גרויסען שונא ישראל. ער איז שוין אַזוי פערבליבען כל זמן ער האָט געלעבט און קיינער האָט איהם מעהר נישט געקענט העלפען.

— אָט אַזוי, — האָט דער בעלזער רב ר' שלום רוקח געענדיגט זיין ספּור המעשה, — זענען מיר פּטור געוואָרען פון אַ גרויסען שונא ישראל און דערצו נאָך בעקומען אין דעם יונגען פּריץ אַ יודען־פריינד.

אַז ער איז געווען דער גאַנצער גורם דערצו און אז אַלעס איז געשעהן מיט זיין אייגענעם כח, דאָס האָט דער בעלזער רב אין זיין גרויס ענוות, פערשוויגען...

—:0:—

דאס גליק אין דער נאכט

(ענדע פון 7־טע זייט)

געמאַכט אַ צייכען מיט דער האַנד. איך האָב איהר אָבגעענטפערט, אַז איך פערשטעה.

איצט האָט זי מיך אַרומגעפיהרט, געוויזען די „בילדער" און געגעבען דערקלערונגען, וועלכע האָבען געקלונגען, ווי אַ פון־פריהער־אויס געלערנטער מגילה, זי האָט דערביי אויסגערעכענט די נעמען פון די בעריהמטסטע מאַלער, וועמענס בילדער עס זענען, ווייזט אויס, אַמאָל דאָ אָנגעהאַנגען.

זשאַק האָט געשטראַהלט פאַר צופרידענקייט. בעת זיין פרוי האָט גערעדט, האָט ער אוודאי געזעהן זיינע טייערע ליבע בילדער. ער פלעגט אַריינוואַרפען פון צייט צו צייט אַ וואָרט, אַ בעמערקונג, מיך אויפמערקזאַם מאַכען אויף געוויסע קליינינקייטען.

— דו זעהסט, — האָט ער זיך געריהמט — איך געדענק זיי נאָך דאַלע גאַנץ גוט! נאָר דאָך זענען פערהאַן מאַנכע שטעלען, וועלכע האָבען זיך מיר אַביסעל פערווישט אינ'ם זכרון. אָט צום ביישפּיל דער הימעל פון קאַרא, וואָס שטעלט ער איינענטליך פאָר: אַ פאַרנאַכט אָדער...

— אָ, זשאַק, — האָט זיך זיין פרוי אַריינגעמישט. — דו ביזט דאָך איצט מיד. דער הער וועט אונז ווידער בעזוכען, און דאַמאָלס וועסטו קאָנען שמועסען, וויפיל דו וועסט נאָר וועלען.

כ'האָב זיך אָפּגעזעגענט מיט זשאַק'ן און איהם צוגעזאָגט צו קומען נאָכאַמאָל.

זי האָט מיך בעגלייט ביז צום טירל פונ'ם גאָרטען.

— האַ? וואָלט איהר דאָס געגלויבט? אַ מענש זאָל האָבען אַזאַ מאַניע! וואָס פאַר אַ מאָדנע טיפּ דאָס איז? און אייך, מיין הער דאַנק איך זעהר דערפאַר, וואָס איהר האָט מיך נישט פעראַטען מיט אַ וואָרט. ווען איהר זאָלט וויסען, ווי איך לייד!.. איהר ווייסט, ס'איז מיר שוין מיאוס געוואָרען צו קוקען אויף זיינע בילדער גאַנצע טעג! בין איך געגאַנגען און כ'האָב אויפגעהאָנגען מיינע, און יענע פערקויפט. דען איינער האָט מיר געזאָגט, אַז זיי זענען ווערט אַ סך געלד.

דאָ האָב איך שוין נישט אויסגעהאַלטען.

— דער איינער איז עס אוודאי אייער אַלטע קוזינקע?!..

זי האָט, ווייזט אויס, פערשטאַנען, וואָס איך טראַכט וועגען איהר, האָט זי שנעל צוגעמאַכט ס'טירל און צוריק אַריין אין שטוב.

צוריק אַריין אין שטוב, כדי נאָך פעסטער און זיכערער צו האַלטען מיט איהרע רויבערישע לאַפּעס דעם אָרימען זשאַק, כמעט ביז ער וועט האָבען אויסגעגעבען דעם לעצטען גראָשען און דאַמאָלס ערשט וועט זי איהם אָבלאָזען...

אָרימער זשאַק... דו ביזט דאָך אַזוי גליקליך אין דיין שוואַרצער נאַכט, אַז איך האָב נישט געהאַט דעם מוט דיך פון דעם „גליק" צו בעפרייען!..

פון פראַנצויזישען — א. טאַרנבערג

אין דיציין פון טיגער

סענסאַציאָנעלער ראָמאַן

117) פון מאָריס לעבלאַן

דאָן לואי האָט דאָס ווי נישט בעמערקט. דער קאַליקע האָט זיך אָפּגערוקט אַ פּאָר שריט פלוצלים זיך אויפגעהויבען און אָנגעהויבען לויפען אויף זיינע קרומע פיסעלעך, ער איז געלאָפען אין דער ריכטונג פונ'ם ברונעם, געלאָפען שנעל, וויפיל כוח ער האָט נאָר געהאַט שוין נאָך 20 שריט האָט איהם אָפּגעטיילט פון ברונעם... אָט איז ער שוין דערנעבען. ער האָט שוין פאָראויס אויסגעצויגען דעם קאָפּ און פלוצלים איז זיין לויפען אָפּגעשטעלט געוואָרען, ער איז אַ פאַל געטון אויף דער ערד, און איז געבליבען געפענטעט אַזוי אַז ער האָט זיך נישט געקענט ריהרען.

דאָס האָט דאָן לואי, כאָטש עס האָט זיך אויסגעוויזען, אַז ער קוקט נישט, אויף קיין רגע נישט אַרויסגעלאָזט דעם פערברעכער פונ'ם אויג און פערשטעהענדיג זיין כונה מיט'ן שטריק, וועלכען ער האָט פערבונדען אין דערפאָרם פון אַנ'־אַמעריקאַנער לאַסאָ, איהם געבונדען אין דער לעצטער מינוט.

אין משך פון עטליכע מינוט האָט דער קאַליקע געפּרובט זיך צו וועהרען, אויפצובינדען זיך, ער האָט זיך אָבער נאָך מעהר פערפּלאָנטערט און די שלייפען האָבען זיך נאָך שטאַרקער פערקניפּט אַרום איהם, ער איז ענדליך געבליבען אינגאַנצען אָהן בעוועגונג.

דאַן איז דאָן לואי צו איהם צוגעגאַנגען נעהנטער און איהם שטאַרקער פערבונדען מיט די איבעריגע שטריק. דערביי האָט ער איהם ערקלערט ליבענסווירדיג.

— אַזוי, מיין ליבער, מענשען פאַלען געוועהנליך דורך, ווען זיי גלויבען צו פיל אין זיך. זיי פערגעסען, אַז זייערע געגנער בעזיצען אַזעלכע מיטלען, וועלכע זיי אַליין האָבען נישט. אָט נעהמט אַ ביי־שפּיל. זעהענדיג, אַז איך פאַל אַריין אין ברונעם, ווי אַזוי האָט איהר געקאָנט אָננעהמען, אַז אַזאַ מענש, ווי אַרסען לופּען וועט זיך לאָזען דאָרט בע־גראָבען ווי דער ערשטער בעסטער. מיט אַ האַלבען קערפּער בין איך דאָך געווען איבער דער עפענונג פון ברונעם, מיט אַ קליינער אָנשטרענגונג האָב איך געקאָנט פון דאָרט זיך אַרויסבעקומען, און אייערע קוילען וואָלטען מיך נישט אָבגעהאַלטען, בפרט, ווען עס האָט זיך געהאַנדעלט נישט נאָר וועגען מיין לעבען נאָר וועגען לעבען פון פלאָרענציע לוויואַסער! און אויב איך האָב דאָס נישט געטון, איז עס געווען דערפאַר, ווייל כ'האָב שוין געהאַט אַנ'אַנדער פּלאַן, ווי אַזוי זיך צו ראַטעווען, איך קאָן דאָס אייך איצט גענוי דערצעהלען, אויב ס'אינטערעסירט אייך, זעהט איהר, אין מאָמענט, ווען כ'בין אַריינגעפאַלען אין ברונעם, האָב איך מיט די פיס, וואָס האָבען זיך אָנגעשפּאַרט אין דער אינ־ווענינער וואַנד, אויסגעקלאַפּט אַ לאָך אין טינק, מיט וועלכע ס'איז געווען, ווייזט אויס, פערמויערט אַנ'עפענונג אין ברונעם, ווען כ'האָב דערויף זיך געכאַפּט, האָב איך באַלד אויסגעאַרבייט אַ פּלאַן, וואָס איך האָב ווייטער צו טון. כ'האָב אָנגעהויבען שפּילען די קאָמעדיע פון אַ מענש, וועלכער קעמפט מיט די לעצטע כוחות נעגען גורל, בעמיהענדיג זיך איינצוהאַלטען אויף דער אויבערפלעכע, נאָר פאַלט כלומרשט אָהן כוח אַריין אין די טיפענישען פון ברונעם. כ'האָב אפילו צוגעפּאַסט דעם אויס־דרוק פון פּנים, מיט איבעראַשטע, וואַהנזיניגע אוי־גען, אין דער צייט, ווען כ'האָב מיט די פיס בעמיהט זיך צו מאַכען אַלץ גרעסער די עפענונג. און גראָד אין דעם מאָמענט, ווען מיין פערחלשט געזיכט איז פערשוואונדען פון דער אויבערפלעכע, אין דעם מאָמענט בין איך אַריינגעשפּרונגען אין דער בעהעלטעניש. איך בין געווען געראַטעוועט.

דאָן לואי האָט איבערגעדרעהט דעם קאַליקע, ווי אַ פּאַקעט, וואָס מ'בינדעט אַרום מיט אַ שנור און האָט ווייטער גערעדט:

— צו האָט איהר אַמאָל בעזוכט אין נאָר־מאַנדיע אויפ'ן ברעג פון דער סענע דעם אַלטען פעאָדאַלען שלאָס טאַנקאַרוויל? אַלזאָ דאָרט הינ־טער די חורבות געפינט זיך אַ ברונעם, וועלכער בעזיצט די איינגעשאַפט, ווי איבעריגענס פול ברונעמס פון יענער צייט, אַז אַ חוץ דער געוועהנליכער עפענונג, וואָס געהט אַרויס אויף דער ערד, האָט ער נאָך אַנ'עפענונג, וואָס בילדעט ווי אַ קאָרידאָר אונטער דער ערד צו איינעם פון די זאַלען אין שלאָס. אין טאַנקאַרוויל איז די עפענונג פערשלאָסען מיט אַ קראַטע, דאָ איז זי געווען פערמויערט מיט אַ דינער שיכט פון שטיינדלעך און טינק. אַריינ־פאַלענדיג אין דער בעהעלטעניש און געדענקענדיג דעם ברונעם פון טאַנקאַרוויל, האָב איך אָנגעהויבען צו פאָרשען, וואוהין עס פיהרט דער קאָרידאָר. כ'האָב שנעל פערשטאַנען, אַז ער פיהרט אין דער ריכטונג צו דער הייל. אָפּגעהענדיג אַ דרייסיג טריט, בין איך געקומען צו טרעפּלעך, וואו פון אויבען איז אַריינגעדרונגען אַ שיין דורך ציגעל און שטיינער. כ'האָב לייכט בעזייטיגט די שטיינער, וואָס האָבען פערשטעלט דעם אַריינגאַנג, און כ'האָב זיך געפונען צווישען די חורבות פון טורעם, באַלד נעבען דער הייל וואו ס'איז געלעגען פלאָרענציע. נעהנ'ט נאָך אייער קול, האָב איך זיך אַרונטערגע־גליטשט דורך די שטיינער און זיך בעהאַלטען אין דער הייל, וואו כ'האָב געקאָנט אָבסאָרווירען אייער געזעגענונג־סצענע מיט פלאָרענציע לוויואַסער און אויס־הערען דאָס געבעט און די דראָהונגען מיט וועלכע איהר האָט פלאָרענציען געמאַטערט. כ'מוז מודה זיין, אַז מאָמענטענווייז איז עס געווען אפילו גאַנץ קאָמיש, בעזונדערס, ווען געפונענדיג זיך איבער דער הייל, האָט איהר אויסגעשריען מיט פּאַטאָס: „דו האָסט עס אַליין געוואָלט, פלאָרענציע! שטאַרבט זשע!" אין דער הייל איז שוין דעמאָלט קיינער נישט געווען, ווייל כ'האָב אויסגענוצט דעם מאָמענט, ווען איהר האָט זיך דערווייטערט, און האָב פלאָרענציען בעזייטיגט פון דער הייל. אַזוי אַרום איז מיר געלונגען גליקליך אויפצולעזען די בלוטיגע דראַמע, וועלכע איהר האָט אויפגעפלאַנעוועט.

(פאָרטזעצונג קומט)

הומאר — דער קונדס — סאטירע

צוזאַמענגעשטעלט דורך א. שארפצינגעל

פרידלינג.

מיט דעם אנקום פון דעם פרידלינג
ווען עס אנטלויפט די קעלט;
ווילט זיך לויפען איבער גאַסען,
און וואַרפען מיט געלט.

ווילט זיך פליהען איבער וועלדער,
און שרייען אין דער וועלט;
ווילט זיך פיהרען נייע ליבעס
מיט יונגער־טשי באַזעלט.

נור ס'איז שווער דאָס פּראַקטיצירען,
געה לויף — אַז ס'איז פערשטעלט,
וואַרף מיט געלט, אַז ס'פּייפט דער דלות,
אַז רק עס פעהלט און פעהלט.

געה שריי, אַז אויף יערען ווינקעל,
פּאָליציי איז צושטעלט;
פיהר נייע ליבעס, אַז דאָס ווייב
ליגט אויפ'ן קאַרק און שעלט!...

לעבעדינער.

———:O:———

ווערטלעך
פון הערשעלע אָסטראָפּאָלער.

אַ מאָל איז הערשל געשטאַנען אין בית־המדרש און האָט געדאַוונט. אַ יודענע איז אַריינגעפאַלען אין בית־המדרש מיט אַ ליאַרם:

— ר' הערשעלע! גאָט איז מיט אייך, גיט נור גיכער אַהיים, אייער שטוב ברענט!

— זייט אַזוי גוט — זאָגט הערשל — און זייט דאָס מודיע מיין ווייב. איהר ווייסט דאָך, איך מיש זיך נישט אין קיין שטוב־זאַכען...

*

הערשל'ס ווייב איז קראַנק געוואָרען נוטה למות, די חברה קדושה האָט געגעסט(?) בייא דער קראַנקער, געגען טאָג איז זי געשטאָרבען.

הערשעל איז געלעגען אין אַלקער און געכראַפּעט.

אַ חברה־קדושה מאַן האָט איהם אויפגעוועקט:

הערשעל פייגא־לאה איז געשטאָרבען, דער דאָקטאָר איז געקומען געבען דעם טויטען־צעטעל.

שטעהט הערשעל אויף פון בעט, גיסט אָב נעגעל־וואַסער, קומט אַריין אין שטוב פון מת און דערזעהענדיג דעם דאָקטאָר זאָגט ער:

ברוך הבא! הערר דאָקטאָר! „סקאָציל קומט!" אַ חשוב'ער גאַסט, כ'לעבען!...

אב הרחמים

עס האָט אַ הוה
געגריבעלט זיך
אין טיפען
לעבענס־סוד,
און האָט דעריזעהן
דאָס געטליך ליכט,
וואָס שטראַהלט
פון זיין געגאָד.

זי האָט אַ לויב
בעזונגען איהם
פאַר אַלע זיינע וועגען:
געדאַנקט איהם,
וואָס איהר איי
איז רונד
און אָהנע
שאַרפע ברעגען.

א. ל. וואָלפסאָן.

אויף דער שוועל

— פאַר וואָס איז אַ מאַן שטאַרקער פון אַ פרוי?

— דערפאַר וואָס ער דאַרף אויסהאַלטען פון איהר מעהר ווי זי פון איהם.

— ווער געהט אָהן פּיס?

— די צייט.

— ווער לעבט שפּילענדיג?

— אַ קלעזמער.

— ווען שטעהט אַן אָרימאַן הויך?

— ווען ער שטעהט אויף אַ באַרג.

*

— ווען איך האָב אָנגעהויבען מיין געשעפט, האָב איך גאָרנישט פערמאָגט, אַ חוץ מיין אינטעליגענץ.

— יאָ, — האָט איינגעשטימט זיין פריינד, — און דאָס מיינט, אַז דו האָסט אָנגעהויבען מיט אַ זעהר קליין קאַפּיטאַל

*

ווי אַזוי איז דאָס מיידעל געפאַלען?

— צוליב אַ שטיין.

— ווי אַזוי?

— דער שטיין איז געלעגען אין אַ שוי־פענסטער פון אַ יובעליר־געשעפט.

מאָראַל

נישט האַנדעל
מיט אַ פרוי וואָס האָט
אַ מאַן אַ העלר
אַ שטאַרקען;
וואָס האָט אַ פויסט
אַנ'אייזערנעם,
און קען צובּרעכען
קאַרקען.

ווייל ערשטענס
שמייסט מען נאָכ'ן טויט
מיט אָנגעבּרענטע
ריטער;
און צווייטענס,
כאַפּען קלעפּ פון מאַן
איז, ברודער לעבען,
ביטער.

א. ל. וו—ן.

למך פליהט איבער דער „לודקע"

(ראַדיאָ־בעריכטען פון דער געפעהרליכער לופט־רייזע)

איך האָב בעשלאָסען אונטערצונעהמען איינע פון די געפעהרליכסטע לופט־רייזעס אין דער וועלט... איך האָב בעשלאָסען אַריבּערצופליהען די „לודקע". מיין בעשלוס האָט געמאַכט אַזאַ קאָכעניש און רעש — אין לשער. מ'האָט מיך אָנגעקוקט ווי אַ משוגע־נעם. בּיים געפליגעל־הענדלער־פעראיין האָב איך גענומען אַ פּאָר פליגעל מיט אַ הכשר פון לאָדזער ראַבּינאַט, זיך טובל געווען אין דער אגודה'שער מקוה, מיטגענומען וואַלעריאַן טראָפּען פון קראַנקען־קאַסע, אַריינגעלעגט שמות אונטער די אָרימס און אַוועק צום ברעג פון דער „לודקע". דאָרט איז שוין געווען גאַנץ לאָדז. חזן יאָסעלעוויטש האָט מיר גע־מאַכט אַ מי שברך און באַלד נאָכדעם אַנ'אל מלא רחמים, מיין ווייב, חיה צירל, האָט גע'חלשט, מיין 5 פערזענע טעכטער האָבען זיך אָנגעגרייט חתנים

די אָבסערוואַציע

דער ספעציעלער קונדס־שליח אָבסערווירט למך'ס ריזיקאַלישע לופט־רייזע

— אויב מיין פליה זאָל געלונגען. איך אַליין, האָפ אָפּגעזאָגט ווידוי און — הייראַ! איך בין שוין אין דער לופטען.

פון פראַים לאַזערס גאָרטען האָט זיך דער־הערט דער געזאַנג פון דער בונדישער שבועה; פון באַלוטער מאַרק — די „פּועלי־ציון־שבועה"; אין קאָליע־גאָרטען — „התקוה"; אויפ'ן וואָרני רינעק — דער אינטערנאַציאָנאַל און אויף גראַנסקאַ גאַס — „אשר יצר".

כ'פליה אַלץ העכער און העכער, כ'זעה נאָך דעם שפּיץ פון פּאָזנאַנסקי'ס מצבה, פון אַלטשטאָ־טישען קאַשטשאָל און משה בראָרזאָנס האָר,

נאָר שווערינקייטען בעגעגען איך שוין. די ערשטע שווערינקייט בייצוקומען איז געווען די גערידכטע שיכט לאָדזער לופט־מענשען: יודען מיט היטעלעך און קאַפּעלושען, קאַפּעטעס און קורצע מאַרינאַרקעס מיט שטעקעלעך אין די הענד הענגען אין דער לופטען מאַכען מיט די פיס, — צו בעקומען אַ באָרען און פאַכען מיט די הענד, — זיך אָנצוכאַפּען אין הימעל. ווי הענגען אָבער אַזוי שטענדיג אין דער לופטען.

ווייטער איז אָנגעקומען דער וואָלקען פון לאָדזער לופט־געשעפטען: ליגענס, אינטריגעס, קללות חרמות, ריך־תורה'ס, וועקסלען, פּראָטעסטען, קלאַ־זולעס, וויראַקען, נאַקאַזען, לאַפּובקעס, רעיענטען, סעקוועסטראַטאָרען, קאָמאָרניקעס, קאָאָפּעראַטיווע באַנקען, פּערזיכערונגס־געזעלשאַפטען, ספּולקעס, רעכטס־קאָנסולענט און אַלע איבעריגע. דאָן איז מיר ווידער די לופט געוואָרען פערנעפּעלט און עפּעס מאָרנע משונה'דיגע קולות האָבען זיך געטראָגען. דאָס בין איך אַדורכגעפלויגען דעם וואָלקען פון קולות פון יודישע אָרימעלייט, וואָס האָבען געשריגען צו דער קהלה נאָך שטיצע; פון יודישע אַרבּייטער, וואָס שרייען צו די יודישע פאַבּריקאַנטען נאָך אַר־בּייט; פון יודישע לאָקאַטאָרען, וואָס האָבען געוויינט נאָך עקסמיסיעס; פון אונטערגעוואָרפענע קינדער און נאָך און נאָך. די אַלע קולות זענען געבליבען הענגען אין די לופטען צוזאַמען מיט די הבטחות פון לאָדזער מאַגיסטראַט, קראַנקען־קאַסע, ציוניס־טישע אָרגאַניזאַציע, „בונד", „פּועלי־ציון".

כ'פליה ווייטער, פּלוצלונג, אַ שוואַרצער וואָל־קען און מ'זעהט גאָרנישט. דאָס איז אַ כמאַרע פון לאָדזער לופט — געזעלשאַפטען: חולים־פעראיינען, לחם־פעראיינען, אורחים — פעראיינען, קליינהענד־לער, מיטעלהענדלער — און גרויס־הענדלער, סאָציאַ־ליסטישע, האַנדווערקער־פעראיינען, בּורזשואַזע האַנד־ווערקער, פאַבּריקאַנטען־פעראיינען, שול־אָרגאַניזאַ־ציעס און נאָך און נאָך.

באַלד ווידער אַ נייע אָנשיקעניש: לופט־שלעפער, דאָס איז דאָס משוגעים־הויז, וואָס די „בני־בּרית"־לאָזשע האַלט אין בּויען, און דאָס איז ווידער די טורן־האַלע, וואָס „מכבי" בּויט שוין זייט הונדערט יאָהר, ווייטער אַבּיסעל די ערד־קאָלאָניע, וואָס „אָרט" בּויט אויף אַ שר קאָהנ'ס פּלאַץ.

איצט בין איך אַריין אין דער ספערע פון גיפטיגע גאַזען און שטיקענדער לופט. קודם־כל, די שטיקענדע לופט פון דער יודישער קהלה און דאַן די אַסימילאַטאָרישע לופט פון „טאָז"; די ביוראָקראַטישע לופט פון „אוזדראָוויסקא"; די ציו־ניסטישע לופט פון „העלענובעק"; די סאָציאַליסטישע לופט פון די יודישיסטישע שולען; די לופט פון דער פּאָלעמיק אין די לאָדזער אַרבּייטער־וואָכען־בלע־טער; פון די פישמערק און קאַנאַליזאַציע.

פּלוצים גיבען מיינע פליגעל זיך אַ שטויס אָן אין אַ סלופּ, ווערען צובּראָכען און איך פאַל אַראָפּ. פאַלענדיג, האָב איך נאָך בעוויזען צו בעמערקען, אַז דער סלופּ איז געווען פון יודישען טעאַטער, וועלכעס הענגט אין דער לופט.

למך.

——•••——

אַ שדכן נישט קיין ליגנער.

שדכן: — איך זאָג אייך, איהר קריגט אַ מיי־דעל איז זי אַ גרויסע בריה, עס ברענט ביי איהר אַלעס אונטער די הענט.

חתן־בחור (אין כעס): — איהר זייט אַ ליג־נער, זייט איהר! איך בין געבעטען געווען בייא איהר אין הויז צו מיטאָג, איז די פיש, וואָס זי האָט אַליין געמאַכט פאַר מיר, געווען צוגעבּרענט.

שדכן: — נו, בין איך אַ ליגנער, אַ שדכן? איהר זעהט דאָך, אַז וואָס איך האָב אייך געזאָגט איז נישט קיין ליגען, אַז עס ברענט ביי איהר אונטער די הענט!

אַ גליקליכער צוזאַמענקונפט.

צוויי ישיבה־בחורים האָבען געגעסען אַ „טאָג" ביי איין בעל־הבית. דעם לאָבען ברויט האָבען זיי געשניטען איינער פון איין זייט און דער אַנדערער פון דער צווייטער זייט.

— וואָס'זשע, איהר זייט ברוגז צווישען זיך?

— האָט זיי דער בעל־הבית געפרעגט.

— ניין, — האָבען זיי געענטפערט — מיר ווילען זיך באַלד צונויפקומען.

ביאָגראַפיעס

(פון אונזער לעקסיקאָן)

דוד האַמבּורגער.

דוד האַמבּורגער איז אַ גרויסער אַרטיסט. אַ בעווייז דערצו האָט מען — ער האָט שוין גע־פייערט אַ יובּיליי.

צי האַמבּורגער איז באַלד געבוירען געוואָרען אַנ'אַקטיאָר, ווייסט מען נישט, מען ווייסט אָבער, אַז אַלס אַקטיאָר איז ער שוין אַ סך מאָל געשטאָר־בען — פון הונגער.

דוד האַמבּורגער איז זעהר רייך — אין פער־גאַנגענהייט. ער האָט שוין געשפּילט אין אַלע הויפּט־שטערט אין אייראָפּע, ער איז אַזוי אַרום געוואָרען אַ וועלטס־מענש. נאָר דאָס, וואָס די וועלט קלינגט נישט מיט איהם, איז ער נישט שולדיג, דאָס איז די וועלט שולדיג, די וועלט איז אונדאַנקבּאַר.

דאָס יודישע טעאַטער האָט איהם זעהר פיל צו פערדאַנקען, קודם־כל דערפאַר, וואָס זיין ווייב איז נישט קיין אַקטריסע.

דוד האַמבּורגער געהערט צו די אַרטיסטען מיוחסים. ער האָט אַמאָל געשפּילט אין אַ גוטע טרופּע — ביי די ווילנער.

מיט וואָס בעשעפטיגט ער זיך איצט? כ'מען זאָגט, אַז ער שפּילט ווייטער טעאַטער, נאָר זיין ביאָגראַף שטעלט זיך דערויף נישט אָפּ.

———:O:———

וואָס איז עס?

— וואָס איז עס אַזוינס, וואָס האָט פיער פיס און מאַכט „סע"?

— ס'איז אַ קאַץ.

— און וואָס איז עס אַזוינס אויף פיער פיס און מאַכט האַו־האַו?

— פערשטייט זיך, אַ הונט!

— אַציגר, זאָג זשע מיר, וואָס איז עס אַזוינס אויף פיער פיס און סאַכט גאָרנישט?

— כ'ווייס נישט!

— ס'איז גוטער ברודער, צוויי מלמדים, וואָס גייען נאָך נדבות.

———

אין אַ פאָלקס־שול.

אַלזאָ, קינדער, ענטפערט מיר! — האָט גע־פרעגט דער לעהרער, — ווען איך נעהם אַ פונט פלייש, און צושנייד אויף צוויי, וואָס קומט דערפון אַרויס?

— צוויי האַלבע, לעהרער!

— און ווען איך צושנייד די צוויי האַלבע ווי־דער אויף צוויי טייל, וואָס קומט איצט אַרויס?

— אַ פערטעל!

— גוט, און ווען אידצוטייל עס ווידער?

— דאַן ווערט עס האַק־פלייש! — רופט אויס אַ יונגעל.

אין געריכט.

... און איצט, מיינע הערען געשוואָרענע, גיט נור אַ טראַכט! דער בעשולדיגטער איז טויב אויף ביידע אויערען, היינט ווי אַזוי האָט ער געקענט הערען די שטים פון זיין געוויסען?

שפּאַס פון פאַמיליען־ווינקעל

די גוטע שוויגער.

שוויגער (צום איידעם): — ווען דער זייגער פאַלט אַרונטער מיט איין מינוט פריהער, פאַלט ער מיר גלייך אין קאָפּ אַריין.

איידעם: — יאָ, יאָ, אַזוי ווענען שוין די זייגערס, שטענדיג פערשפּעטיגע זיי זיך..

ביי דער גאָלדענער חתונה.

ביי די גאָלדענאַם האָט מען געפייערט די גאָלדענע חתונה, אַז דער אַלטער גאָלדענאַם איז געוואָרען בגילו־פינ'דיג, האָט ער אַזוי געזאָגט:

„איין טעלה האָט שרה'לע, מיין ווייב, וואָס זי איז זעהר פרום, נאָך פרומער ווי יודען, וועלכע ווענען געוואַנ־דערט אין דער מדבר, זיי, די יודען, האָבען געגעסען מן פערציג יאָהר צייט איז זיי מיאוס געוואָרען, און מיין יו־דענע, זאָל געזונט זיין, עסט דעם מאַן שוין פופציג יאָהר צייט און עס איז איהר נאָך אַלץ נישט מיאוס געוואָרען".

בלויז זי.

קלמן: — האָט איטיצער פון דיין משפּחה געטאַן אַ נומען שדוך?

זלמן: — בלויז מיין ווייב.

די מאַמע.

מוטער (צו דער טאָכטער): — ווען מאַקס וועט דיר היינט מאַכען אַ חתונה־פאָרשלאָג, שיק איהם צו מיר, זאָל ער מיט מיר רעדען.

טאָכטער: — און ווען ער וועט מיר נישט מאַכען קיין חתונה־פאָרשלאָג?

מוטער: — דאַן זאָג איהם, אַז איך וויל מיט איהם רעדען.

אַ געניגענדע אורזאַך.

אדוואָקאַט: — וואָס איז די אורזאַך וואָס איהר ווילט זיך גט'ען?

יונגע פרוי: — איך בין פערהייראַט.

———:O:———

פון אויסלענדישען מאַרק.

אימפּאָרטירטער הומאָר מיט וואַלאָריזירטען צאָל

אַריינגעפאַלען.

— צי האָב איך דעם כבוד צו רעדען מיט ה' בראַנק? איהר קענט דאָך אַוודאי מיין אייניקעל, וואָס אַרבּייט ביי אייך אין ביוראָ?

— אָך, יאָ, איך דערמאָן זיך, מאַקע מיט אַ פּאָר־טאָג צוריק האָט ער געבעטען ביי מיר אורלויב, כדי ער זאָל קענען זיין אויף אייער לויה.

דער דאָקטאָר און דער אדוואָקאַט.

— פאַרוואָס געהסטו אויף קוליעס?

— כ'בין געפאָהרען אויף אַ צוג, וואָס איז אַראָפּ פון די שינעס.

— נו, קאָנסטו זיך נישט בעגעהן אָהן קוליעס?

— מיין דאָקטאָר זאָגט מיר, אַז איך קאָן, אָבער דער אדוואָקאַט מיינער האָט זיך אַנגעשפּאַרט, אַז נישט.

די פּאַציענטקע.

— ה' דאָקטאָר, פאַרוואָס האָט איהר מיר געהייסען אַרויסשטעקען די צונג, איהר האָט דאָך אַ־ילו אויף איהר קיין קוק נישט געגעבען?

— כ'האָב געוואָלט האָבען כאָטש אַ מינוט רוה ביז כ'וועל אָנשרייבען דעם רעצעפּט.

אויפריכטיג.

— זאָג מיר דעם אמת, אַדאָלף, וועסט מיך נישט אויפהערען ליב צו האָבען, ווען איך וועל ווערען עלטער און מיאוס'ער?

— אָ, מיין ליבע, איך חמס, אַז דו וועסט מיט דער צייט עלטער ווערען אָבער, אַז דו וואָלסט ווערען מיאוס'ער דאָס איז דאָך שוין אונמעגליך.

אין שולע.

לעהרער: — און איינצאָהל זאָגט מען אַ קינד. ווי הייסט עס אין „מערהצאָהל"?

שילער: — אַ צווילינג.

———:O:———

קינא „MIMOZA" קילינסקי 178 178

היינט און פאלגענדע טעג! גרעסטע סענסאַציאָנעלע פרעמיערע! היינט און פאלגענדע טעג!

דער מאַן מיט דער בייטש
DOUGLAS FAIRBANKS
(CZŁOWIEK z BICZEM)

דער בעריהמטער פונ'ם בילד „Złodziej z Bagdadu"

דאס פרעכטיגסטע מייסטערווערק פונ'ם געניאַלסטען העלדישען אַרטיסט.
נאָך ביז איצט נישט געזעהענע מיטרייסענדע קאָמעדיע-דראַמע. :———: אין דער הויפט-ראָלע:

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאַליסטען
און ערצטליך-דענטיסטישער קאַבינעט
זגיערסקא 17 טעל. 16-33.

ד"ר ראַקאָווסקי	נאָז האלז, אויערן קר.	10—11 2—3 7—6
ד"ר רוזשאנער	הויט און געשלעכט קר.	10—11 1—2
ד"ר גאָלדשטיין-פאָלאַק	אויגען-קראַנקהייטען	1—2 7—8
ד"ר יוסטמאַן	נערוועז קראַנקהייטען	12—2 חוץ זונ.
ד"ר ראָזענצווייג	קינדער-קראַנקהייטען	10—12 4—5
ד"ר פאַפיערני	פרויען און געבורט-הילף	11½-1 5—6
ד"ר קאַנטאָר	כירורגישע-קראַנקהייט.	4-5 זונ. 1—2
ד"ר ווייגבערג	אינ. הערץ לונגען-קר.	11-1 5½—7
ד"ר סטופעל	רענטגען	10—12 4—6
א. גראַדזענטשיק	צאהן-ארצט	3—7
נ. ראָזעס	צאהן-ארצט	9—2

צאהן-פּלאָמבירונג, בעלייכטונגען, קראָנען, מאָסטען א. א. וו.
ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געוואָרען
א רענטגען-אינסטיטוט
היילונג פון הויט קראַנקהייטען פון קאָפּ (פּאַרך) מיט רענטגען-שטראַהלען, פאר בעשטראַהלונג און דורכלייכטונגען, קוואַרץ-לאַמפּע, דיאַטערמיע, עלעקטריזאַציע, אַ"ע מעגליכע אַנאַליזען. א קורס פאר שטאַמלער. איינשרייבונגען בייט שאַרלאַך (שקאַרלאַטין) פון 4—5 נאָכמ.
די לעטשניצע איז אויך אָפען זונטאָג.
וויזיט אין דער שטאַט.
ערצטליך-קאָסמעטיש. גאַבינעט
פרל. מ. מאַרקוס נעהמט אָן פון 5—7 אָוועגד

Józef Knapik

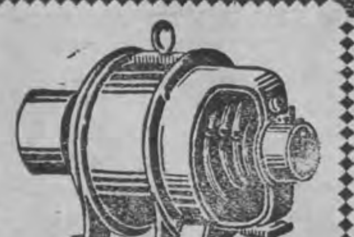

Zakład Elektrotechniczny
i Warsztaty reperacyjne
Łódź, Przejazd 6, tel, 60-90

פיהרט אויס אַלערליי אַרבייטען וואָס האָט אַ שייכות מיט דעם עלעקטראָטעכנישען פאַך דורך אַ זעהר קורצע צייט צו צוגענגליכע פרייזען ווי: צוזאַמענשטעלונג פון נייע קאָלעקטאָרען און רעזערוו-באַבינען, רעפאַראַטור פון דינאַמאָ-מאַשינען, טראַנספאָרמאַטאָר-מאָטאָרען און אַלערליי עלעקטרישע אַפּאַראַטען

איך בעזיץ אויף לאַגער מאָטאָרען, דינאַמאָ-מאַשינען, בערשטען צו דינאַמאָ מאַשינען, און מאָטאָרען פון אַלע גרעסען, בערשטען-האַלטערס, מאָטאָר און טראַנספאָרמאַטאָר-אייל.

קרבנות פון אוריך-זויערע!

עמפפעהלט דורך
פראָפעסאָר
לאַנסעראָ
געוועז. פרעזעס
פון דער
מעדיצינישער
אַקאַדעמיע

פאדאגרע
פעטקייט
רעוומאַטיזם
אַרטעריען-
סקלעראָז

יעדער פערניפּעטעטער מיט אורין זויער, געפּייניגטער דורך וועהטאַגען, קאָן געראַטעט ווערען נאָר דורך

URODONAL

ווייל צעלאָזט דעם אוריז-זויער URODONAL
Generalna Reprezentancja: **Warszawa, Fredry 4, tel. 73-55**
Prawdziwy URODONAL tylko z polską i francuską etykietą.

וואַרנונג!
אַזוי ווי עס האָבען זיך בעוויזען אין שטאָט פערשידענע נאָכגעמאַכטע פעלד-בעטען, מאַך איך בעקאַנט דאָס ג' פובליקום, אַז די עכט-פּאַטענטירטע **בעטען** עכט-פּאַטענטירטע
זענען פערזעהען נור מיט דער שוץ-מאַרקע
PALMA-PATENT
פאַר וועלכע מיר זענען פעראַנטוואָרטליך ביז 3 יאָהר.
— צו בעקומען איז אַלע געשעפטען. —
אויסערדעם, בעזיצען מיר שטענדיג אויף לאַגער אין אַ גרויסען אויסוואַהל
ניקעל-בעטען, אַמעריקאַנקעס,
ניקעל-קינדער-בעטען, קינדער-וועגעלעך,
טיש-בעטען, קינדער-בענקעלעך
מעטער-מאָס, אויף רעדלעך.
מאַטראַצען געבעטע, שאַטקאָווע און קאַנאַדיסקע.
קאָזעטקעס און טאַפּטשאַנעס.
בעמ.: בעטלעך מיט ווענטלעך ווייס אָדער ברוין 17 זל.. פאַלאָווע בעטלעך 14 זל.
רעעלע בעהאַנדלונג. ❖ פאַבריקס-פרייזען. ❖ זעמטליכע רעפּעראַטורן.
הורט! **לאָדז, פאַלנאצנאַ 24, טעל. 31-85.** רעטייל!

נור 1 רעקלאַמע-חודש!
איך מאַך דערמיט בעקאַנט דאָס געעהרטע פובליקום, אַז נאָך אַ גרינדליכען רעמאָנט, האָב איך ביי מיין קינסטלעריש-פאָטאָגראַפישען אַטעליער ערעפנעט
אַ ספּעציעלען פּאָרטרעטען-אַנשטאַלט,
וואו עס ווערען אויסגעפערטיגט די שענסטע פּאָרטרעטען לויט דער נייעסטער פאָטאָ-טעכניק צו שטוינענד ביליגע פרייזען:
אַ פּאָרטרעט 30 X 40 מיט פּאַספּאַרטו און ראַהם נור 13.50 זל.
„ „ 50 X 40 „ „ „ „ 20.— „
די אויפנאַהמען צו פּאָרטרעטען ווערען געמאַכט גענצליך אומזיסט.
נוצט אויס די געלעגענהייט! מיט אַכטונג
קונסט פאָטאָגראַפישער און פּאָרטרעטען-אַטעליער
„PARISIEN" wł. H. Sroka
Łódź, Brzezińska 69. צופאָהר מיט'ן טראַמוואַי נומ' 1.

מעבעל
איך קויף און פערקויף
דיוואַנעס, פעלצען, ניי-מאַשינען, גאַרדעראָבען, סאַמאָוואַרען א.ז.וו. און צאהל די העכסטע פרייזען
א. ווייצמאַן נאַרוטאָוויטשאַ 19
(דזיעלנאַ)
אין מעבעל-געוועלב, (פריוואַט-וואוינונג שענקעוויטש 29)
ביי מיר איז שטענדיג דאָ פערשידענע געניצטע מעבעל אין גוטען צושטאַנד צו פערקויפען. 819

געזעלשאַפט צו פערשפרייטען פאַך-קענטנישען
ביי יודישע פרויען אין לאָדז
„אַרבייט" („PRACA")
וואָלטשאַנסקאַ 21, טעלעפאָן 15-67
נעהמט אָן איינשרייבונגען אויף
1) שניידעריי 2) נייהטאַרעריי
3) האַנד-אַרבייטען 4) אָנדולאַציע און מאַניקור
5) היטען-פוצעריי 6) איינבינדעריי — לוקסוס.
אינפאָרמאַציעס ערטיילט דער סעקרעטאַריאַט פון 9 ביז 1 נאָכמ. און פון 3 ביז אָוועגד. 606

עלטערן!
פאַר 3 זלאָטעס אַ וואָך ווערט געלערנט מיט קינדער וואָס לערנען אין פאָלקס-שולען: חומש, רש"י נ"ך משניות, גמרא יהדות היסטאָריע, רעדען און שרייבען העברעאיש און יודישע בריות וועלבסט צוזאַמענשטעלען דורכ'ן בעזאוכטען אָרטאָדאָקסישען העברעאישען לעהרער י. ד. ראָזענפעלד. פלאַץ וואָלנאָשטשי 6 קווער אָפ. רעכטס 2 שט. ניע. ס'ווערן אויך אָנגענומען אָנפענגער פון 5 יאָהר אָן
אַ שטרענג רעליגיעזע ערציהונג! ערפאָלג גאַראַנטירט!

Dr. med.
NIEWIAŻSKI
Sienkiewicza 34
tel. 59-40.
ספעציאַליסט פאַר סיפיליס, טריפער און הויט-קראַנקהייטען. בעהאַנדל. פון מענער-שוואַכקייט. נעמט אָן פון 5—9 אָוועגד

Lekarz-Dent.
ZOFJA
Bielakowska
Kilińskiego 113
(Nawrot 41, tel. 48-27)
פון 10—1½ און פון 4—7 אָוו., רעסעקציעס, רעפּלאַנטאַציעס, היילונג פון דזשאַנסלעס, ציינער א. אַ. וו.
די ווינדע איז מעטינ.

Dr. HELLER
ספעציאַליסט פאַר הויט-און ווענערישע קראַנקהייטען.
2 נאַווראָט 2
נעמט אָן ביז 10 פריה, 1—2 און פון 4 - 8 אָוו. פאַר פרויען באַזונדער פון 4 5 נאָכמיטאָג. פאַר אומבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען.

Dr. W. ŁAGUNOWSKI
הויט, ווענערישע קראַנקהייטען און מענער-שוואַכקייט
42 גדאַנסקאַ 42
נעהמט אָן פון 9 ביז 10½ פריה און פון 1 ביז 2¾ נאָכמ.
זו פון 8 ביז 9 אָוועגד 388

והיה כי ישאלך בנך מחר לאמר מה זאת?
פאַרוואָס לויפט יעדער אין ביורא פעטריקאָווער 17? ואמרת אליו, זאָלסטו איהם זאָגען
— אַז אין דעם ביוראָ —
17 פעטריקאָווער 17
דורכגאַנג זאַכאָדניאַ 52, יאָז ס'ווערט ערלעדיגט און געוויסענהאַפט געשריבען לויט'ן אויסטאָוו אַלערליי ביטעס קלאָוזולעס, זאַבעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעט א. פּוילען, אַפּעלאַציעס ציווילנע און קאַרנע אַפּאָזיציעס, אַדוואָקאַניעס, רעקורסען וועגען דירה אין אוזשאַנדראָזשעמשי, וועגען פּעסער אין קאָמיסאַריאַט-רזשאָנדו און אַלע פּאָליצײ-בעצירקען, אַקטען אינטערציזיעס, אַקטען דאַראָוויזנעס, קאַרנע ספּראַוועס, ווי אויך איבערזעצונגען אין אַלע שפּראַכען. ספּעציאַליסט פון שותפות-אַקטען
מיט אַכטונג י. מאַנעלאַ, רעכטס-קאָנסולענט.

אַ בשורה טובה פאַר לאָדז!
פאַר 2.50 זל.
עלעקטריש בעלייכטונג אין שטוב
יעדער איינציגער קאָן בעקומען עלעקטריש בעלייכטונג אין שטוב פאַר 2.50 אַ וואָך פאַר יעדען פ. ווי אויך איבעראַרבייטען אַלטע אַנלאַגעס אויף נייע, פון ליטשניק אויף אַגראַניטשניק, פּראַטאָקאָלען פון עלעקטראָווניע.
אַלעס ערלעדיגט די קאָנצעסיאָנירטע פירמע
ח. סאָלניק, לאָדז צעגיעלניאַנאַ 63
פראַנט-געוועלב אין הויז פון פּוילישען טעאַטער. בעמ. זשאַרובקעס „Philips" און „Osram" שטענדיג אויף לאַגער מיט 25% ביליגער. קומט און איבערצייגט אייך.

HEMOROIDY
STAN ZAPALNY·KRWAWIENIE
SWĘDZENIE

USUWA
HEMORIN-KLAWE

LEKARZ-DENTYSTA צאהן-אַרצט
St. GELBERG
זאַכאָדניאַ 15, טעל. 31-08
היילט גאַנץ פערנאַכלעסיגטע ציינער און מויל-קראַנקהייטען, צאָהן-ציהונג אָהן שמערצען, היילט מיט ליכט-בעשטראַהלונג, ספעציעלער לאַבאָראַטאָריום פון קינסטליכע ציין. נעהמט אָן פון 9—12 פאַרמיטאָג און פון 5—7 אין אָוועגד. צו ביליגע פרייזען.

וויכטיג פאַר ה"ה פריזיערס!!!

קעלנישע בלומען-וואַסער	3.50 אַ קילאָ
וועזשעטאַל	1.50 „
ראַזיר-זייף „פּיקסין"	7.60 „
ברילאַנטין	3.50 „

ווי אויך איז צו בעקומען פערשידענע פּלאַטין- און שטאַהל-זאַכען צו פאַבריקס-פרייזען.
מיט אַכטונג
י. דרוקער, זאַוואַדזקאַ 11.

טלתים-פאַבריק
אויספערטיגונג פון וואָלענע, האַלב-וואָלענע, זיידענע טלתים, שמי מעריקישע, ווי אויך טלתים-קטנים דורט און דעמעל פּיז אויספערטיגונג, אויך גאַרטלען, שפּאַניער און ציצית צו בעקומען ביליגער ווי איבעראַל
ביי א. ח. ציטרינאָווסקי קאַמיענגאַ 1.
פון צהמען מויער פערמער. קומט און איבערצייגט אייך! בעמערקונג: ס'ווערן אויך אָנגענומען אַלטע טלתים צו וואַשען 198

ל א ד ז
20 אפּריל 1928

דאס לאדזער לעבען

ל א ד ז
20 אַפּריל 1928

20
פרייטאג
ל'
ניסן תרפ"ח

אַפּריל
זון-אױפגאַנג 5.?8
זון-אונטערגאַנג 5.45
ליכט-צינדען—6.30

סטאַטיסטישעס.

(–) די שטאָטישע בעפעלקערונג אין פּוילען האַלט אין איין שטייגען: אַזוי האָט די בעפעלקערונג פון וואַרשאַ וועלכע האָט אין 1897, בעטראָפען 593,778 האָט אין 1921 זיך פערגרעסערט ביז אויף 963,713 און אין 1927 ביז אויף 1,028,982.

לאָדז, וועלכע האָט אין 1897 יאָהר געהאַט אַ בעפעלקערונג פון 309,608 נפשות האָט אין 1921 געהאַט 451,974 און אין 1927 578,069, לעמבערג האָט אין יאָהר 1920 געהאַט 159,877 איינוואוינער האָט אין 1927 געהאַט 233,596. קראָקאָ האָט אין 1900 געהאַט 91,313 איינוואוינער און – 219,388.

דאָרף-שרפות.

(–) נעכטען בייננאַכט האָט אויסגעבראָכען אַ שרפה אין דאָרף „סטאַרע-מיאַסטאָ" (קעלישער-קרייז) אין איין רגע האָט דאָס פייער אַרומגעכאַפּט אַלע בנינים, וואָס זענען פערברענט געוואָרען צוזאַמען מיט הונדערט בהמות.

אַ צווייטע שרפה האָט נעכטען בייננאַכט אויסגעבראָכען אין דאָרף קילאָניאַ. עס האָט אָפּגעברענט דאָס הויז און די פערבויאונגען פון דעם דאָרפס-ווירט יוזעף קנאַשיאַ.

די שרפה איז ענטשטאַנען דערפון, וואָס דער 11 יעהריגער פּאַסטוכעל יאַן שולץ איז בייננאַכט בעגאַנגען מיט פייער אַ קוק-טון צו די בהמות און האָט אנפאָרזיכטיג אונטערגעצינדען דאָס היי.

שפּענדע.

אויף דער פערלאָבונג פון פרל. י. טוכמאַן מיט ה' ה. צאַדיקעוויטש איז געשפּענדעט געוואָרען 5 זל. פאַר יתומים-הויז זגערזשער 40. דאָס געלד איז אָבצונעמען אין אַדמיניסטראַציע פון אונזער צייטונג.

פון געריכט.

פערשווינדונג אין קאָרטען-שפּיל.

(ב) בשעתו האָט עס געקלינגען אין לאָדז מיט אַ דעפראַודאַציע, וואָס עס האָט געמאַכט אַ געוויסער וואַנדאַכאָוויטש, אַן אָנגעשטעלטער אין דער מעהל-פירמע פון דוד צינאַמאָן.

וואַנדאַכאָוויטש האָט אייגמאָל פערלוירען 1840 זל. ווענדיג אומקעהרען דעם בעל-הבית דאָס געלד, האָט ער געפאָלגט אַ „גוטען פריינד" און געגאַנגען דאָס געלד געווינען אין קאָרטען. ער האָט אָבער אינגיכען פערשפּילט ביי די קאָרטען-שפּילערס נאָך 7 טויזענד זלאָטעס – אויך פרעמד געלד.

דעמאָלט האָט איהם אַ צווייטער „גוטער פריינד" אַ געוויסער אָזשעכאָווסקי געראַטען צו פאָהרען קיין וואַרשאַ, וואו ער וועט קענען געווינען אויפ'ן פערד-געיעג, וואו אָזשעכאָווסקי האָט בעקאַנטע זשאָקעיען.

וואַנדאַכאָוויטש האָט געגלויבט און געפאָהרען קיין וואַרשאַ. דאָרטען האָט דער געשיקטער אָזשעכאָוויטש אויסגענאַרט ביי וואַנדאַכאָוויטש'ן נאָך 5 טויזענד זלאָטיס. דער אומגליקליכער וואַנדאַכאָוויטש האָט ענדליך בעשלאָסען צו מאַכען אַ סוף צו זיינע מאַטערנישען, ער איז בעגאַנגען און אַליין געמאָלדען דעם בעל-הבית וועגען אַלע זיינע מיסברויכען און דער בעל-הבית האָט איהם געלאָזט אַרעסטירען.

אין קרייז-געריכט איז וואַנדאַכאָוויטש ווי אויך אָזשעכאָווסקי פער'משפּט געוואָרען צו 2 יאָהר תפיסה.

זיי האָבען איינגעגעבען אַן אַפּעלאַציע.

דאָס אַפּעלאַציאָנס-געריכט האָט פערקלענערט די שטראָף וואַנדאַכאָוויטש'ן אויף 6 חדשים, אָזשעכאָווסקיס משפּט בלייבט נישט געענדערט.

די צוויי לאָדזער יודישע באַנדיטען פאַר'ן געריכט.

וואָס האָט זיי בעוואויגען צו שיסען אויף די פּאָליציאַנטען?

פון וואַרשאַ שרייבט מען אונז:

דעם 29־טען פעברואַר ה. י. איז די גאַנצע עפענטליכע מיינונג אויפגערודערט געוואָרען צוליב אַ סענסאַציאָנעלער געשיכטע וועגען יודישע באַנדיטען.

די אַנטיסעמיטישע גאַסען־פּרעסע האָט פערשטעהט זיך, גלייך אויסגענוצט דעם גאַנצען ענין, כדי צו העצען געגען יודען, דערביי זענען פערעפענטליכט געוואָרען פערשידענע פאַנטאַסטישע ידיעות. צוליב דער טובה פון דער אויספאָרשונג האָט מען אָבער קיין אָפיציעלע פּרטים וועגען געשעהניש נישט פערעפענטליכט און ערשט נעכטען אויף דער געריכטס־פערהאַנדלונג איז דער ענין געוואָרען אַביסעל אויפגעקלערט.

דער נעכטיגער פּראָצעס געהערט דעריבער בלי ספק צו די אויסנאַהמס־פּראָצעסען אין קרייז־געריכט.

דער פּראָצעס איז נישט בעטראַכט געוואָרען אין דעם שטענדיגען משפּט־זאַל, צוליב דעם, וואָס אַלע זאַלען זענען געווען פערנומען מיט פערשידענע פּראָצעסען, האָט דעם משפּט איינגעאָרדענט אין דעם גרויסען פאָדערשטוב־זאַל פון קרייז־געריכט. עס איז דאָרט אימפּראָוויזירט געוואָרען אַ ריכטער־טיש, אַוועקגעשטעלט בענק פאַר פּובליקום און אָן אַ זייט אויף 2 שטוהלען, זענען געזעסען ביידע אָנגעקלאָגטע — יענקעל ראָזענבערג און יחיאל ראָזענבלום.

דאָס זענען די יודישע באַנדיטען.

ביידע אָנגעטאָן אין אַרעסטאַנטען־בגדים; איינער פערוואַקסען מיט אַ שוואַרץ בערדעל, דער אַנדערער ראַזירט. ביידע זיצען מיט דערשראָקענע אויגען, קוקען אויפ'ן פּובליקום, צווישען וועלכע די מעהרהייט שטאַמט פון קראָכמאַלנאַ, זיי קוקען אויף די ריכטער און אויף די פּאָליציאַנטען, וואָס שטעהן נעבען זיי און היטען זיי.

ביידע אָנגעקלאָגטע וואַרטען רוהיג אויפ'ן אויסגאַנג פון פּראָצעס, וועלכער דאַרף ענטשיידען וועגען זייער לעבען.

מיט עטליכע חדשים פריהער וואָלטען זיי גע'משפּט געוואָרען דורך אַ שטאַנד־געריכט, נאָר, אַ דאַנק דעם, וואָס דאָס שטאַנד־געריכט איז סקאַסירט געוואָרען, ווערען זיי גע'משפּט דורך אַ געוועהנליך קרייז־געריכט. אַזוי ווי אָבער זיי ווערען אָנגעקלאָגט אויפ'ן סמך פון אַרט. 15 פון די איבערגאַנגס־פאָרשריפטען, דראָהט זיי סיי־ווי טויט־שטראָף.

5 אין בעשולדיגונגס־אַקט ווערט דערצעהלט פאָלגענדעס:

דעם 29־טען פעברואַר 1928 איז צום לייטער פון דער גנבים־בריגאַדע ביים אויספאָרשונגס־אַמט געקומען יחיאל שעפּס און דערצעהלט, אַז ער האָט געטראָפען אויף קראָכמאַלנאַ 2 גנבים, וואָס ווערען שוין לאַנג געזוכט דורך דער פּאָליציי פאַר פערשידענע פערברעכענס. עס זענען בעשטימט געוואָרען 2 אַגענטען: ברילאַ און ראַראַש, וועלכע האָבען געדאַרפט אויפזוכען און אַרעסטירען די געזוכטע גנבים, וואָס זענען געקומען קיין וואַרשאַ כדי דאָ אויסצופיהרען אַ רייהע גנבות. בעת ביידע אַגענטען זענען געגאַנגען אויף קראָכמאַלנאַ האָבען זיי בעמערקט, ווי צו שעפּס'ען דערנעהנטערען זיך 2 יונגעלייט, וועלכע זענען טאַקי געווען די געזוכטע לאָדזער גנבים ראָזענבלום און ראָזענבערג. אַלע 3 זענען אַוועק פון קראָכמאַלנאַ דורך ציעפּלאַ צום פּלאַץ מיראָווסקי. שעפּס האָט געגעבען אַ צייכען און ביידע אַגענטען זענען צוגעגאַנגען כדי צו אַרעסטירען אַלע 3 פּערזאָן. די פערהאַלטענע האָבען נישט געשטעלט קיין ווידערשטאַנד און ערשט ביי האַנילאָוויטשעווסקאַ האָט ראָזענבערג געגעבען אַ געשריי: „אַנטלויף, פּייר", אַ קלאַפּ־געטאָן מיט דער פויסט אין בויך ברילאַ'ן און אָנגעהויבען אַנטלויפען. ברילאַ האָט אָבער דעריאָגט ראָזענבערג'ן. ראָזענבערג האָט זיך דאַן געוואָרפען אויף ברילא'ן, איהם אָנגעהויבען שטיקען אין האַלז, שלאָגען און צובּרעכען דעם גרויסען פינגער פון דער רעכטער האַנד. ראָזענבערג איז ווייטער אַנטלאָפען און ערשט ביים עק סענאַטאָרסקאַ האָט איהם פערהאַלטען דער פּאָליציאַנט סלאַווינסקי. אין דערזעלבער צייט איז ראָזענבלום אַנטלאָפען דורך סענאַטאָרסקאַ אויף מיאָראָוואַ, זעהענדיג, אַז דער אַגענט ראַראַש יאָגט איהם נאָך, האָט ראָזענבלום אָנגעהויבען שיסען און איהם פערוואונדעט אין אָרעם, ברוסט און לינקען פוס. דער פערוואונדעטער האָט נאָך געענטפערט מיט אַ שיסעריי און פערוואונדעט ראָזענבלום'ן. דאָך אָבער איז ראָזענבלום ווייטער געלאָפען און ערשט אויף קאָזשאַ עק מיאָראָוואַ האָט איהם פערהאַלטען דער פּאָליציאַנט קאָוואַלסקי.

דעמזעלבען טאָג איז ראַראַש געשטאָרבען.

ביידע אַרעסטירטע האָבען זיך אין פאָרגעוואָרפענעם פערברעכען נישט מודה געווען און ערקלערט, אַז זיי האָבען נאָר געוואָלט שיסען שעפּס'ן אַלס נקמה פאַר דער פּראָוואָקאַציע.

אויפ'ן סמך פון בעשולדיגונגס־אַקט ווערט יחיאל ראָזענבלום, 30 י. אַ. אָנגעקלאָגט, אַז ער האָט געשאָסען ראַראַש'ן, וועלכער איז פון ווּנדען געשטאָרבען און יענקעל ראָזענבערג, 25 י. אַ. ווערט אָנגעקלאָגט, אַז ער האָט אונטערגעהעצט ראָזענבלום'ן צו שיסען.

אויף דער פראַגע פון פאָרזיצענדען, וויצע־פּרעזעס לאַסקאָווסקי, ערקלערען ביידע אָנגעקלאָגטע זעהר קורץ, אַז זיי זענען זיך אין קיין שום פערברעכען נישט מודה. זיי האָבען נאָר געוואָלט זיך נוקם זיין אין שעפּס'ן דערפאַר, וואָס ער האָט זיי אויסגעגעבען דער פּאָליציי.

אַ גרויסען און גאַנץ פערשטענדליכען אינטערעס רופט־אַרויס דאָס עדות־זאָגען פון דעם „מחותן" אין דעם פּראָצעס, שעפּס.

שעפּס ערקלערט פאָלגענדעס:

שטאַמען שטאַמט ער אַליין פון לובלין און איז פון פאַך אַ שלאָסער. זייענדיג אין לאָדז האָט ער זיך געפונען אין זעהר אַ שווערער מאַטעריעלער לאַגע און פּראָבירט צו גנב'ענען. דאָס „פאַך" איז איהם נישט געלונגען, ווייל מען האָט איהם אַרעסטירט און פער'משפּט אויף 2 חדשים תפיסה. אין תפיסה האָט זיך שעפּס בעקענט מיט ראָזענבלום'ן און זיי האָבען זיך אָבגערעדט זיך צו טרעפען אויף דער פריי. שעפּס איז פריהער אַרויס פון תפיסה און שפּעטער איז אַרויס ראָזענבלום. ווען דער לעצטער איז אַרויס פון תפיסה, האָט ער געבאָרגט ביי שעפּס'ן זיין מיליטערישע ביכעל אויף 2 טעג און דערפאַר בעצאָהלט 2 זלאָטעס. בעגנוצענדיג זיך מיט שעפּס'עס ביכעל, האָט ער צוזאַמען מיט ראָזענבערג'ן אויסגעפיהרט אַ רייהע גנבות. די פּאָליציי האָט אַרעסטירט שעפּס'ען אַלס שולדיגען אין גנבות און איהם אָבגעהאַלטען אַ לענגערע צייט אין אַרעסט. שעפּס האָט בעשלאָסען זיך נוקם זיין דערפאַר אָן די אמת'ע גנבים און האָט זיך פערפליכטעט זיי צוצושטעלען דער פּאָליציי. צו דעם צוועק איז ער געקומען קיין וואַרשאַ און האָט דאָ אַרויסגעגעבען די גנבים אין די הענד פון דער פּאָליציי.

מען פערהערט דאַן אַ גאַנצע רייהע עדות — פּאָליציאַנטען, וועלכע דערצעהלען פּרטים פון געיעג נאָך די אָנגעקלאָגטע, די שיסעריי, אַרעסט א. ד. גל.

זייערע ערקלערונגען ברענגען נישט אַריין קיין שום נייעס אין דעם גאַנג פון פּראָצעס.

נאָכ'ן אויסהערען די עקספּערטען ווערט די געריכטס־פערהאַנדלונג געשלאָסען און דער פּראָקוראָר סינאַ האַלט אַ לענגערע בעשולדיגונגס־רעדע, אין וועלכער ער פאָדערט די שטרענגסטע שטראָף פאַר ביידע אָנגעקלאָגטע, ד. ה. — טויט.

די פערטיידיגער ווייזען־אויף, אַז עס איז נישטאָ קיין גרונד צו גלויבען, אַז די אָנגעקלאָגטע האָבען געוואָלט הרג'ענען אַ פּאָליציי־אַגענט, נאָר זיי האָבען בעשטימט זיך נאָר געוואָלט נוקם זיין אין שעפּס'ן פאַר זיין פּראָוואָקאַציע.

ביי אַן אַלגעמיינער שפּאַנונג אין זאַל, בעקומט דאָס „לעצטע וואָרט" ראָזענבלום. ער פּרובירט דאָס געריכט, אַז ער האָט דעם פּאָליציי־אַגענט נישט געוואָלט שיסען, ער האָט אָבער געוואָלט הרג'ענען שעפּס'ן, וועלכער האָט זיך אַרויסגעוויזען צו זיין דער אַרויסגעבער פון זיי. ער האָט געשאָסען צו שעפּס'ן און שפּעטער — געוואָלט אַליין בעגעהן זעלבסטמאָרד, עס איז אָבער געווען צו־שפּעט. ער פערשטעהט, אַז ער מוז בעשטראָפט ווערען און ער וויל בעקומען די פערדינטע שטראָף. ער בעט אָבער איהם נישט משפּט'ן צום טויט.

לעצטער טרעדט ראָזענבערג, וועלכער דערצעהלט זיין שווערען לעבענס־גורל און פערזיכערט, אַז ער איז נישט אויסען געווען דערפיהרען צום טויט פון פּאָליציי־אַגענט.

דאָס געריכט געהט אַוועק אויף אַ בעראַטונג, וועלכע פערציהט זיך זעהר לאַנג.

ראָזענבלום פרעגט זיין פערטיידיגער: „אויב מען וועט מיך פער'משפּט'ן צום טויט, צי וועט מען מיך גלייך שיסען, אָדער איך וועל נאָך קענען אַפּעלירען?"

דער פערטיידיגער בערוהיגט ראָזענבלום'ן, אַז ער וועט נאָך קענען אַפּעלירען...

דערווייל דערהערט זיך אַ קלינג, דאָס געריכט קומט־אַרויס און דער פאָרזיצער, וויצע־פּרעזעס לאַסקאָווסקי לעזט דורך דעם אורטייל, לויט וועלכען יחיאל ראָזענבלום ווערט פער'משפּט אויף אייביגע שווערע תפיסה און יעקעל ראָזענבערג — אויף 15 יאָהר שווערע תפיסה.

ביידע פער'משפּט'ע הערען־אויס דעם אורטייל רוהיג און אונטער אַ שטאַרקער שמירה ווערען זיי אַרויסגעפיהרט פון זאַל.

אָט אַזוי האָט זיך געענדיגט דער גרויסער פּראָצעס פון יודישע באַנדיטען.

אויסשטעלונג פון אַרטור שיק

אויף איינלאַדונג פון דער פּוילישער רעגירונג.

דער באַקאַנטער לאָדזער יודישער קונסט־מאַלער אַרטור שיק, וועלכער וואוינט לעצטענס אין פּאַריז, און וועמענס הערליכע אילוסטראַציעס צו דער „מגילה", „שיר־השירים", „הגדה", „יעקבס ברוינים" א. א. האָבען דעם קינסטלער פערשאַפען אַ נאָמען אין דער גרויסער קולטורעלער וועלט, האָט איצט צו פערצייכענען אַ נייעם טריאומף אין זיין קינסטלערישער אַרבייט.

אין אַלבּין מישעל'ס פערלאַג זענען ערשינען אַרטור שיקס פּראַטפּולע און ענטציקענדע מיניאַטורען, וואָס אילוסטרירען אויף אַ מייסטערהאַפטען אופן דעם בעריהמטען „קאַלישער סטאַטוט", לויט וועלכען די יודען אין פּוילען האָבען אין יאָהר 1264 בעקומען רעכט און פּריווילעגיעס דורך דעם קאַלישער פירשט באָלעסלאַוו, און די ראַזינע רעכט זענען שפּעטער בעשטעטיגט געוואָרען דורך די פּוילישע מלכים קאַזימירוש דעם גרויסען אין יאָהר 1334 און דורך קאַזימירוש דעם פערטען אין יאָהר 1447, ווי אויך אין יאָהר 1467.

אַרטור שיקס אילוסטרירטער „קאַלישער סטאַטוט", וואָס ענטהאַלט העכער 40 רייצענדע, איז אַ שעדעווער פון דער מיניאַטור־קונסט.

דאָס זענען וואונדערבאַרע בילדער, וואָס פערבלענדען דאָס אויג, סיי מיט דער רייכקייט פון דער קאָמפּאָזיציע און מיט דער פּרעציזקייט פון דער צייכנונג.

די ערשיינונג פון שיקס מיניאַטורען צום „קאַלישער סטאַטוט" האָט אין פּאַריז אַרויסגערופען אַ גרויסען אויפזעהן. די אָנגעזעהענסטע פראַנצויזישע קונסט־קריטיקער פון דער מאַס, ווי לואי וואָסעל און ושאַרוש רעמאָן, ווי אויך די בעקאַנטע פראַנצויזישע פּערזענליכקייטען פון די רעגירונגס־ספערען מיט סענאַטאָר און אַרבייטס־מיניסטער דע מאָנזי אין דער שפּיץ — זענען פול מיט שבחים פאַר'ן יודישען קינסטלער אַרטור שיק און ער ווערט בעצייכענט אַלס דער גרעסטער מיניאַטוריסט פון אונזער צייט.

די מיניאַטורען צום „קאַלישער סטאַטוט" זענען לויט דער מיינונג פון דער פראַנצויזישער קריטיק דאָס בעסטע ווערק, וואָס שיק האָט ביז־איצט געשאַפען און די פראַנצויזישע רעגירונג האָט זיך דעריבער געווענדעט צום קינסטלער מיט אַ בקשה ער זאָל פערקויפען דאָס דאָזיגע זעלטענע ווערק פאַר'ן פּאַריזער מוזעאום, אָנבאָטענדיג דערביי דעם קינסטלער אַ מיליאָן פראַנק האָנאָראַר.

אַ בעזונדערם גרויסען אינטערעס האָבען שיקס מיניאַטורען צום „קאַלישער סטאַטוט" אַרויסגערופען אין די קרייזען פון דער פּוילישער קאָלאָניע אין פּאַריז.

דער פּוילישער אַמבאַסאַדאָר אין פּאַריז, גראַף אַלפרעד כלאַפּאָווסקי האָט בעזוכט שיק'ן אין זיין וואוינונג און אויסדריקענדיג איהם אַנערקענונג פאַר זיין ווערק, האָט ער דעם קינסטלער איינגעלאַדען אין נאָמען פון דער פּוילישער רעגירונג צו קומען קיין וואַרשאַ, אויסצושטעלען זיינע הערליכע מיניאַטורען, וואָס אילוסטרירען דאָס פרידליכע צוזאַמענלעבען פון די יודען און די פּאָליאַקען אין אַמאָליגען פּוילען.

אַרטור שיק האָט די איינלאַדונג פון אַמבאַסאַדאָר כלאַפּאָווסקי, אָנגענומען און אין דער נאָהענטסטער צייט קומט ער קיין פּוילען, וואו ער וועט אויך בעזוכען זיין היים־שטאָט לאָדז.

אַלי באַר.

Perfumerja
J. Drukier
11 Zawadzka 11
עמפּפעהלט דער געעהרטער קונדשאַפט
:–: די נייעסטע :–:
פּערפומען,
פודערן,
טואַלעט=זייפען,
קעלנישע און
בלומען=וואַסערן,
אַלעראַרט קאָסמעטיק
איין- און אויסלענדישע
צו פאַבריקס=פּרייזען
דאָס בעזוכען מיין געשעפט
:–: איז אָהן קויפּצוואַנג. :–:
בעמ.: פאַר ענגראָסיסטען – ראַבאַט.

Dr. Z. Rakowski
ספּעצ. פאַר אוירען-, נאָז-, האַלז- און לונגען-קראַנקה.
קאָנסטאַנטינער 9, טעלעפאָן 27-81.
שפּרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אָן אין לעמשניצע, זגערזשער 17 פון 10—11 און פון 2—3.

ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע
אין לאָדז.
מיט רעפעראַטען וועלען אַרויסטרעטען:
דעפּ. ד"ר ראָזענבלאַט, רעד. י. אוגער און ה' מ. לימאַן
זונטאָג, דעם 22. אַפּריל, 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג קומט פאָר אין לאָקאַל פון „בני-ציון" (רזשגאָווסקאַ 7)
אַ פערזאַמלונג
וועלכע וועלען רעפערירען וועגען דער לאַגע אין ציוניזם און אין ארץ-ישראל.

מאָרגען, מוצאי שבת 8 אַ זייגער אין אָוונט קומט פאָר אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע (צעגעלניאַנאַ 4)
אַ פערזאַמלונג
וועגען אַקטועלע ציוניסטישע פראַגען
מיט דער בעטייליגונג פון די ה"ה:
רעד. י. אוגער, ה' נ. וועגמייסטער און ה' מ. גריוועער
איינגאַנג פריי!

PAMIĘTAJ!
Najlepiej, najzdrowiej, najtaniej spędzisz lato
W SŁONECZNYCH LESISTYCH DRUSKIENIKACH
Informacje: Warszawa, Jerozolimska 39, Biuro w Polskim Klubie Turystycznym, tel. 64-36, w godz. 10—13.

אויספאָרשונג וועגען געהיימנישפולען מאָרד אויף אַלעקסאַנדראָווסקאַ-גאַס.

די אויספאָרשונג וועגען דעם מורא'דיגען מאָרד אויף אַלעקסאַנדראָווסקאַ 35, ווערט ווייטער ענער-גיש געפיהרט, די אויספאָרשונגס-מאַכט איז שטאַרק פעראינטערעסירט צו ענטדעקען די מערדער און זיי שטעלען פאַר דעם משפט פון דער גערעכטיגקייט.

נעכטען איז נאָכאַמאָל גענוי אונטערזוכט גע-וואָרען דאָס אָרט, וואו דער מאָרד איז פאָרגעקומען; דאָס צימער, וואו די פרוי כיימאָוויטש האָט געוואוינט, און וואו דער מאָרד איז פאָרגעקומען איז אַ פּאַ-ציאַטקע אויפ'ן צווייטען שטאָק, וואוינונג נומער 13. רעכטס און לינקס פון דער ראָזינגער וואוינונג גע-פינען זיך נאָך צוויי וואוינונגען, אין איינער וואוינט אַ קריסטליכער שוסטער, און אין דער צווייטער אַ קריסטליכער אַרבייטער. בעת דער מאָרד איז פאָר-געקומען איז דער שוסטער געווען אין דערהיים, דער אַרבייטער — נישט, פון צווייטען שטאָק פיהרען אַראָפּ אויפ'ן ערשטען 10 שמאָלע הילצערנע טרעפּ-לעך, וועלכע סקריפּען הויך, ווען מ'טרעט אויף זיי, האַרט נעבען דער ראָזינגער טרעפּ געפינען זיך 4 וואוי-נונגען, איינע אָפּגערוקט פון דער צווייטער נישט מעהר, ווי אויף איין מעטער, ווייטער אַ ביסעל — נאָך 2 וואוינונגען, פון ערשטען שטאָק פיהרען ווי-דער אַראָפּ אויפ'ן פּאַרטער 10 סקריפּענדיגע הילצערנע טרעפּ. אויפ'ן פּאַרטער געפינען זיך אַנדערע וואוינונגען, וואָס פיהרען אין די צוויי געוועלבער, און וועלכע האָבען אויסגאַנגען אין פראָנט.

צוליב דעם, וואָס אין דעם קליינטשקען פראָנט הייזעל וואוינען אַזש 9 פאַמיליעס, איז די בעוועגונג דאָרט אַ זעהר לעבהאַפטע, דעריבער ווערט דער ענין נאָך מעהר פערוויקעלט, ס'איז ממש אַ רעטעניש, פאַרוואָס קיינער האָט נישט געזעהען אַרויפּ-געהן און נישט אַראָפּגעהן קיין פרעמדע מענשען.

טיילוויז ערקלעהרט זיך דאָס דערמיט, וואָס בעת דער מאָרד איז פאָרגעקומען אַרום 11 אַ זייגער פאַרמיטאָג, איז געווען דער גרויסער שניי-שטורם, די טירען זענען דעריבער געווען פערמאַכט און די בעוועגונג איז געווען אַ פיל קלענערע.

ווייטער איז פעסטגעשטעלט געוואָרען, אַז ווען ס'שרייט אין צימער פון כיימאָוויטשען הערט מען גאַנץ דייטליך אין די צוויי שכנות'דיגע וואוינונגען.

דערווייל האָט דער מאָרד געמאַכט אַ פּירוד צווישען די קריסטליכע און יודישע שכנים, די יודען היטען זיך עפּיס צו רעדען מיט די קריסטען, און, פערקעהרט, די קריסטען, וועלכע זענען שטאַרק אויפגעבראַכט צוליב דעם שענדליכען מאָרד האַלטען, אַז דעם מאָרד האָבען אויסגעפיהרט כיימאָוויטשעס בעקאַנטע, וועלכע זענען אָפט צו איהר געקומען. די יודען וועהרען זיך געגען אַזאַ מיינונג און מאַכען גאַנץ אַנדערע אויספיהרונגען.

נעכטען איז ווידער די גאַנצע געגענד אויפּ-געקאָכט געוואָרען צוליב דעם, וואָס אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן מאָרד זענען אַדורכגעפיהרט געוואָרען שטרענ-גע רעוויזיעס, און דערנאָך זענען אַרעסטירט געוואָר-רען 3 שכנים פון הויז אויף אַלעקסאַנדראָווסקאַ 35, צווישען זיי אויך דער דערמאָהנטער שוס-טער זענען אָפּגעפיהרט געוואָרען אין אויס-פאָרשונגס-אַמט, וואו ס'איז פאָרגעקומען דער ער-שטער פערהער, דער רעזולטאַט פון דער אויספאָר-שונג ווערט געהאַלטען בסוד.

נעכטען נאָכמיטאָג האָט זיך פערשפרייט אַ קלאַנג, אַז אויפ'ן אַלעקסאַנדערער טראַמוואַי האָט מען אַרעסטירט צוויי פערזאָן, וועלכע האָבען גע-פיהרט מיט זיך איינגעפּאַקט עטליכע אַנצוגען, אַ מאַנטעל און אַנדערע זאַכען, וועלכע זאָלען שטאַ-מען פון דעם מאָרד.

דער מאַן פון דער דערמאָרדעטער איז נעכטען אינדערפריה אַרויסגערופען געוואָרען אין אויס-פאָרשונגס-אַמט און מ'האָט איהם געוויזען פער-שידענע זאַכען, כדי ער זאָל דערקענען, צי זיי שטאַ-מען נישט פון מאָרד.

צום מאָרד אויף בזשעזשינער גאַס,

אַרעסטירט דריי גנבים, וועלכע מ'איז חושד אין מאָרד.

נעכטען איז דער פערוואונדעטער פּאָליציאַנט קאַפּאַניאַ געקומען צו זיך.

עס האָט איהם בעזוכט דער פּאָליציי-קאָמענ-דאַנט אינספּ. ניעדזיעלסקי.

דער פערוואונדעטער האָט געבעטען. מ'זאָל איהם איבערטראָגען אין אַ בעזונדער צימער, ווייל ער קען נישט הערען די קרעכצען פון די קראַנקע. מ'האָט זיין ביטע דערפילט.

צוליב זיין שווערען צושטאַנד האַלטען זיך די ראַקטוירים דערווייל אָפּ פון מאַכען די אָפּעראַציע פון אַרויסנעהמען די קוילען. אין אָוונט האָט דער קראַנקער אָנגעהויבען רעדען פון היץ.

די פאָרינע נאַכט האָט די פּאָליציי דורכגע-פיהרט ווייטערדיגע רעוויזיעס און אַרעסטען, אַ רייה פערדעכטיגע פערזאָנען, צווישען זיי פיל אַזעלכע, וואָס ווערען געזוכט דורך שטעק-בריף.

*

די קויל, וואָס שטעקט אין חוט השדרה, האַלט זיך אין איין בעוועגען אַרויף אין דער ריכטונג פון הארץ. די ראַקטוירים בעהויפּטען, אַז אויב ס'וועט אַזוי דויערען קען קומען אַ טויט פון פּאַ-ראַליטש.

צווישען די אַרעסטירטע געפינען זיך 3 גע-פעהרליכע גנבים, וואָס ס'איז דאָ אַ חשד אויף זיי, אַז האָבען אויסגעפיהרט דעם אָנפאַל.

יצחק קאַצענעלסאָן-יובילעאום

וועט געוויס זיין אַ יום-טוב פון אונזער אינטעליגענץ.

דעם 2 מאַי וועט די לאָדזער יודישע אינטע-ליגענץ פייערען דעם חג היובל פון יצחק קאַצע-נעלזאָן.

יצחק קאַצענעלסאָן, דער סובטילער יודיש-העברעאישער דיכטער, וועלכער איז בעקאַנט און בעליבט בכל תפוצות ישראל, איז דאָך אונזערער אַ לאָדזער, אַ תושב אין אונזער שטאָט שוין מכמה וכמה יאָהרען, און זיין השפעה האָט זיך שטאַרק געלאָזט פיהלען סיי אין דער יונג-יודישער סיי אין דער העברעאישער דיכטונג.

דאָ, אין לאָדז איז די ליטעראַריש-קינסטלע-רישע וויג פון אונזער ליבען דיכטער, און דאָ זע-נען מיר איצט זוכה צום „שהחיינו" פון זיין 25-יאָהריגען שריפטשטעלער-יובילעאום.

אַ גרויסער יום-טוב איז עס פאַר אונזער אינ-טעליגענץ און פאַר די אמת'ע ליבהאָבער פון שיי-נעם יודישען און העברעאישען וואָרט; און עס איז גאָר קיין ספק נישט, אַז אויך דער גרויסער פייערליכער אַקאַדעמיע, וואָס ווערט אַראַנזשירט לכבוד אונזער דיכטער, וועלען מיר זיך, ווי גע-העריג פּרעזענטירען מיט אונזער ליבע און אַכטונג פאַר איהם, פאַר יצחק קאַצענעלסאָן — ווי פאַר איינעם פון אונזערע זעלטענע נאהבים ונעימים!

צוזאַמענפאָהר פון קאָאָפּעראַטיווע בענק

אין דער לאָדזער וואָיעוואודזטווע.

די יודישע קאָאָפּעראַטיווע בעוועגונג אין פּוי-לען שפּילט ביים היינטיגען טאָג אַ זעהר וויכטיגע ראָלע אין יודישען געזעלשאַפטליכען, עקאָנאָמישען און סאָציאַלען לעבען.

אַ דאַנק די דעמאָקראַטישע פּרינציפּען, וואָס האָבען זיך איינגעבירגערט אין בעוואוסטזיין פון דער מאַסע, האָט די קאָאָפּעראַציע אָנגענומען ברייטע געזעלשאַפטליכע פאָרמען, אַזוי אַז ביים היינטיגען טאָג צעהלט דער פערבאַנד פון די יודישע קאָאָפּעראַטיווע געזעלשאַפטען אין פּוילען איבער 400 קאָאָפּעראַטיווע בענק מיט צירקאַ 150,000 יודישע פאַמיליעס אַלס מיטגלידער.

הגם דער פערבאַנד פון די קאָאָפּ. געזעל-שאַפטען אין פּוילען איז טעכניש און אַדמיניסטראַ-טיוו אָוועקגעשטעלט אויף אַ הויכער מדרגה איז ער דאָך נישט אימשטאַנד נאָכצוקומען די געזעל-שאַפטליכע אָרגאַניזאַציאָנעלע און פּראָפּאַגאַנדע-בעדערפעניש פון גרויסען טאָג-טעגליכען צו-וואוקס פון נייע בענק מיט 100-טער און 1000-טער מיטגלידער — און דעריבער, כדי צו פערלייכטערען דעם פערבאַנד זיין אַרבייט, ווערט לויט דער אי-ניציאַטיוו פון פערבאַנד צונויפגערופען אין לאָדז אַ צוזאַמענפאָהר פון די קאָאָפּעראַטיווע בענק אין דער לאָדזער וואָיעוואודזטוואַ, אויף וועלכען ס'וועט-לען בעהאַנדעלט ווערען זעהר וויכטיגע און אַק-טועלע ענינים פון דער יודישער קאָאָפּעראַציע.

אין צוזאַמענפאָהר וועלען זיך בעטייליגען: דער פּרעזעס פון פערבאַנד ד"ר מאיר קלומעל. דיר. פון פערבאַנד ה' א. בערקענהיים, פאָרשטע-הער פון פערבאַנד דעפּ. חיים ראַסנער, דיר. פון דער באַנק פאַר קאָאָפּעראַטיווען ה' קאָוואַרסקי ווי אויך אינספּעקטאָר פון די קאָאָפּ. בענק אין דער לאָדזער וואָיעוואודזטווע, ה' א. שמויש.

ב. א.-אנס.

ער פיהלט זיך ווי אַנ'אָפּגעשטאָרבענער

און ווערט דעריבער צוריק אַ יוד מיט יודען גלייך.

(—) דער ראַבינאַט האָט נעכטען אַדורכגע-פיהרט אַלע פאָרמאַליטעטען פון לאָדזער 31-יעה-ריגען יונגערמאַן אשר צעמענט, פּיעפּשאָווע 13, ביי זיין איבערגעהען צוריק צום יודענטום.

צעמענט איז געבליבען אין לאָדז אין אַנ'-אָרימער פאַמיליע. ער האָט אָבער שטענדיג גע-שטרעבט צו בילדונג און האָט זיך אַליין געלערנט, ביז ער האָט דערגרייכט צו דער מדרגה פון אַ פאָלקס-לעהרער. מיט שווערער מיה האָט צעמענט זיך דערשלאָגען צו אַ פּאָסטען פון אַ פאָלקס-לעה-רער אין שטעטעל קאָוואַל. צעמענט האָט דאָרט געאַרבייט אַ לאַנגע צייט ביז ס'איז אָנגעקומען דער מאָמענט פון רעדוקציע אין די פאָלקס-שולען אין גאַנץ פּוילען. נאַטירליך זענען בעת די רעדוקציעס אויפ'ן ערשטען פייער געקומען די יודישע לעה-רער און בתוכם אויך אונזער לאָדזער יודישער יונגערמאַן אשר צעמענט. קיין שום בעמיהונ-גען האָבען נישט געהאָלפען און צעמענט האָט געדאַרפט פערלאָזען דעם פּאָסטען. דע-מאָלס האָבען איהם זיינע קריסטליכע קאָלעגען געגעבען אַנ'עצה, אַז ער זאָל זיך שמד'ען און דאַן וועט ער קענען בלייבען אויפ'ן פּאָסטען. פאַר צעמענט'ן איז געשטאַנען דאָס געשפענסט פון אַר-בייטסלאָזיגקייט און נויט, און ער האָט זיך דעצי-דירט צו שמד'ן. דאָס איז געשעהן מיט 2 יאָהר צוריק, צעמענט האָט זיך אָפּגע'שמד'ט אין קאָוואַל און איז טאַקע געבליבען אויף זיין פּאָסטען.

די גאַנצע צייט האָט אָבער צעמענט נישט געהאַט קיין רוה. ער האָט זיך געפיהלט ווי אַנ'-אָפּגעשטאָרבענער, ביז ער האָט אַוועקגעוואָרפען דעם פּאָסטען, געקומען קיין לאָדז און זיך געווענ-דעט צום ראַבינאַט וועגען דעם מ'זאָל איהם צוריק מגייר זיין.

דער ראַבינאַט האָט זיך גענומען צו דעם ענין, און נעכטען זענען פערענדיגט געוואָרען די פאָרמאַליטעטען.

אשר צעמענט איז שוין צוריק אַ יוד.

—:0:—

א צימער און קוך
דירעקט פון ווירט עווענטועל ביי אַנ'אַנשטענ-דיגע פאַמיליע פאַר אַ יונג פּאַר-פאָלק ווערט פון
זאָפאָרט געזוכט.
אָפּפערטען אונטער "200„ אין אַדמיניסטר. 699

וואָיעוואָדע

געפאָהרען קיין וואַרשאַ.

(ב) דער לאָדזער וואָיעוואָדע, יאַשטשאָלט איז נעכטען אַרויסגעפאָהרען אין דינסט-אָנגעלעגענהייטען קיין וואַרשאַ.

דער וואָיעוואָדע וועט צוריקקומען מאָרגען.

בעהאַנדלונג פון שטאָדט-ביודזשעט.

(ב) נאָכדעם, ווי דער בודזשעט אויפ'ן יאָהר 1928/29 איז אָנגענומען געוואָרען אין דער ביוּ-דזשעט-קאָמיסיע, וועט ער נאָך בעהאַנדעלט ווע-רען אויף די שטאָדט-ראַט-זיצונגען דינסטאָג, מיט-וואָך און דאָנערשטאָג פון דער קינפטיגער וואָך, און אויב ער וועט אין די טעג נישט ערלעדיגט ווע-רען, וועט נאָך פאָרקומען אַ זיצונג מאָנטאָג, דעם 30-טען ד. ח.

דאָס בעהאַנדלען פון ביודזשעט וועט פאָרקו-מען לויט אַ ספּעציעלען רעגולאַמין, וועלכער איז אויסגעאַרבייט געוואָרען דורך דער קאָמיסיע אויפ'ן גרונד פון די רעגולאַמינען פון די פריהעריגע יאָהרען.

פערד-קאָנטראָלעס.

פערד-בעזיצער, וועלכע וואוינען אין צווייטען פּאָליציי-קאָמיסאַריאַט און וואָס זייערע פאַמיליען-נעמען הויבען זיך אָן אויף A, B, C, D, E, F, G. דאַרפען היינט, 8 אַ זייגער אינדערפריה זיך צו-שטעלען מיט די פערד, וואָס זענען געבוירען גע-וואָרען אין 1924, און פריהער אויפ'ן פּלאַץ ביי נאַרוטאָוויטש רוג טראַמוואַיאָווע.

מאָרגען, שבת ד. 21 דאַרפען זיך מיט די פערד צושטעלען אויפ'ן זעלבען אָרט די איינוואוי-נער פון 2-טען פּאָליציי-קאָמיסאַריאַט מיט די פאַ-מיליע-נעמען אויף H, CH, I, J, K, L, M, N, O, P.

דער האַנדעל און די שנייען און זאַ-ווייערוכעס אין לאָדז.

דער מיטוואָכדיגער טאָג איז אַדורך ביי אַ שטאַרקער דענערווירונג בפרט אין די ווירטשאַפט-ליכע און סוחרישע קרייזען, וועלכע זענען אָבגע-שניטען געוואָרען פון דער וועלט, צוליב'ן קאַליע-ווערען פון די צווישען-שטעטישע טעלעפאָנען.

אַנ'אויסנאַהם איז געווען נאָר פּויזען.

אויך דער טעלעגראַף האָט שלעכט פונקציאָ-נירט. די דעפּעשען זענען געגאַנגען פון לאָדז דורך אַנ'אומוועג איבער קאַטאָוויץ. דער שניי און די זאַווייערוכעס, וועלכע האָבען אין וואַרשאַ און קראַ-קאַ אָנגעמאַכט גרויסע שאָדענס זענען אין לאָדז אַראָב מיט חסד. די צוגען זענען קיין לאָדז אָנגע-קומען מיט אַ פערשפּעטיגונג, ווייל זיי זענען מייס-טענס געגאַנגען דורך אַנ'אומוועג.

די אויטאָבוס-קאָמוניקאַציע מיט די נאָהנטע שטעטלעך איז איבערגעריסען געוואָרען.

דער סחורות-אויסטויש מיט סאָוויעט-רוסלאַנד.

מיט אַנ'ערך אַ חודש צוריק האָבען מיר מיט-געטיילט, וועגען אַ טראַנזאַקציע, וואָס די סאָוויעטישע האַנדעלס-פאָרשטעהערשאַפט „טאָרגפּרעד" האָט געשלאָסען מיט דער לאָדזער הורט-פירמע „בר. הערמאַן".

די פירמע „בר. הערמאַן" האָט איבערגענומען דעם פערקויף פון די ניי-גאַרן פון דער פירמע נעווסקאַיאַ מאַנופאַקטוראַ" און זיך בעמיהט וועגען שאַפען אַ טויש, ד. ה. פאַר די ניי-גאַרן צוצאָהלען מיט בוימוואָהל-און וואָל-אויסאַרבייטונגען. איצט זענען שוין קיין וואַרשאַ אָנגעקומען די ערשטע טראַנספּאָרטען פון דעם דאָזיגען ניי-גאַרן.

די 5 מיליאן דאלאר־הלואה פאר לאדז

האלט ביים פערווירקליכט ווערן.

היינט זענען געקומען קיין לאדז די פארשטעהער פון די אמעריקאניש־ענגלישע פינאנסיסטען וועגן פינאליזירען די הלואה פאר לאדז, די קאנפערענץ מיט די פארשטעהער פון מאגיסטראט האט געדויערט א האלבען טאג, מצד דעם מאגיסטראט זענען אנוועזענד געווען פרעזידענט ושעמיענצקי און וויצע־פרעזידענט וויעלינסקי. ס'איז שוין געקומען צו א הסכם וועגען דער גרויס פון דער הלואה 5 מיליאן דאלאר און וועגען דער פערזיכערונג פון דער הלואה, איצט האנדעלט עס זיך וועגען דער עמיסיע־קורס און דעם טערמין פון דער אמארטיזאציע.

די פארשטעהער פון די פינאנסיסטען האבען זיך בעקענט מיט די הכנסות פון דער שטאט, דאן איז פארגעקומען א מיטאג און די פינאנסיסטען זענען צוזאמען מיט פרעזידענט ושעמיענצקי ארויסגעפאהרען קיין ווארשא.

אויף דער נעכטיגער זיצונג פון מאגיסטראט האט וויצע־פרעזידענט וויעלינסקי אפגעגעבען א בעריכט פון די הלואה־אונטערהאנדלונגען און דאס פרעזידיום האט בעקומען ווייטערדיגע פולמאכטען.

דער'הרג'עט אויס ליבע

איז בעקומען 8 יאהר תפיסה.

(א.ב.) אין קרייז־געריכט איז נעכטען פארגעקומען דער פראצעס נעגען דעם 28־יעהריגען אנטאני קאלינסקי (פיאטשטנא 18), וועלכער איז בעשולדיגט אין ערמארדען זיין געליבטע — גענאוועפא קאניארסקא.

דעם 1־טען יאנואר 12 א זייגער ביינאכט איז דער בעשולדיגטער אהיימגעקומען, נאך א פרעהליך פערבראכטער נאכט, שטארק בגילופין און אנגעהויבען פארצווארפען זיין געליבטער, וועלכע האט געוואוינט מיט איהם צוזאמען, אז זי פעררעט איהם און זי פיהרט אנ'אויסגעלאסען לעבען א. ד. גל. ווען די בעליידיגטע געליבטע, גענאוועפא קאניארסקא האט איהם עפעס נעענטפערט, האט ער זי גענומען שלאגען, און ענדליך געכאפט א האק און זי אויפ'ן בעסטיאלישסטען אופן דער'הרג'עט.

דאס געריכט האט איהם פער'משפט אויף 8 יאהר תפיסה.

א גארטען־שטאט אין טושין

וואס וועט ברענגען גרויס נוצען פאר לאדז.

(ב) בשעתו האט זיך דער בירגערמייסטער פון טושין ה' ראמאוויטש געווענדעט צום סטאראסטא רזשעווסקי מיט א פראיעקט איינצואָרדנען א פארק אויפ'ן שטח, וואו טושין פערמאגט איצט טויזענד מארג וואלד.

סטאראסטא רזשעווסקי האט דאן פארגעלעגט אנ'אנדערן פלאן: אויסצובויען אויף דעם ארט א גארטען־שטאט, עס וואלט געהאט א געוואלדיגע בעדייטונג פאר טושין און אויך געווען זעהר נוצליך פאר לאדז.

אין דעם פלאן האט זיך דערטושינער בירגערמייסטער אנגעכאפט מיט'ן גאנצען ברען און באלד פארגעלעגט דעם אינזשינער קארטאשעוויטש אויסצואַרבייטען א פלאן פון פארצעלאציע אויף צו בויען די הייזלעך, פארקען און גאסען.

דער פלאן איז אויסגעארבייט געווארען אזוי, אז עס וועלען פערטיילט ווערען 250 טיילען גרונד אויף, וועלכע עס דארפען אויסגעבויט ווערען די הייזלעך; איין פערטעל טייל פון דעם גאנצען שטח איז איבערגעלאזט געווארען אויף ברייטע וועגען, גאסען א. ד. גל.

די פירמע אייטינגאן האט שוין געקויפט פאר איהרע אנגעשטעלטע פינף שטיקלעך ערד.

דאס געלד וואס דער טושינער מאגיסטראט וועט איינקאסירען פון דעם פערקויפטען שטח, וועט פערטון ווערען אויף שטעטישע אינוועסטיציעם: אויף צו בויען א שפיטאל אויף 40 בעטלעך, א שול, א לייה־קאסע פאר האנדווערקער א. ד. גל.

דעם 6־טען מאי וועט פארקומען דאס פייערליכע שטיין־לעגען אונטער דעם אבעליסק מיט א טאוועל צום אנדענק פון פערווירקליכען דעם פלאן פון בויען א גארטען־שטאט לעם און פאר לאדז.

קהלה־סובסידיעס

פאר געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס.

די קהלה פערוואלטונג צאהלט אויס ווייטערדיגע 10 פראצ. פון די סובסידיעס פאר די געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס.

היינט, פרייטאג, פון 10 אינדערפריה דארפען זיך מעלדען חדרים און שולען נאך זייערע סובסידיעס.

זונטאג – אלע יתומים־הייזער און אנד. אינסטיטוציעס.

אויף די חורבות פון שטייגערט'ס פאבריק.

נעכטען א גאנצען טאג האבען נאך געטליעט די חורבות פון דער אפגעברענטער שטייגערטס פאבריק, א גאנצען טאג האבען נעכטען דיזשורירט די פייערלעשער. נאכמיטאג איז פלוצים אויסגעבראכען א נייע שרפה, עס זענען אנגעקומען עטליכע אפטיילונגען פון די פייערלעשער, וועלכע האבען איינגעלאשען די פלאמען.

א קינדערשפילעריי,

וואס ענדיגט זיך מיט אנ'אויסגעריסען אויג.

(ב) נעכטען ביינאג איז אויף נאפיורקאווסקא גאס 198 פארגעקומען פאלגענדער טראגישער פאר־פאל:

אויפ'ן הויף האבען זיך נעשפילט א גרופע יונגלעך פון 10—15 יאהר, אויפ'ן פלויט איז נעזעסען איין יונגעל און געשאסען אין דער גרופע פון א שטיין־שליידערער. די גרופע אויפ'ן הויף האבען אנגעהויבען צו בעשיטען דעם „שיסער" אויפן פלויט מיט שטיינער.

דער בעפאלענער האט זיך אבער נישט דערשראקען, ווייטער געשאסען פון דעם שליידערער, און געטראפען דעם 12־יעהריגען מיעטשיסלאוו זיעלאניאק אזוי אומגליקליך אין אויג אריין, אז דאס אויג איז ביים יונגעל אויפ'ן ארט אויסגערונען. די גאנצע חברה יונגלעך איז באלד נעלם געווארען צוזאמען מיט דעם שולדיגען אין אומגליק.

פאגאטאוויע האט דאס פערוואונדעטע יונגעל אפגעפיהרט אין שפיטאל.

„שטערן" — „פאגאן".

דער יודישער ארבייטער־ספארט־קלוב „שטערן" טרעט ארויס דעם היינטיגען שבת נאכמיטאג אויפ'ן ל. ק. ס.־פלאץ מיט'ן ערשטען מייסטערשאפטס־מעטש. „שטערן" שפילט מיט דעם שטארקען קלוב „פאגאן".

ס'ווערט אויסגעפערטיגט

דער שפיטאל אויף זאגאיניקאווא גאס.

(ב) א ספעציעלע קאמיסיע פון פארשטעהער פון קרייז פעראיין פון די קראנקען־קאסעס האט איבערגענומען אין רויהען צושטאנד דעם שפיטאל אויף זאגאיניקאווא גאס.

דער שפיטאל, וועלכער איז אויסגערעכענט אויף 200 בעטלעך, קאסט ביז איצט, צוזאמען מיט'ן פלאץ 800 טויזענד זלאטיס. איצט ווערען געפיהרט די אינסטאלאציע־ארבייטען צו דער צענטראל־בעהייצונג. אין משך פון דעם יאהר וועלען נאך פערענדיגט ווערען די ארבייטען פון וואסער־לייטונג, עלעקטריע, קאנאליזאציע, גאז און טרעפען.

דער שפיטאל וועט שוין זיין פערטיג איינגאנצען צום געברויך איבער א יאהר.

צוויי לאדזער פלוטאנאוועס

זענען דער'הרג'עט געווארען אין טארון בעת איבונגען.

(א.ב.) אין טארון ווערען איינגעארדענט ארטילעריע־איבונגען, אויף וועלכע ס'זענען ארויסגעשיקט געווארען אויך די לאדזער פלוטאנאוויס פראנציסעק בושאוואסקי פון 28. פולק און וולאדיסלאוו לים פון 31. פולק.

בעת דער שיסעריי האט א גראנאט, וועלכער איז שוין אריינגעלעגט געווארען אין דער הארמאט־לופע אויפגעריסען, צוריסענדיג דעם הארמאט אויף שטיקלעך.

ביידע פלוטאנאוועס זענען דורך די שטיקלעך פון צוריסענעם הארמאט דער'הרג'עט געווארען, פיל זעלנער זענען דערביי פערוואונדעט געווארען.

פון „חסד של אמת".

אין בעריכט פון די וואהלען אין „חסד של אמת" איז אריינגעפאלען א טעות:

ס'דארף זיין — אין דער פערוואלטונג איז געוועהלט געווארען י. גראהמאן.

אין דער פארפאלען־קאמיסיע — ל. ערלמאן.

בעריכטיגונג.

אין צוזאמענהאנג מיט דער נאטיץ אין דעם נעכטיגען נומער פון „נייעם פאלקסבלאט" אונטערן קעפעל „גייערס שותפים" בעט מען אלזא מיטצוטיילען, אז דער פרייגעשפראכענער ירחמיאל קויפמאן איז דער פוהרמאן, וועלכער האט געפיהרט די גע'גנב'עטע סחורה.

XXV זאל „פילהארמאניע", נארוטאוויטשא 20 XXV

מיטוואך, דעם 2־טען מאי ד. י. 8.30 אין אווענד ארדענט איין דער

לאדזער ליטעראטען- און זשורנאליסטען - פעראיין

אגרויסע יובילעאום־אקאדעמיע

לכבוד דער 25־יעהריגער ליטעראַרישער טעטיגקייט פון בעליבטען דיכטער

יצחק קאצענעלסאן

I. ליטעראַרישער טייל:

דער דיכטער און קריטיקער יעקב פיכמאן (פון א"י) רעד. י. העפטמאן (עמנואל) העברעאיש, ד"ר י. גאטליב, אברהם לעווינסאן, י. מ. ניימאן, ה. ל. זשיטניצקי (פון ווארשא) רעד. י. אונגער און דיכטער משה בראדערזאן פון לאדז.

II. קינסטלערישער טייל:

1) פערשטארקטער „הזמיר"־כאר אונטער לייטונג פון פראפ. י. פיי־ווישיס, וועלכער וועט אויספיהרען איינינע לידער פונ'ם יובילאר. 2) די בעקאנטע זינגערין מאריא דאלסקא (סאלא־געזאנג יודישע און העברעאישע לידער פון יובילאר; 3) דער בעליבטער זינגער דוד זיי־דערמאן וועט אויפטרעטען מיט נייע אין לאדז נאך גישט געזונגענע לידער; 4) רעציטאציעס פון יובילאר און דיכטער משה בראדערזאן.

ביים קלאוויר: — פראפ. י. זאזולא

III. בעגריסונגען:

פון א רייה ליטעראַרישע, קינסטלערישע און קולטורעלע אינסטיטוציעס פון לאדז, ווארשא און אנד.

שלום־ווארט — פון — יובילאר.

בילעטען שוין צו בעקומען אין דער קאסע פון פילהארמאניע־זאל. נארוטאוויטשא 20.

אנ'אויסגלייך

מיט דער זגערזשער פירמע „בארסט"

אייגער פון די סינדיקען פון דער פירמע „בארסט" אין זגערזש איז ארויסגעפאהרען קיין דייטשלאנד און שווייץ, כדי צו קומען צו אנ'אויסגלייך מיט די אויסלענדישע קרעדיטארען פון דער פירמע און אבשאפען דעם באנקראט.

מ'רעכענט, אז שוין אין די נאהענטסטע טעג וועט דער אויסגלייך געשעהען.

היינטיגע נאכט־דיזשורען אין די אפטייקען.

(ב) נ. עפשטיין, (פיעטרקאווער 225); מ. בארטאשעווסקי, (פיעטרקאווער 95); מ. ראזענבלום, (ציגעל־גאס 12); גארפיין, (ווסכאדניא 54); י. קאפראווסקי, נאוואמיעסקא 15).

א ציוניסטישע פערזאמלונג.

מארגען מוצאי שבת, 8 א זייגער קומט פאר אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע (צעגעלניאנא 4) א פערזאמלונג מיט דער בעטייליגונג פון: רעפ. ד"ר ראזענבלאט, רעד. אוגער און ה' מ. לימאן, וועלכע וועלען רעפערירען וועגען אקטועלע ציוניסטישע פראגען.

דאס איז דער אנהויב פון א גאנצער רייה פערזאמלונגען און פארלעזונגען, וואס דער דערמאהנטער רעסארט האט ברעה איינצוארדנען.

א פערזאמלונג אין „בני־ציון".

אין צוזאמענהאנג מיט דער רעארגאניזאציע־ארבייט, וואס דער ציוניסטישער קאמיטעט פיהרט א דורך אין דער אפטיילונג פון ראיאן פון נייער'ס מארק, ווערט איינגעארדענט זונטאג, 4 א זייגער נאכמ. אין לאקאל פון „בני־ציון" (זשנאווסקא 7) א פערזאמלונג מיט דער בעטייליגונג פון רעד. אוגער, ה' ווענמייסטער און ה' גרייווער.

„צו א יודיש לאנד".

די אקטועלסטע טעמע אין דער היינטיגער צייט; די פערשידענסטע יודישע קאלאניזאציעס פון קרים, אוקראינא, ביראָ־בידזשאן און פאלעסטינא וועלען בעהאנדעלט ווערען מארגען שבת פארמיטאג אין זאל פון „פילהארמאניע" דורך דעם גלענצענדען רעדנער ה' זרבבל.

די פארלעזונג אויף דאס טעמא „צו א יודיש לאנד" האט ארויסגערופען א גרויסען אינטערעס צווישען אלע די, וועלכע אינטערעסירען זיך מיט'ן לעזען די אנגעוועהטיגטע יודישע עקאנאמישע פראגען.

בריף אין רעדאקציע.

דערמיט דריקען מיר אויס אונזער טיפסטען דאנק דעם ראטמאן יחיאל יצחק בערמאן דערפאר, וואס ער האט אונז בעזארגט אלע 8 טעג פסח מיט כשר'ע און געשמאקע מאכלים 4 מאל טעגליך. דעסגלייכען דריקען מיר אויס אונזער ווארימסטען דאנק דעם אויפזעהער פון דער קיך יודעל ראזענצוויג דרעוונאווסקא 23 פאר צושטעלען אונז פינקטליך די יום־טוב'דיגע מאכלים.

אין נאמען פון 24 קראנקע אין שפיטאל שו. יוזעף.

משה שמולעוויטש, מיכאל לאנדוי, ליכטענשטיין, הערש בער קאץ, שרה בארנשטיין, בייא גרינבערג.

אין „ארארט"

גייט דער יום־טוב־פראגראם.

דער יום־טוב פראגראם א. נ. „שנים עשר מי יודע" האט אזוי שטארק „אנגעצויגען", אז ער וועט געשפילט ווערען ביז דער 6־טער פרעמיערע, וואס ווערט אויפגעפיהרט סוף נייע וואך.

דאס יונגע טעאטער'ל, וואס האט אין זיך גענוג יונגען ברען און בויגעווריגקייט נעהמט זיך נישט שטארק איבער מיט דעם, וואס דער מאגיסטראט אונזערער האט איהם לחלוטין אויסגעמיטען אין זיין ביודזשעט, (הגם ס'איז טאקע א גרויסע עולה!) און זעצט פאר זיין בלתי שום ספק וויכטיגע קולטור־ארבייט.

אזוי ווערען שוין פערענדיגט די רעפעטיציעס פון דעם זעקסטען פראגראם, און מחמת ס'דארפען דאך זיין שמחות ביי יודען, ארראנזשירט אויך ד'ער „ארארט" ביני לביני, צוויי שמחות מיט אמאל: קומענדיגען דינסטאג ווערט געגעבען די 250־טע פארשטעלונג, און מיטוואך — א פייערליכע פארשטעלונג צו דער האלב־יעהריגער עקזיסטענץ.

*

היינט פרייטאג ווערט געשפילט 1 מאל—9,30 אין אווענד, און מארגען, שבת — 3 מאל: 4, 8 און 10.15 אין אווענד.

פון יודישען טעאטער.

היינט אווענד ווערט ענדליך געגעבען אין יודישען טעאטער אין פילהארמאניע־זאל די פריהלינגס־פרעמיערע „די ליבע אין מאי".

אין דעם ראזיגען שטיק וועלען די גאסטראלערען חנה לערנער און דור זיירערמאן אויפטרעטען מיט שפאנעל נייע לידלעך.

שבת ביינאג ווערט געשפילט צו ביליגע פרייזען „דער מאסקירטער". אין אווענד ווידערהאלונג פון דער פרעמיערע „ד יליבע אין מאי". זונטאג — „סיידי וואו קריכסטו".

מעלדונגען.

יוגענד־סעקציע – ביי „פועלי־אמוני־ישראל" לאדז ווסכאדניא 66.

מוצש"ק פ' תזריע פינקטליך 8 אווענד קומט פאר אין אייגענעם לאקאל א חברים־פערזאמלונג טאג־ארדנונג: 1) פראפעסיאנעלע פראגען, 2) ווערבירונגס־אקציע. מיט דער בעטייליגונג פון די ח"ח נתן ניסבוים, יצחק זילבערבערג, פ. אלטמאן ראזמאן א. אנר. צוליב דער וויכטיגקייט פון דער פערזאמלונג ווערען אלע חברים געבעטען צו קומען. דער לעזע־זאל איז פיל פאכיג פערגרעסערט געווארען איז טעטיג יעדען טאג פון 8 ביז 10 אווענד.

738 די פערוואלטונג.

אכטונג חברים—ות פון „החלוץ־המרכזי" צעגעלניאנא 4.

שבת, 5 נאכמ. קומט פאר דער המשך פון דער אלגעמיינער פערזאמלונג, אויפ'ן סדר־היום: פרייע פארשלאגען, פלאן פון דער צוקונפטיגער ארביים, בעריכט פון אונזערע רעלעגאטען וועגען דער קאנפערענץ פאר'ן ארבייטענדען א"י אין ווארשא.

די יודישע האנדווערקער - צענטראלע זאוואדזקא 5

ארגנען איין אין לאקאל פון די לויד־וועבער. בושועשינער 7 שבת, דעם 21 אפריל, 7 א זייגער אין אווענד א בעריכטס־מיטינג פון דער מעסטנקייט פון זייערע פארשטעהער אין דער קהלה. אלע מיטגלידער ווערען געבעטען פינקטליך צו ערשיינען.

Białą jak śnieg

nawet bez użycia szkodliwych sztucznych bielideł — winna być bielizna prawidłowo prana. Kto dużo pieniędzy ma, kto nie potrzebuje oszczędzać, kto każdorocznie wzamian za zniszczoną bieliznę kupić sobie może nowe całemi tuzinami, ten nie potrzebuje używać doskonałego, czystego i aromatycznego mydła „Kołłontay z pralką". Lecz oszczędne, dbałe i gospodarne Panie, które pragną mieć bieliznę śnieżnobiałą, bez narażania tkaniny na szkodę, używają z zamiłowaniem szlachetne i łagodne mydło „Kołłontay". Leży więc przedewszystkiem w interesie Szan. Pani, przy zakupie mydła baczyć na nazwę „Kołłontay" i znak ochronny „pralka".

Mydło **KOŁŁONTAY** z pralką

Kołłontay — Kołłontay — Kołłontay

№86 patent.

ZŁOTY MEDAL na WYSTAWIE w KATOWICACH 1927.

Zastępca na Łódź: S. B. Redlic, Łódź, Pomorska 19.

הייל־פעדאַ־גאָגישע קורסען
פאַר שװאַכבאַקעפּעניגע, שװער־ערציהבערע קינדער, שפּראַך־שטערונגען (שטאַמלען, טױב־שטומען)

Dr. med.
A.Szmirgeld
גערמען־ארצט
עלעקטראַניזאַציעס, לױבאַמאַל־שפּעראַטען
Cegielniana 6, tel. 51-89
נעמבאַגנט פון 5—7 אױנד

Dr ADAM
GROSGLIK
Al. Kościuszki 27,
tel. 51-78.
זױם און הענערױזשע קראַנקהײטן און ליבּעס־העל אינגאַט, נעמט אױף פון 4—7 און פרימאָד

Dr. med.
Wolf Eychner
פרויען־קראַנקהייטען
און אַקושעריע
זגערזשער 11 טעל. 34-72.
נעהמט אַן אין דער לעטש יצע פּיקטריקאָוער 294 פון 12—2 נאָכם. און דערהײם פון 6-8 אָװ

אַ שופלעריו
וי אויך נייערינס און קוואַליפיצירטע אַרבייטער צו וואָלענע הענטשקעס קענען זיך מעלדען צו מ. פריידענרייך נאַרוטאָוויטש 35. 721

לעטשניצע

פון דאָקטוירים־ספּעצ. און דענטיסטעי־קאַבינעט.

פּעטריקאָווער 62, טעל. 31-53.

אינערל. קראַנקהייטען	ד"ר ב. ראַבינאַזאָהן " מ. וואָלפסאָן " א. טענענבוים	פון 2½—3½ און 7—8 " 12—2 " 4—6
כירורגישע קראַנקהייטען	ד"ר י. שרייבער " א. פּאַקשאַנסקי	פון 2½—4 און 7—8 " 12—1 און 3—6
פרויען־קראַנקהייטען און געבורטס־הילף	ד"ר ד. אלטערמאַן " מ. פעלדמאַן פרוי ד"ר ח. זעלדאָוויטש־קלאַמשקאַ " נוסטאַוואַ זאַנד טענענבוים	פון 11—1 " 5½—7½ שבת, זונט. דינסט. דאָנ. 3-5 זונט. מאָנט. מיט. פרייט. 3-5
קינדער־קראַנקהייטען	ד"ר ס. גוטענטאַג " ל. פּאַמיליער	פון 10—11 און 6—7 " 12—1 און 4—5
גערוחען־קראַנק.	ד"ר מ. מאַשלאַנקאַ	פון 6—7 זונטאָג 1—2½
אויגען־קראַנקהייטען	ד"ר י. סטופאַי " ס. האַלענדערסקאַ	פון 1—2 און 4—5 " 11—12, 6—8 זונט. 12
נאָז, האַלז און אויערן־קראַנק.	ד"ר מ. קלאַמשקאַ " באַל. כאַן	פון 11—1 און 7—8 " 3½—5½
הויט־ און ווענערישע קראַנק.	ד"ר פּ. ברוין " י. פּאַלאַמיימשיק	פון 12½—3½ " 6—8
ציין־ און מויל־קראַנקהייטען	צאָהן־ארצט ס. שקאָפּ " מ. רעזניקאָווע " ב. משודנאַוואָסקאַ " נ. קאַצענבאַגען	פון 9—10¾ און 8—9 " 11—1¾ " 2¼—5 " 5¼—8

די לעטשניצע איז טעטיג טעגליך פון 9 פריה ביז 9 אין אָוונט.

קוואַרץ־לאַמפּען און גרופּען־באַשטראַהלונג

עס ווערען געמאַכט אָפּעראַציעס, באַשטראַהלונגען מיט קוואַרץ־לאַמפּען עלעקטריזאַציע און אַנאַליזען, קינסטליכע ציינער, קאַראָנעס, גאָלד־בריקען און פּלאַטין.

וויזיטען אין שטאָדט. נאַכט־דיזשור. געבורט־הילף.

Czary — היינט אונגעוועהנליכע פּרעמיערע! — סוקצעס־רעאַליזאַציע פון **CECIL B. de MILL**

„דריי מזרח־געזיכטער"

4 רייטער פון אַפּאָקאַליפּסי

גרויסע קריגס־דראַמע פון 1918 יאָהר. בלוטיגע שלאַכט פון ענגליש מיט דייטש מיליטער.

בעשיסונג פון לאָנדאָן דורך הונדערטער צעפּעלינס און אַעראָפּלאַנען. הינדענבורג אַן דער שפּיץ פון דייטש מיליטער.

אין דער ראָלע פון דער פרוי, דעם שפּיאָן — די וואונדער־שעהנע, די אומפערגלייכליכע טראַגיקערין **JETTA GOUDAL**

אָנהויב 4 נאָכמ. פאַרגרעסערטער אָרקעסטער. פּאַספּאַרטו'ס און הנחה בילעטען זענען אומגילטיג.

ODEON — **HARRY PEEL** — **CORSO**

— די לעצטע טעג! — דער ליבלינג פון די ברייטסטע מאַסען אין דער גייעסטער סענס, דראַמע פון 1927/28

„געשפּענסטער"

2 סעריעס — 12 אַקטען — צוזאַמען דעמאָנסטרירט.

גלענצענד שפּילען! מיטרייסענדע טעמפּאָ! קאַמף מיט אַ רויבערישער באַנדע! שדים אין אַלטען שלאָס!

Grand Kino — היינט וואונדערבאַרע פּרעמיערע

„ביגאַמיע"

די גרעסטע מענשליכע דראַמע, וואָס שטעמפּעלט מיט רעכט אַלס פערברעכען — אין דער הויפּטראָלע די גענאַלסטע וועלט־טראַגיקערין **Marja Jakobini**

ווענמענס שפּילען אין דעם פילם איז אַזוי גלענצענד, אויף וועלכעס דער ושעני דערגרייכט איין מאָל אין לעבען. דער פּראָצעס וועגען ביגאַמיע איז געווען דאָס טעמאַ פון דער גאַנצער ציוויליזירטער וועלט.

אין דעם דאָזיגען בילד נעהמען אויך אָנטייל די גוט־באַוואוסטע פילם אַרטיסטען: **Henry George, Emil Heyse, Anita Dorris, Ernest Verseles**

אָנהויב אין געוועהנליכע טעג 4.30 נאָכמ. שבת און יום טוב 1 אַ זייגער נאָכמיטאָג. אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ר. קאַנטאָר.

קינא „ERA" — זאַווישאַ 22 (באַלוט) — פּרי־הער „פּלאַראַ"

היינט און פאָלגענדע טעג! היינט און פאָלגענדע טעג!

דאָס גרעסטע מייסטערווערק פון דער קינאָ־קונסט

„פּרעהס ווייב"

(Zona FARAONA)

מאָנומענטאַלע דראַמע אין 10 אַקטען: אינטריגע, ליבע און אָפּפערונג. אין די הויפּטראָלען: **Emil Jannings, Harry Liedtke, Paweł Wegener. Albert Basserman, Dagny Servaes, Lidja Salomonowa** — רעזשיסירט פון **Ernst Lubicz** — די נעכסטע פּרעמיערע: „דער שוואַרצער ים־רויבער" מיט **Douglas Fairbanks**

קינא „סירענא"

KINO TEATR „SYRENA"
ŁÓDŹ ALEKSANDROWSKA 37 TEL. 49-48

אַלעקסאַנדראָווסקאַ 47, טעל. 49-46.

נאָר ביז מאָנטאָג דעם 23 אַפּריל 1928 — דער פּרעכטיגסטער פילם פון דעם סעזאָן!

„די שיף פון פערשטויסענע"

(CAPTAIN SALVATION)

Paulina Starke i L. Hanson

גרויסע ים־דראַמע אין 10 גרויסע טיילען. — אין די הויפּטראָלען

וואונדערבאַרע ים־אויפנאַהמען! גלענצענדעס שפּילען! וואונדערבאַרע ים־אויפנאַהמען!

אַנאָנס: אונזער נעכסטע פּרעמיערע ווערט זיין „טויז פּיק" מיט **WILLIAM DESMOND** אין דער הויפּטראָלע.

CASINO CASINO

פילם-פראָדוקציע פון 1928

געשיכטע פון א פרוי, אין וועלכער סהאבען זיך צונויפגעפלאכטען די נידריגסטע מענשליכע אינסטינקטען, לויט דער בעריהמטער ערצעהלונג פון H. H. EWERS א. נ.

„ALRAUNE"

רעאַליזאַציע: Henryk GALEEN (שעפער פון „גולם" און „דער סטודענט פון פראָג").

„ALRAUNE"

דאס איז די טאכטער פון א פראָסטיטוטקע און געהאנגענעם, וועלכע ווערט לעבעדיג דורך קינסטליכע מיטלען פון פראָפעסאָר טען ברינקען, און וועלכע פערשפרייט פערניכטונג און אומגליק.

סימפאָנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ל. קאַנטאָר. אנהויב פון די סעאַנסען 4,30 נאכמיטאג.

GRAJĄ:

Brygida Helm – – – אלראונע
Paweł Wegener – – – פראָפעסאָר טען-ברינקען
Iwan Petrowicz – פראַנק בראַון, זיין געשוועסטער-קינד
Mia Pankau – – – פראָסטיטוטקע
Georg John – – – מערדער
Valeska Gert – – – א גאַסען-מיידעל
Wolfgang Zilzer – – – וואָולף גאַנטראַם
Louis Ralph – – – מאַגיק
John Loder – – – פירשט
Heinrich Schrot – – – דער מאַן אין באַר
Aleks. Sascha – – – דער מאַן אין צוג

גרויס מייסטערווערק אויפ'ן ראָמאַנטישען באָדען, פילם פול מיט פראכטפולע עפעקטען א. נ.:

APOLLO ■ היינט ■ און פאָלגענדע טעג!

דער שווארצער ים-רויבער

העלדישע פּאָעמע פון פּאַסירונגען און אוואַנטורעס פון די הערשער פון די ימים אין 10 אַקטען. אין די הויפּטראָלען:

DOUGLAS FAIRBANKS i BILLIE DOVE

קירצליך: Smosarska, Malicka, Węgrzyn אין דער דראַמע

„די שקלאַפין פון ליבע"

ליטעראַר.-קינסטל. טעאטר

„GONG"

אין לאָקאַל פון קינא-טעאַטער

„LUNA"

אונטער דער לייטונג פון

WALERY JASTRZĘBIEC.

טעגליך 2 פארשטעלונגען: 7.45 און 10 אין אָוונד.

זונטאָג און יום-טוב – צו 3 פאַרשט.: 5.45, 7.45, 10 אָוו.

היינט און טעגליך! אויפטריטען פון דער בעוו. טענצערין, אַרטיסטין פון די פּאַריזער טעאַטערס „Palace" און „Olimpja" ווי אויך פון בערלינער טעאַטער „9 אוהר-טעאַטער"

HALINA HULANICKA

פראגראם נומער 17 „די מאַמע איז געזונד? --- טאַ אַרבייט הער!"

גרויסער פעסטיוואַל אין 13 ראַקעטען פון העמאר, סטאַרסקי, סיגיעטינסקי, נעל, סוליך און יאַסטזשעמביעץ. מוזיק: ט. סיגיעטינסקאַ, וו. לידויער א.א.

ס'נעהמען אַנטייל: H. Hulanicka, Wł. Jaśkówna, Cz. Popielewska, H. Runowiecka, St. Belski, G. Cybulski, Wal. Jastrzębiec, B. Kamiński, S. Laskowska, A. Nowosielski, St. Sielański ווי אויך דער באַלעט M. Bargielska, Z. Duranowska, J. Brauman, Z. Liszewska, K. Pałczyńska

1) פּאַלעטשקע פּיציקאַט; 2) פריהלינגס-שוידער; 3) דער פריהלינג געהט; 4) אין טיראָל; 5) האַלינע הולאַניצקאַ; 6) שווארץ און ווייס; 7) כ'קען נישט דורכקומען; 8) א ליד פון שוואַן; 9) האַנקאַ רונאָוויעצקאַ; 10) „ל. ק. ס." – „הכח"; 11) Black-bottom; 12) גוסטאַוו ציבולסקי; 13) די מאַמע איז געזונד? – טאַ אַרבייט הער!

רעזשי: W. Jastrzębiec מוזיק-לייטער: T. Sygietyński קאָנצערט-מייסטער: W Lidauer טענץ און עוואָלוציעס: Eug. Wojnar

הכחשה

לעזענדיג אין „נייעם פאָלקסבלאַט" נ' 90 „א וואָרענונג צו דער גאַנצער יודישער עפענט-ליכקייט" געשריבען פון ר' העניך היטעלמאַכער (הנקרא ר' העניך שקלאַרז מטושוב מאַזאָוויעצק) קאָמפּראָמיטירענדיג דערמיט מיין פערזאָן בין איך געצוואונגען עפענטליך צו ערקלעהרען, אז דאָס אלעס, וואָס דער וועלבער יוד האָט זיך ערלויבט צו שרייבען אין דער פּרעסע, איז אַן אויס-געטראַכטער שקר-בלבול, ראשית איז שקר וכזב אז דער ה' העניך האָט מיך מפלומירשט געפאָ-דערט לדין. פערקעהרט, איך האָב דעם זעלבען שעהנעם יוד 4 מאָל אויפגעפאָדערט לדין און יעדעס מאָל, טראָץ דעם וואָס ער האָט פאַר דעם בית-דין אונטערגעשריבען און אויך מקבל קנין געווען האָט ער זיך ענטזאָגט מקיים פסק צו זיין און אונטער פערשידענע אויסריידען, נאָך צוויי מאָל דין תורות און ביי פּריוואַט-מענשען ערלויבט ער זיך צו זאָגען, אז דער פסק איז פאַר איהם נישט פּאַסנדענד, נאָר ער פערלאַנגט א דריטע דין תורה ביי א רב. אע"פ האָב איך איהם דאָס צווייטע געטען און געפאָדערט צו הרב ר' פישעל ראַבינאָוויטש, אָבער נאָך דעם פסק דין פון דעם ראַזיגען רב ערקלערט ר' העניך ווייטער, דאָס ער וויל א דין תורה האַלטען ביי א שטאָטאָווע מורה הוראה. נאָכקומענדיג איהם אויך דעם פערלאַנג האָב איך איהם געפאָדערט צו הרב ר' יוסף פיינער נ"י שוין אַ שטאָטאָווע מורה צדק, אָבער דאָ אויך האָט ער גישט-געוואָלט מקיים פסק זיין זאָגענדיג אז די יודישע דין תורות געפעלען איהם בכלל נישט; עס געפעהלט איהם בעסער צו געהן צו דער פּראָקוראַטור און נאָך דער קנאָפּער פּאָוואָדזעניע האָט דער ר' העניך האָט אָנגע-טראָגען אין דער פּראָקוראַטור האָט ער ווידער איינגעפונען בלטם'ס עצה צו וואַרפען זיך אין דער עפענטליכקייט, דערביי האָט דער ר' העניך אין גאַנצען נאָר פערגעסען, אז דעם אמת קען איך אויפווייזען, הן מיט פּריוואַט-מענשען און אויך מיט רבנים איהר ר' העניך ווייסט אין קיינעם פאַל נישט קענען בעווייזען צו וועלכער דין תורה איהר האָט מיך געפאָדערט. דער עפענט-ליכקייט ערקלער איך ווייטער, אז איך בין גרייט צו געהן לדין און אויך ווייטער צו האַלטען יע-דען פסק בית דין. די פּנחות, וואָס איך האָב געהאַט איינגעלעגט אויף מקיים פסק צו זיין, ליי-גען נאָך ביז היינט ביי הרב ר' יוסעלע פיינער.

אויף די אינבעיינע שענדליכע אויסדריקען פון ר' העניך היטעלמאַכער ציה איך דערי-פון די געהעריגע קאָנסעקווענצען.

יוסף סושעק לאָדז פּאָמאָרסקאַ 93.

PANTOFLE domowe SPORTOWE gumowe W wielkim wyborze w różnych gatunkach CENY PRZYSTĘPNE —poleca— – M. HATZI – THEMELIS Piotrkowska 41.

Dr. med.
J. PIK
Wólczańska 57,
telefon 23-77, parter
נערוועז און אינערליכע קראַנקהייטען.
ספּעציעלע היילונג פון געמי-טליכע נערוועזע ליידען.
נעהמט אָן פון 12—1 מיטאָג און פון 5—7 אָוונד. פאַר אונ-בעמיטעלטע דעטשניעצ-פּרייזען

א קליין צימער פאַר צוויי יונגעלייט צו שלאָפען
וואָסקאַדניאַ 61 וו. 1. 807

אַן אָרט צו שלאָפען
פאַר אַנשטענדיגע לייט מאָ-נאַטליך צו צאָהלען איז פון זאָפאָרט צו מיטען, קאָנסטאַנטינער 24 וו. 5

אגעוועלב
זאָפאָרט איבערצוגעבען
נאָוואָמיעסקאַ 27
ביי קאָזשין. 802

א יונגעל
וואָס קאָן אַ ביסעל שרייבען קאָן זיך מעלדען פּיעטריקאָווער 294 ביי וואַטקע. 728

א לייטער
פאַר א מעכאַנישע לוין-ווע-בעריי פון 42 ענגלישע שטוהל ווערט פון זאָפאָרט געזוכט. רעפלעקטאַנטען נאָר ערשטע קראַפט מיט גוטע פאַך-קענטעניסען און בעקאַנטשאַפט מיט דער שטאָט קענען אָבגעבען אָפערטען אונטער „N 450." אין דער אדמינ. פון דער צייטונג. 725

אַכטונג דאַמען!

דאַמען, ווען איהר ווילט זיין שעהן און דער מענער-וועלט געפעלען נאָר ביים שניידער י. גאַרליצקי געהט, א קאָסטיום זיך בעשטעלען ווען גאַרליצקי מאַכט א מענטעל ליגט עס וואונדער-שעהן א פּראַכט זיינע טייערסטע מאָדעלען האָט ער פון פּאַריז געבראַכט. פאַר דעם ליבלינג פון די דאַמען איז גאַרליצקי שוין בעקאַנט ער נאָר איינער ווייס די סודות זיי צו מאַכען עלעגאַנט. אויף זאַוואַדזקאַ נומער 19 זיין אדרעס זאָלט איהר פערשרייבען ווער עס נייט ביי ה' גאַרליצקי וועט זיין קונד שוין אייביג בלייבען.

צוגענגליכע פּרייזען. זאַוואַדזקאַ 19 פּר. 1 שט.

פּאַלעטשקעס

מיט די ריכטיגע שריינדען ווערען אויסגעפיהרט נאָר ביי פרוי צוקער, קאָנסטאַנטינער 15.

צו די ביליגסטע פּרייזען. 335

Dr. med. URYSON
ספּעציאַל-אַרצט
פאַר אינערליכע קראַנקהייטען
קאָנסטאַנטינער 20, טעל. 35-85.
נעהמט אָן פון 3—5 נאָכמיטאָג. 887

PODRĘCZNA i uczenica do pierwszorzędnej pracowni kapeluszy, potrzebna. Zgłaszać się: Cegielniana 26, front, I p. prawa strona. 722

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 2
Redaktor odpowiedzialny Ch. Kocienny